

unicef
for every child

การคุ้มครองเด็กผู้ได้รับผลกระทบจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน

สิทธิและแนวทางการพัฒนาสถาบันบุคคล ของเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ในประเทศไทย

สารบัญ

วัตถุประสงค์ของเอกสาร	3
บทที่ 1 ภาพรวมสถานการณ์เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย	5
บทที่ 2 เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานกลุ่มต่าง ๆ	7
2.1 เด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารประจำตัว	8
ก. เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี (เกิดนอกราชอาณาจักรไทย) ที่อพยพติดตามผู้ปกครอง ที่เป็นแรงงานอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายโดยไม่ได้รับการผ่อนผัน ให้อยู่ในราชอาณาจักรไทย	9
ข. เด็กที่เกิดในประเทศไทยที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด	12
ค. เด็กที่ถูกบุกรุกหรือทอดทิ้งหรือไม่ปรากฏบิดา และมารดา (คนไร้รากเหง้า) ที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด	14
ง. เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยในสถานศึกษาและสถานศึกษาาระบุเลขประจำตัว เป็นเลข P หรือ G หรืออื่น ๆ	16
จ. เด็กข้ามชาติในศูนย์การเรียนรู้ (Migrant Learning Center :MLC)	18
2.2 เด็กข้ามชาติที่มีเอกสารประจำตัว	22
ก. เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยและจดทะเบียนการเกิด (สูติบัตร)	22
ข. เด็กที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทย	25
ค. เด็กกลุ่มที่มีนโยบายเฉพาะ เด็กไทยพลัดถิ่น ชาวเล และมานิ	28
2.3 เด็กผู้ลี้ภัย	30
ก. เด็กที่เป็นผู้ติดตามผู้อพยพหนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา และรัฐบาลไทยอนุญาตให้พำนักในศูนย์พักพิงชั่วคราว (9 ศูนย์ตามแนวชายแดน)	30
ข. เด็กที่เป็นผู้อพยพและถือเอกสารประจำตัวของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย แห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยแต่ไม่ได้พำนักในศูนย์พักพิงชั่วคราว (ผู้ลี้ภัยในเมือง)	32
2.4 เด็กกลุ่มอื่น ๆ	35
ก. เด็กที่มีบิดาหรือมารดาเป็นคนสัญชาติไทยแต่ยังไม่ได้รับการรับรองสัญชาติไทย	35
ข. เด็กที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือแรงงานบังคับ	36
ค. เด็กขอทาน	38

บทที่ 3 สิทธิและสวัสดิการของเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ตามกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย

41

ก. สิทธิในการได้รับการยอมรับเป็นบุคคลตามกฎหมาย (Legal Recognition)	41
ข. สิทธิอาศัยในราชอาณาจักรไทย	42
ค. สิทธิในการทำงาน	43
ง. สิทธิในการใช้ / การได้นามสกุล	44
จ. สิทธิในสวัสดิการของรัฐ	45
• โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	45
• วัคซีน	46
• การเข้าถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	47
• การเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	48
ฉ. สิทธิในการเดินทาง และการย้ายภูมิลำเนา	49
ช. สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม	50
ซ. สิทธิในการมีส่วนร่วม	55

บทที่ 4 กลไกการร้องเรียนกรณีเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่

57

ภาคผนวก

60

ภาคผนวกที่ 1 แผนผังการจดทะเบียนการเกิดกรณีเกิดในสถานพยาบาล	60
ภาคผนวกที่ 2 แผนผังการจดทะเบียนการเกิดกรณีเกิดนอกสถานพยาบาล	61
ภาคผนวกที่ 3 แบบพิมพ์การทะเบียนราษฎรต่าง ๆ	62
ภาคผนวกที่ 4 ความหมายของเลขประจำตัวประชาชนทั้ง 13 หลัก	63
ภาคผนวกที่ 5 การขออนุญาตออกนอกเขตพื้นที่ควบคุม	64
ภาคผนวกที่ 6 ตารางวินิจฉัยสัญชาติของบุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว	65
ภาคผนวกที่ 7 ตารางสิทธิ / สวัสดิการที่สำคัญของเด็กย้ายถิ่น	66
ภาคผนวกที่ 8	69

วัตถุประสงค์ของเอกสาร

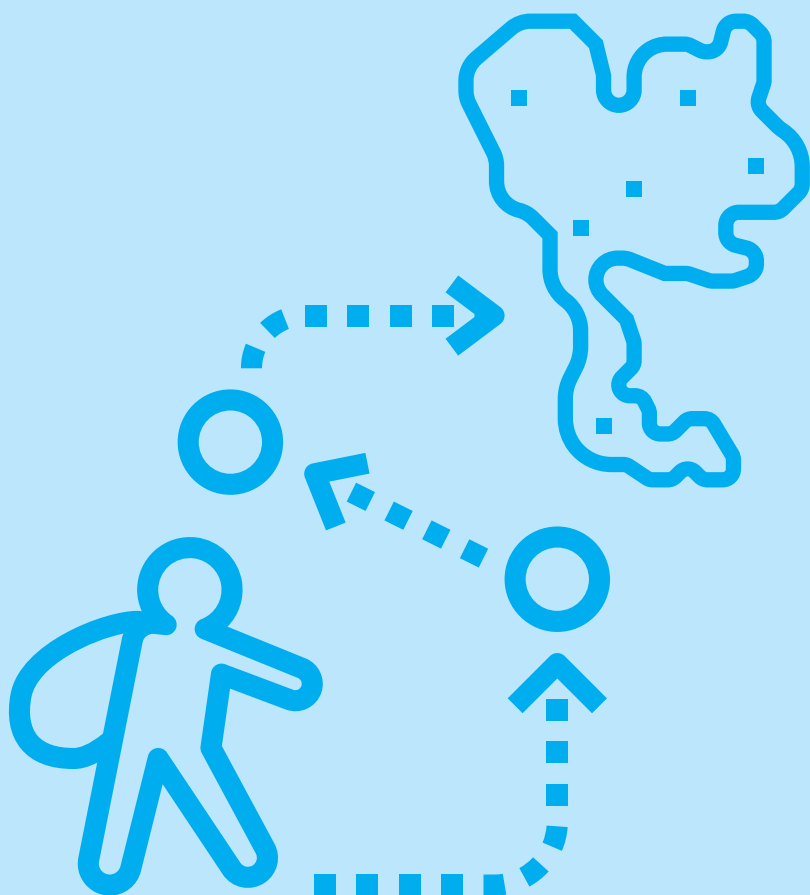
การโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรในโลกของเรามีหลากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นเพราะภัยจากการประท้วงประท้วง ภัยธรรมชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจ การแสวงหาโอกาสที่ดีในชีวิตไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การศึกษา หรือสิ่งแวดล้อมที่ดีและสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งในประเทศไทยพบสาเหตุหลักในการโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรข้ามชาติหลัก ๆ อยู่ 2 สาเหตุด้วยกัน คือ

- หนีภัยจากการประท้วงประท้วงหรือการสู้รบ เช่น กลุ่มผู้หนีภัยสงครามจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว กลุ่มผู้ลี้ภัยจากความไม่สงบในประเทศหรือเหตุภัยอันตรายอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง ทิวพพและอาศัยอยู่ในชุมชนเมือง
- แสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มแรงงานข้ามชาติ ที่เข้ามาแสวงหางานทำในประเทศไทย

แม้หลายประเทศในโลกจะให้การรับรอง ปกป้องและคุ้มครองด้วยสิทธิมนุษยชนและยอมรับว่าสิทธิเสรีภาพในการตั้งถิ่นฐานเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแต่ในความเป็นจริงแล้วการย้ายถิ่นฐานไม่เชิงเป็นเรื่องเสรีภาพเนื่องจากแต่ละประเทศมีกฎหมายคนเข้าเมืองและกฎหมายความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรกำกับอยู่ จึงทำให้คนที่ย้ายถิ่นต้องมีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทาง และต้องได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองในประเทศปลายทางด้วย ซึ่งทั้งกลุ่มผู้ลี้ภัยและแรงงานข้ามชาติก็มีทั้งเข้าเมืองถูกกฎหมายและลักลอบเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่แม้ผู้ย้ายถิ่นฐานหลายคนจะเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายแต่เมื่ออาศัยไประยะหนึ่งการอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรก็มักจะสิ้นสุดโดยที่ผู้ย้ายถิ่นไม่สามารถดำเนินการขออนุญาตอยู่ต่อได้จากหลายปัจจัยทำให้ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้มีปัญหาเรื่องสถานะบุคคลตามกฎหมายในประเทศไทยซึ่งจะส่งผลถึงสถานะการเข้าเมืองและการพำนักในราชอาณาจักรของผู้ติดตามที่เป็นบุตรด้วย

เอกสารฉบับนี้พยายามรวบรวมกลุ่มผู้ติดตามผู้ลี้ภัย ผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ และกลุ่มอื่น ๆ ที่มีปัญหาเรื่องสถานะบุคคลตามกฎหมายของประเทศไทย โดยสรุปความสำคัญในการพัฒนาสถานะบุคคล สิทธิที่กฎหมายรับรอง และกฎหมายนโยบายที่เกี่ยวข้องพอสังเขปเพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ลี้ภัย แรงงานข้ามชาติหรือกลุ่มอื่น ๆ จะได้ศึกษาข้อมูลด้านสถานะบุคคล และสิทธิตามกฎหมายและนโยบายของกลุ่มเป้าหมายการทำงานของตนเองเบื้องต้นได้

บทที่ 1

ภาพรวมสถานการณ์เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทย

ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีการจ้างงานแรงงานข้ามชาติในหลายประเภทกิจการด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรรมกร ผู้รับใช้ในบ้าน และแรงงานประมง และจากการศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานในประเทศไทย โดยสำนักสถิติแห่งชาติ ในปี 2560 พบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มความต้องการแรงงานในตลาดแรงงานระหว่างปี 2560-2564 10 ประเภทอาชีพ ได้แก่ 1) ภาคการเกษตร 2) จำหน่ายสินค้าในร้านค้า 3) จำหน่ายสินค้าตามตลาด 4) พนักงานขับรถ 5) จำหน่ายสินค้าอื่น ๆ 6) เลี้ยงสัตว์ 7) ประมงและป่าไม้ 8) ปลูกพืชเพื่อการดำรงชีพ 9) พ่อครัว และ 10) คนงานเหมือง/ก่อสร้าง¹ ซึ่งสังเกตได้ว่าลักษณะงานส่วนใหญ่ที่มีแนวโน้มเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในประเทศไทยจะเป็นงานที่ใช้ทักษะน้อยและใช้แรงงานเป็นสำคัญ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติมากขึ้น และด้วยสาเหตุที่ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของแรงงานข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา หรือเวียดนาม และเมื่อมีการโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรวัยทำงานเป็นจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการอพยพโยกย้ายของครอบครัวผู้ติดตาม หรือการก่อตั้งครอบครัวของประชากรย้ายถิ่นในประเทศไทย จึงส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานภายในประเทศประมาณ 5 แสนคน²

นอกจากผู้อพยพที่โยกย้ายมาจากประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ประเทศไทยยังเป็นถิ่นฐานและถิ่นพำนักให้กับผู้อพยพที่เป็นผู้พลัดถิ่นจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่เข้ามาอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว (ค่ายผู้ลี้ภัย 9 แห่งตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีผู้ลี้ภัยในเมืองจากกว่า 40 ประเทศที่เข้ามาขอสถานะผู้ลี้ภัยกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) อาทิ ผู้อพยพจากประเทศปากีสถาน ประเทศโซมาเลีย ประเทศเวียดนาม ประเทศซีเรีย รัฐปาเลสไตน์ ประเทศอิรัก ประเทศอิหร่าน เป็นต้น ซึ่งผู้อพยพจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ต่างก็มีผู้ติดตามที่เป็นเด็กอพยพโยกย้ายและขอสถานะผู้ลี้ภัยกับทางสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติด้วยเช่นกัน (ศรีประภา เพชรมีศรี, 2562; United Nation, 2015 referred in United Nations Children's Fund, 2016, p. 75)

การเข้ามาของเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในประเทศไทยนั้น แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายและนโยบายที่เปิดโอกาสให้กับเด็กทุกคน รวมถึงเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เข้ามาในประเทศไทยสามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นทะเบียนผู้ติดตาม การจดทะเบียนการเกิดถ้วนหน้า การขายประกันสุขภาพให้เด็กที่เกิดในประเทศไทย เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานสามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาโดยได้รับเอกสารรับรองการศึกษา เป็นต้น ทว่าในทางปฏิบัติกลับพบว่าเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานจำนวนมากยังคงประสบความยากลำบาก ปัญหาในการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ โดยมีสาเหตุหลักมาจากการบังคับใช้กฎหมายที่มักจะถูกผนวกรวมกับทัศนคติและความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ต่อนโยบายในการทำงานกับเด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน

1 การศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงานในตลาดแรงงานประเทศไทยช่วงปี 2560-2564 สำนักสถิติแห่งชาติ 2560

2 ตัวเลขที่สามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลในปี พ.ศ. 2561

บทที่ 2

เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน กลุ่มต่าง ๆ

ประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งหมด 4 ประเทศ คือ ประเทศมาเลเซีย (ติดกับพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย) ประเทศลาว (ติดกับพื้นที่ภาคอีสานของประเทศไทย) ประเทศเมียนมา (ติดกับพื้นที่ภาคตะวันตก และภาคเหนือของประเทศไทย) และประเทศกัมพูชา (ติดกับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(อีสาน)ของประเทศไทย) ซึ่งทำให้ประชากรของประเทศบริเวณชายแดนมีการเคลื่อนย้ายถิ่นจำนวนมาก โดยเฉพาะใน 3 ประเทศ คือ ประเทศเมียนมา ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นประเทศที่ประเทศไทยมีการนำเข้าแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทย รวมถึงมีแรงงานข้ามชาติจากประเทศทั้งสามนี้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามพื้นที่ชายแดนและบริเวณเมืองชั้นในของประเทศด้วย การอพยพย้ายถิ่นของประชากรข้ามชาติเหล่านี้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าไม่ได้มีแต่กลุ่มหนุ่มสาววัยทำงานเท่านั้นแต่มีผู้ติดตามที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เข้ามาด้วย

นอกจากผู้อพยพที่โยกย้ายมาจากประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ประเทศไทยยังเป็นถิ่นฐานและถิ่นพำนักให้กับผู้ลี้ภัยจากการสู้รบหรือภัยพิบัติประหารในหลายประเทศ โดยผู้อพยพจากภัยอันตรายนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยกัน คือ ผู้พลัดถิ่นจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่เข้ามาอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว (ค่ายผู้ลี้ภัย) 9 แห่งตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา และผู้ลี้ภัยในเมือง ที่เข้ามาขอสถานะผู้ลี้ภัยกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) อาทิ ผู้อพยพจากประเทศปากีสถาน ประเทศโซมาเลีย ประเทศเวียดนาม ประเทศซีเรีย รัสเซียปาเลสไตน์ ประเทศอิรัก ประเทศอิหร่าน เป็นต้น ซึ่งผู้อพยพทั้งสองกลุ่มนี้ต่างก็มีผู้ติดตามที่เป็นเด็กอพยพโยกย้ายหรือมีเด็กที่เกิดในประเทศไทยจากการก่อตั้งครอบครัวในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ตามที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีเด็กที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานในหลายบริบทด้วยกัน ด้วยสถานการณ์การเข้าเมืองที่แตกต่างกันนี้ทำให้เด็ก ๆ เหล่านี้มีสถานะตามกฎหมายที่แตกต่างกันไปด้วย

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าเด็กจะมีสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างกันก็ตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิบุคคลโดยเสมอภาคไว้หลายประการ เช่น

1. บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกทบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้
2. บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ
3. บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน
4. การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้
5. บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

6. การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
7. การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ
8. การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

นอกจากสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองข้างต้นแล้ว สิทธิเด็ก ถือเป็นสิทธิสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิเด็ดขาดที่ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง เพื่อการพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้เจริญเติบโตรอบด้านเต็มศักยภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ การไม่เลือกปฏิบัติไม่ได้หมายความว่ารัฐจะต้องปฏิบัติต่อเด็กทุกคน เหมือนกันหมด หากเด็กกลุ่มใดไม่สามารถใช้สิทธิเช่นเดียวกับเด็กอื่น เพราะสภาวะทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม เช่น เด็กเร่ร่อน ยากจน เด็กผู้ลี้ภัย เป็นต้น รัฐควรจัดบริการให้เด็กเหล่านี้เป็นกรณีพิเศษ เพื่อช่วยให้เด็กกลุ่มนี้สามารถใช้สิทธิเท่าเทียมกับเด็กอื่น ๆ หลักการนี้ได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและตามอนุสัญญาสิทธิเด็กที่ประเทศไทยลงนามรับรองไว้ยังได้กำหนดว่าในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่สำคัญที่สุดคือ ต้องยึดถือ หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The best interest of the child) เป็นสำคัญ ในที่นี้ขอแยกกลุ่มเด็กย้ายถิ่นออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน คือ

1. เด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัว
2. เด็กที่มีเอกสารประจำตัว
3. เด็กผู้ลี้ภัย
4. เด็กกลุ่มอื่นที่มีนโยบายเป็นการเฉพาะ

2.1 เด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารประจำตัว

เด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัวในที่นี้ผู้เขียนกำหนดขอบเขตเฉพาะเด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย ซึ่งอาจจะเป็นเด็กที่มีเอกสารรับรองตัวบุคคลจากประเทศต้นทางหรือประเทศอื่นก็ได้แต่เอกสารนั้นไม่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อย 6 กลุ่มด้วยกัน คือ

- เด็กอายุตั้งแต่ 0-15 ปี ที่อพยพติดตามผู้ปกครองที่เป็นแรงงานอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย โดยไม่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรและไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตาม
- เด็กข้ามชาติที่อายุตั้งแต่ 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี อพยพติดตามครอบครัวแต่อายุเกินที่จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตามและไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นแรงงาน
- เด็กที่เกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้จดทะเบียนการเกิด
- เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือเด็กไร้รากเหง้า (ที่ไม่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน)
- เด็กข้ามชาติในสถานศึกษาที่สถานศึกษาระบุเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วย P หรือ G หรืออื่น ๆ
- เด็กข้ามชาติในศูนย์การเรียนรู้ (Migrant Learning Center :MLC)

เด็กที่ไม่อยู่ในระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของประเทศไทยในกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นนี้ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าเป็นเด็กที่ไม่ถูกมองเห็นในสายตาของกฎหมายไทย ทำให้เด็ก ๆ มีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายไทยหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยให้การรับรอง ความท้าทายในที่นี้ก็คือ จะทำอย่างไรให้เด็กเหล่านี้ถูกมองเห็นในสายตาของกฎหมายไทย และเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประเทศไทยรับรองได้ ต่อไปนี้จะเป็นการพิจารณารายกลุ่มว่าประเทศไทยมีกฎหมายที่จะทำให้เด็ก

แต่ละกลุ่มมีตัวตนหรือเข้าถึงสิทธิพื้นฐานได้อย่างไร และสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรได้รับมีอะไรบ้าง มีกฎหมายใดบัญญัติรับรองไว้ ดังนี้

ก. เด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ (เกิดนอกราชอาณาจักรไทย)ที่อพยพติดตามผู้ปกครอง ที่เป็นแรงงานอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายโดยไม่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักร

เด็กกลุ่มนี้อาจจะมีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทางหรือไม่ก็ได้ ซึ่งเอกสารจากประเทศต้นทางไม่สามารถใช้อ้างอิงการมีสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยได้ แต่การที่เด็กมีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทางถือว่าเด็กผู้นั้นได้รับการรับรองทางทะเบียนจากประเทศใดประเทศหนึ่งแล้วซึ่งจะทำให้เด็กผู้นั้นไม่ตกเป็นเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

ประเทศไทยมีนโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ (อายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 55 ปี) เพื่อผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตสามารถอาศัยและทำงานในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวได้ โดยอาศัยอำนาจตามตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฯ และออกมติคณะรัฐมนตรีผ่อนผันเป็นกรณีพิเศษเป็นคราว ๆ ซึ่งจากนโยบายการผ่อนผันชั่วคราวนี้ประเทศไทยได้เคยอนุญาตให้มีการขึ้นทะเบียนบุตรผู้ติดตามสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีด้วยการขึ้นทะเบียนผู้ติดตามเด็กจะต้องขึ้นทะเบียนตามบิดาหรือมารดาตามที่มติคณะมนตรี โดยกระทรวงมหาดไทยจะทำการทะเบียนประวัติ ทร. 38/1 หรือออกบัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยให้เด็กเช่นเดียวกับบิดา/มารดา โดยกำหนดเลขประจำตัว 13 หลักโดยเลขสองหลักแรกเป็นเลข 00 ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรตามสิทธิที่บิดา/มารดา อย่างไรก็ตาม ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี เป็นต้นไปกฎหมายอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานได้ ทั้งนี้มายังที่รับเด็กอายุ 15 ปีแต่ไม่เกิน 18 ปี มีหน้าที่จะต้องรายงานต่อสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานว่าด้วยการจ้างแรงงานเด็ก ซึ่งได้กำหนดประเภทงาน เวลาการทำงานและอื่น ๆ ไว้หลายประการเพื่อประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ

ปัจจุบันประเทศไทยไม่ได้เปิดให้บุคคลที่ลักลอบทำงานอย่างผิดกฎหมายรวมถึงเด็กผู้ติดตามขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานและผู้ติดตามแล้ว เนื่องจากรัฐบาลมุ่งดำเนินนโยบายการจ้างแรงงานข้ามชาติผ่านระบบการนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศ (MoU) เป็นหลัก และวิซ่าของแรงงานที่นำเข้าตามบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศ (MoU) ไม่อนุญาตให้มีผู้ติดตามทำให้ประเทศไทยมีเด็กซึ่งเป็นลูกของแรงงานข้ามชาติที่ลักลอบทำงานในประเทศไทยโดยไม่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่และทำงานในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตกเป็นเด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัว และเด็กที่อายุระหว่าง 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 18 ปี ที่อาจจะเข้าสู่ตลาดแรงงานไม่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานในประเทศไทยได้ทำให้เป็นแรงงานผิดกฎหมาย

กรณีที่น่าจะพบในสถานการณ์จริงอีกกรณีก็คือ เด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปี และเดินทางเข้ามาในประเทศไทยตามลำพังกรณีนี้เด็กไม่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตามโดยไม่มีบิดาหรือมารดาได้ จะตกเป็นเด็กที่เข้าเมืองผิดกฎหมายและไม่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรไทย การดำเนินคดีเด็กต้องเป็นไปตามกฎหมายเพื่อการคุ้มครองและเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ดังนั้น จะเห็นได้ว่านโยบายการขึ้นทะเบียนผู้ติดตามไม่สอดคล้องกับสถานะของผู้ปกครองที่เป็นแรงงานอพยพมากนัก เนื่องจากรัฐบาลไทยไม่ได้เปิดให้ขึ้นทะเบียนผู้ติดตามตลอดเวลาไม่เหมือนนโยบายการนำเข้าแรงงานที่เปิดให้มีการนำเข้าตลอดปี ทำให้มีเด็กอพยพตกหล่นจากการขึ้นทะเบียน

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล : เด็กกลุ่มนี้สามารถแก้ไขปัญหาด้านสถานะบุคคลได้ 3 แนวทางด้วยกัน คือ

1. กรณีเป็นเด็กที่เป็นผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ(เมียนมา ลาว กัมพูชา) ที่มีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทางสามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางเพื่อพิสูจน์สัญชาติและเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เช่น วิชาหนักเรียน หรือกรณีที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์สามารถขอวีซ่าเพื่อทำงานในประเทศไทยได้ เป็นต้น
2. กรณีเด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัวจากประเทศต้นทางและไม่สามารถพิสูจน์สถานะบุคคลจากประเทศต้นทางได้ กรณีนี้อาจจะถือได้ว่าเป็นเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ คือ ไม่มีรัฐใดในโลกนี้รับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายให้ สามารถยื่นคำร้องขอจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวตามมาตรา 38 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎรได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานที่แสดงว่าอยู่อาศัยในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาหนึ่งจนกลมกลืนกับสังคมไทย (ไม่ควรน้อยกว่า 5 ปี) และจะต้องพิสูจน์ตนให้ได้ว่าเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติกับประเทศต้นทาง
3. เข้าศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน เพื่อรับการสำรวจข้อมูลนักเรียนที่ไม่มีเอกสารประจำตัวหรือไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร จากนั้นสถานศึกษาจะส่งข้อมูลให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อตรวจสอบสถานะบุคคลของเด็กและกำหนดเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานการเข้าเมืองและข้อเท็จจริงของเด็กและจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวตามมาตรา 38 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎรได้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดประเภทของคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองที่ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนบ้าน และคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยอื่นที่ให้อำนาจการทะเบียนกลางจัดทำทะเบียนประวัติ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ให้นายทะเบียนอำเภอและนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนบ้านและบันทึกรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน (ท.ร. 13) ตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง ได้แก่

- (1) คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยเนื่องจากการสละสัญชาติไทย การถูกถอนสัญชาติไทยหรือการเสียสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และยังไม่ได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว
- (2) คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว
- (3) คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ซึ่งมีเงื่อนไขว่าไม่สามารถส่งกลับประเทศต้นทางได้ หรือมีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรได้ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
- (4) บุตรของคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยตาม (1) (2) หรือ (3) ที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทย

ข้อ 2 คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ให้อำนาจการทะเบียนกลางจัดทำทะเบียนประวัติตามมาตรา 38 วรรคสอง ได้แก่

- (1) คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองโดยมีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของการผ่อนผันไว้อย่างชัดเจนเป็นเวลาน้อยกว่าห้าปี หรือไม่มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทย
- (2) คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยกลุ่มอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักร นอกจากกลุ่มบุคคลตามข้อ 1 และ (1) ของข้อนี้

สิทธิที่กฎหมายรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมายและนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
<p>1. เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานทุกคนแม้ไม่มีสถานะตามกฎหมายสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชนได้ และเมื่อเรียนจบแล้วต้องได้วุฒิบัตรหรือหนังสือรับรองการจบการศึกษาด้วย</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 3. มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย 28 มกราคม 2535 4. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 5. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การรับนักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ลว.31 ตุลาคม 2562
<p>2. สิทธิในสวัสดิการต่าง ๆ ในโรงเรียนที่รัฐจัดให้ เช่น ได้รับการสนับสนุนอาหารกลางวัน และอาหารเสริม (นม)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2535 2. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่มท 0816.2/ว 3456 เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับเงินอุดหนุนค่าอาหารกลางวันและอาหารเสริม(นม) กรณีนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติ (เด็กรหัส G)
<p>3. เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในสถานศึกษาของรัฐและของเอกชนมีสิทธิได้รับการสำรวจจากโรงเรียนเพื่อดำเนินการขอจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนซึ่งจะเป็นเอกสารตั้งต้นในการพัฒนาสถานะบุคคลตามกฎหมายในประเทศไทยต่อไป</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534
<p>4. สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม ตามกฎหมายที่ประเทศไทยบัญญัติรับรองไว้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 3. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 4. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 5. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมายและนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
<p>5. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองบางประการทางกฎหมายอาญา</p>	<p>ประมวลกฎหมายอาญาหากเด็กกระทำความผิด ความรับผิดชอบของเด็กจะแบ่งออกเป็น 4 ช่วงอายุ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี ถือว่าเด็กมีความผิด แต่กฎหมายยกเว้นโทษแก่เด็ก โดยห้ามมิให้ลงโทษเด็กนั้นเลยโดยเด็ดขาด ซึ่งหมายความว่า การกระทำนั้นยังเป็นการผิดตามกฎหมายอาญาอยู่ เพียงแต่กฎหมายไม่เอาโทษเท่านั้น 2. เด็กอายุ 10 ปี ไม่เกิน 15 ปี ถือว่าเด็กมีความผิด แต่ห้ามมิให้ลงโทษทางอาญาแก่เด็ก ซึ่งกฎหมายก็เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กได้ 3. เด็กอายุ 15 ปี ไม่เกิน 18 ปี กระทำความผิด กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจ โดยศาลที่พิจารณาคดีอาจเลือกลงโทษทางอาญาแก่เด็กเช่นเดียวกับกรณีคนทั่วไป (แต่ให้ลดโทษลงกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้) หรือศาลอาจจะเลือกใช้วิธีการสำหรับเด็กอย่างที่ใช้กับเด็กอายุ 10 ปี ไม่เกิน 15 ปีก็ได้ 4. เด็กอายุ 18 ปี ไม่เกิน 20 ปี โดยปกติแล้วผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 18 ปี ไม่เกิน 20 ปี จะต้องรับโทษทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ศาลอาจใช้ดุลพินิจลดโทษให้หนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อนก็ได้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าความรู้สึกผิดชอบของเขายังมีไม่เต็มที่ ซึ่งเป็นเหตุที่พิจารณาจากตัวเด็กที่กระทำความผิดนั่นเอง

ข. เด็กที่เกิดในประเทศไทยที่ยังไม่ได้รับจดทะเบียนการเกิด

มีผู้ปกครองที่เป็นประชากรข้ามชาติจำนวนไม่น้อยที่อาจจะยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเรื่องการจดทะเบียนการเกิดให้บุตรที่เกิดในประเทศไทย เช่น กรณีที่คลอดที่บ้านซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ได้แจ้งเกิดบุตรด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น บิดามารดาเป็นแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยในการไปแสดงตนต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอจดทะเบียนการเกิดบุตร หรือกรณีที่ไม่สามารถหาพยานที่รู้เห็นการเกิดไปเป็นพยานตามที่เจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนเรียกร้องจึงไม่ได้แจ้งเกิดบุตร เป็นต้น หรือแม้แต่กรณีที่ไม่ไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาลเมื่อโรงพยาบาลออกหนังสือรับรองการเกิดให้ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มประชากรข้ามชาติก็เข้าใจคลาดเคลื่อนว่าเอกสารรับรองการเกิดที่โรงพยาบาลออกให้นั่นคือสูติบัตร จึงไม่ได้ไปแจ้งเกิดที่สำนักทะเบียน เป็นต้น แต่ไม่ว่าผู้ปกครองจะไม่ได้แจ้งการเกิดด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็ส่งผลให้เด็กเป็นคนที่ไม่ถูกมองเห็นในสายตาของกฎหมาย ประเทศไทยไม่เห็นการมีตัวตนของเด็กคนนั้น การจดทะเบียนคนเกิดและการได้รับการบันทึกชื่อและรายการตัวบุคคลเข้าในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรนับว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการสำคัญที่เอื้อต่อการแก้ไขและป้องกันความ ไร้รัฐไร้สัญชาติของเด็ก (รวมถึงอดีตเด็ก) ด้วย

แนวทางการพัฒนาศาสนาบุคคล

ปัจจุบัน การรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมายภายใต้กฎหมายมหาชนของประเทศไทยอยู่ภายใต้การบังคับใช้ พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 โดยสรุปกฎหมายฉบับนี้มีมีบทบัญญัติรับรองสิทธิที่จะได้รับการรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมาย ใน 3 ลักษณะคือ

ประการแรก - การจดทะเบียนการเกิดล่วงหน้า ครบขั้นตอนและถูกต้อง

ประการที่สอง - การจัดทำทะเบียนคนอยู่เพื่อให้ครอบคลุมบุคคลที่ปรากฏตัวในประเทศไทย และ

ประการที่สาม - การจดทะเบียนการตาย

โดยในที่นี้จะขอกล่าวถึงการจดทะเบียนการเกิดเพียงประการเดียว กล่าวคือ ภายใต้ พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ทะเบียนคนเกิดสามารถครอบคลุม “เด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทย” หรือเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทย สามารถเข้าถึงการจดทะเบียนคนเกิดได้ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านเชื้อชาติ สัญชาติ เพศ ภาษา ฯลฯ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 20 เมื่อมีการแจ้งการเกิดตามมาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 19/1 หรือมาตรา 19/3 ทั้งกรณีของเด็กที่มีสัญชาติไทยหรือเด็กที่ไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งรับแจ้งการเกิดและออกสูติบัตรเป็นหลักฐานแก่ผู้แจ้ง โดยมีข้อเท็จจริงเท่าที่จะทราบได้

สำหรับการแจ้งการเกิดของเด็กที่ไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งออกสูติบัตรให้ตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด โดยให้ระบุสถานะการเกิดไว้ด้วย โดยสามารถแบ่งการจดทะเบียนการเกิดออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญตามสถานที่เกิด ดังนี้

- 1) การจดทะเบียนคนเกิดกรณีเด็กเกิดในสถานพยาบาล โดยในเบื้องต้นสถานพยาบาลจะต้องดำเนินการออกหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.1/1 (มาตรา 23)³
- 2) การจดทะเบียนคนเกิดกรณีเด็กที่เกิดนอกสถานพยาบาล⁴ ได้แก่ กรณีที่เด็กเกิดจากผู้ทำคลอดที่เป็นหมอตำแยในหมู่บ้าน เป็นแพทย์ประจำ ตำบล หรือแม่แต่จะเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ไปทำคลอดที่บ้านก็ตาม แต่ผู้ทำคลอดดังกล่าวก็ไม่สามารถออกหนังสือรับรองการเกิดตามแบบ ท.ร.1/1 ให้ตามกฎหมายได้ ผู้มีหน้าที่แจ้งเกิดคือบิดาหรือมารดาของเด็ก หรือมอบให้บุคคลอื่นที่บรรลุนิติภาวะแล้วไปแจ้งเกิดแทน และควรเป็นคนที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวเด็กอย่างใกล้ชิด สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวของเด็กได้อย่างชัดเจน
- 3) การจดทะเบียนการเกิดย้อนหลังหรือแจ้งเกิดเกินกำหนด การแจ้งเกิดเกินกำหนดเป็นการแจ้งเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งช้าเกินกว่า 15 วัน นับตั้งแต่วันเกิด กรณีเกิดในสถานพยาบาล และเกินกว่า 30 วัน กรณีเกิดนอกสถานพยาบาล มีโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท ผู้แจ้งเกิดยื่นเอกสารและหลักฐานต่อนายทะเบียนในท้องที่ที่เด็กเกิด นายทะเบียนตรวจสอบหลักฐาน และสอบสวนผู้แจ้งเกิด บิดา หรือมารดาถึงสาเหตุที่ทำให้มาแจ้งเกิดเกินกำหนดเวลา

เฉพาะกรณีแจ้งเกิดเกินกำหนดเด็กอายุมากกว่า 7 ปี และเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน หรือทะเบียนประวัติตามแต่สถานะการเข้าเมืองของบิดาหรือมารดาในขณะที่เด็กเกิด นายทะเบียนนำเสนอนายอำเภอในท้องที่เพื่อพิจารณาอนุมัติออกสูติบัตร

3 โปรดดูแผนผังการจดทะเบียนการเกิดในสถานพยาบาลในภาคผนวกที่ 1

4 โปรดดูแผนผังการจดทะเบียนการเกิดนอกสถานพยาบาลในภาคผนวกที่ 2

เอกสารที่ใช้ในการติดต่อ

1. สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้าน (ถ้ามี)⁵
2. บัตรประจำตัวประชาชนผู้แจ้ง
3. หนังสือรับรองการเกิดจากโรงพยาบาล (ถ้ามี)
4. เอกสารแสดงตนของบิดามารดา (ถ้ามี) เช่น บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย, หนังสือเดินทาง, หนังสือข้ามแดน (Border Pass)

ขั้นตอนในการติดต่อ

1. ผู้แจ้งยื่นเอกสารและหลักฐานต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด
2. นายทะเบียนตรวจสอบหลักฐาน ทำบันทึกสอบปากคำพยาน (ปค.14) และลงรายการในสูติบัตรแล้วเพิ่มชื่อเด็กในฐานข้อมูลทะเบียนประวัติหรือทะเบียนบ้าน แล้วมอบสูติบัตรตอนที่ 1 และสำเนาทะเบียนบ้าน (ถ้ามี) คืนให้กับผู้แจ้ง

สิทธิที่ประเทศไทยรับรองและกฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง
เด็กข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทยทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนคนเกิด (Birth Registration for ALL) สิทธิที่จะได้รับการบันทึกชื่อและรายการบุคคลเข้าในระบบ ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของรัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมายมหาชน พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 2. มาตรา 20 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 3. ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ.2535 4. ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2562

ค. เด็กข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทยซึ่งถูกบุพการีทอดทิ้งหรือไม่ปรากฏบิดา มารดา (คนไร้รากเหง้า)

กรณีเด็กข้ามชาติถูกทอดทิ้ง โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนตามโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่ดำเนินกิจการโดยองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น คลินิกแม่ตาว ที่ตั้งอยู่ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดจากกรณีที่มีมารดาเด็กมาคลอดบุตรไว้ และเมื่อคลอดสายตาของเจ้าหน้าที่ก็จะแอบหลบหนีไปโดยไม่ได้นำบุตรแรกเกิดไปด้วย ในข้อเท็จจริงแม้จะทราบชื่อมารดาหรือบิดาของเด็กแต่การติดตามตัวให้มารับบุตรไปอุปการะนั้นเป็นไปได้ยากมาก ทำให้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนั้นจะต้องรับภาระในการดูแลเด็กเป็นการชั่วคราว

⁵ ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนอาจจะร้องขอสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านของนายจ้างหรือบุคคลสัญชาติไทยเพื่อเพิ่มชื่อเด็กที่แจ้งเกิดเข้าไปในทะเบียนราษฎรดังกล่าวได้ ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องชื่อบุคคลข้ามชาติในทะเบียนกลาง อย่างไรก็ดี หากผู้ประกอบการไม่สามารถหาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านได้ต้องยืนยันให้เจ้าหน้าที่เพิ่มชื่อได้ในทะเบียนบ้านกลาง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคคล

กรณีของเด็กแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาถูกทอดทิ้ง มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรและมาตรา 29 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่ได้บัญญัติสอดคล้องกัน โดยในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร บัญญัติว่า ผู้ที่พบเด็กในสภาพแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาซึ่งถูกทอดทิ้งให้นำตัวเด็กไปส่ง และแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปฏิบัติงานในท้องที่ที่พบเด็กโดยเร็ว เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้รับตัวเด็กไว้แล้วให้บันทึกการรับตัวเด็กไว้ ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรับเด็กไว้ให้นำตัวเด็กพร้อมบันทึกการรับตัวเด็กส่งให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขตท้องที่ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ดังกล่าว ได้รับตัวเด็กไว้หรือได้รับตัวเด็กจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้ว ให้แจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งและให้นายทะเบียนออกใบรับแจ้ง (ท.ร.100)

กรณีเด็กเร่ร่อน หรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง หากอยู่ในการอุปการะดูแลโดยหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชน (ต้องเป็นหน่วยงานที่จดทะเบียนตามกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและต้องเป็นหน่วยงานตามรายชื่อที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกประกาศกำหนดไว้) ให้หัวหน้าหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็ก หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นเป็น ผู้แจ้งการเกิดแทนได้ (พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร มาตรา 19/1)

สิทธิและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่ประเทศไทยรับรอง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
สิทธิในการจดทะเบียนการเกิด เด็กข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทย ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียน คนเกิด (Birth Registration for ALL) สิทธิที่จะได้รับการบันทึกชื่อและรายการบุคคลเข้าในระบบ ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของรัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมายมหาชน 2. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 3. มาตรา 19/1, 20 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 3. ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ.2535 4. ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2562
สิทธิในการได้รับเป็นบุตรบุญธรรม เด็กที่ถูกทอดทิ้งมีสิทธิได้รับการรับเป็นบุตรบุญธรรมของคนไทยหรือคนต่างชาติ ทั้งนี้ ขึ้นตอนเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2. พระราชบัญญัติ การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 3. กฎกระทรวง ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2543 ออกตามความในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 4. กฎกระทรวงการสอบคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
	<ol style="list-style-type: none"> 5. กฎกระทรวงกระบวนการให้คำปรึกษาเยียวยาาก่อนเล็ก รับบุตรบุญธรรมซึ่งยังเป็นเด็ก พ.ศ. 2554 6. ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเตรียมความพร้อมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554 7. ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการขอขยายระยะเวลาการดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมในกรณี มีพฤติการณ์พิเศษ พ.ศ. 2554
<p>สิทธิในการพัฒนาสถานะบุคคล ในกรณีที่ไม่สามารถติดตาม บิดา/มารดา หรือญาติของเด็กได้ เด็กจะอยู่ในการดูแลของสถานสงเคราะห์ และสามารถพัฒนาสถานะบุคคลในประเทศไทยได้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 2. มาตรา 19/2 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 3. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560

จ. เด็กข้ามชาติในสถานศึกษาที่สถานศึกษาระบุเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วย P หรือ G หรืออื่น ๆ⁶

เด็กติด G หรือ P ซึ่งหมายถึงเด็กที่ไม่ได้ถือสัญชาติไทยที่เข้าเรียนในโรงเรียนไทย รหัสประจำตัวที่ขึ้นต้นด้วย P หรือ G หรืออื่น ๆ เป็นรหัสประจำตัวที่ใช้ในการศึกษา ไม่เกี่ยวกับเลข 13 หลักของกระทรวงมหาดไทย นักเรียนรหัส G หมายถึง นักเรียนที่ยังไม่มีเอกสารทะเบียนราษฎร ในโรงเรียนของรัฐ รหัส P หมายถึง นักเรียนที่ยังไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎรในโรงเรียนของเอกชน ซึ่งโรงเรียนจะกำหนดตัวเลขประจำตัวเพื่อใช้ในระบบการศึกษาใช้แทนเลข 13 หลัก กำหนดขึ้นโดยระบบ DMC (Data Management Center) เลขหลักที่ 2 และ 3 หมายถึงรหัสจังหวัด เลขหลักที่ 4 และ 5 หมายถึงรหัสอำเภอ เลขหลักที่ 6 และ 7 หมายถึงรหัสปีการศึกษา เลขหลักที่ 8 ถึง 13 หมายถึงเลขลำดับที่ของนักเรียนที่ไม่มีเลขประจำตัวคนที่เท่าใดของระบบฐานข้อมูล DMC ดังนั้นจึงยังต้องถือว่าเด็กกลุ่มนี้ยังเป็นเด็กที่ไม่มีเลขประจำตัวทางทะเบียนราษฎร

อย่างไรก็ตามยังพบว่ามียังเด็กที่ไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎร และไม่ได้รับการกำหนดเลขประจำตัวใด ๆ ที่เรียนอยู่ในโรงเรียน

ปัจจุบัน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำระบบกลางในการกำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนสำหรับบุคคลไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรที่อยู่ในระบบการศึกษา ซึ่งเดิมหน่วยงานที่จัดการศึกษาแต่ละสังกัดกำหนดรหัสประจำตัว 13 หลักขึ้นเอง สำหรับให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกสังกัด ใช้ระบบกลางในการกำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยระบบกลางจะกำหนดรหัสขึ้นต้นด้วยอักษร G โดยรหัส G จะใช้กับผู้เรียนตั้งแต่เข้าเรียนจนจบการศึกษา และจะมีการปรับเปลี่ยนสถานะเมื่อผู้เรียนได้ขอจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและได้รับการกำหนดเลขประจำตัว

6 มีบางสังกัดที่กำหนดเป็น “0” หรือ บางสังกัดไม่กำหนดเลขใด ๆ

13 หลัก จากกระทรวงมหาดไทยแล้ว และรัฐบาลได้มีนโยบายสำรวจเด็กรหัส G เพื่อจัดทำทะเบียนประวัติผู้ที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนตามมาตรา 38 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

1. การพัฒนาสิทธิของเด็กขึ้นอยู่กับสถานะของบิดาหรือมารดาของเด็กเป็นสำคัญ โดยสามารถพัฒนาสถานะบุคคลตามกฎหมายได้ทั้งในประเทศต้นทางของบิดาหรือมารดา หรือพัฒนาสถานะบุคคลตามกฎหมายที่ประเทศไทยรับรองก็ได้
2. การพัฒนาสถานะในประเทศต้นทางตามบิดาหรือมารดา เด็กจะต้องพิสูจน์สัญชาติตามกฎหมาย นโยบายของประเทศนั้น ส่วนการพัฒนาสถานะบุคคลในประเทศไทยเป็นไปตามพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง เอกสาร หลักฐานการเข้าเมือง หลักฐานการอยู่ในราชอาณาจักรไทยตามแต่กรณี
3. การขอลงรายการสัญชาติในกรณีเด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป (เฉพาะเด็กเกิดในไทย)

สิทธิที่ประเทศไทยรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
1. เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย	มาตรา 54 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
2. สิทธิในสวัสดิการของโรงเรียนที่รัฐให้ เช่น สิทธิที่จะได้รับสิทธิในเงินงบประมาณของรัฐที่อุดหนุนค่าการศึกษา รายบุคคล สิทธิที่จะได้รับการสนับสนุนอาหารกลางวัน และอาหารเสริม(นม) สิทธิในหลักประกันสุขภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง จัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ประกาศ ณ วันที่ 4 สิงหาคม 2559 3. โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ดื่มนม จำนวน 260 วันต่อปีการศึกษา ตามประกาศของคณะกรรมการอาหารนมเพื่อเด็กและเยาวชน เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2563 ประกาศ ณ วันที่ 1 เมษายน 2563 และ (ฉบับที่ 2) ประกาศ ณ วันที่ 13 เมษายน 2563 4. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2558 เสนอให้นำเด็กกลุ่ม G เข้าสู่กองทุนให้สิทธิ (คืนสิทธิ) ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขให้กลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะทะเบียน (อยู่ระหว่างการดำเนินการ ต้องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและประกาศใช้ต่อไป)

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
3. สิทธิในการพัฒนาสถานะบุคคลในประเทศไทย	1. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 2. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 3. ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ณ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560

จ. เด็กข้ามชาติในศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการโดยองค์กรชุมชน หรือมูลนิธิ / Migrant Learning Center : MLC

ในพื้นที่ชายแดนหรือแม่แต่เมืองชั้นในของประเทศไทยมีศูนย์การเรียนรู้ / Migrant Learning Center : MLC ที่จัดการโดยองค์กรชุมชน หรือมูลนิธิ อยู่เป็นจำนวนมาก ศูนย์ MLC เหล่านี้ส่วนมากแล้วจะเป็นศูนย์ที่ก่อตั้งขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ แต่เพื่อรองรับเด็กข้ามชาติที่ตกหล่นหรือเข้าไม่ถึงการศึกษาภาคปกติ ที่จัดการศึกษาโดยรัฐหรือเอกชน หรือในกรณีเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนกลับประเทศต้นทาง หรือเพื่อศึกษาต่อในประเทศต้นทาง เป็นต้น ศูนย์การเรียนรู้มักจะมีหลักสูตรเป็นของตนเอง บางแห่งอาจจะมีการทำหลักสูตรร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) บางแห่งมีการนำหลักสูตรจากโรงเรียนในประเทศต้นทางมาปรับใช้เพื่อให้เด็กที่เรียนจบหลักสูตรในศูนย์การเรียนรู้ฯ สามารถเข้าไปสอบเทียบในโรงเรียนของประเทศต้นทางได้ หรือบางแห่งอาจจะมีการนำหลักสูตรอินเตอร์ของต่างประเทศเพื่อให้เด็กที่เรียนจบมีประกาศนียบัตรและสามารถนำไปสมัครงานได้ เมื่อจะกล่าวถึงศูนย์การเรียนรู้ ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงสถานะของศูนย์การเรียนรู้ สถานะของครู และสถานะของนักเรียน ดังนี้

สถานะของศูนย์การเรียนรู้ :

ศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่ก่อตั้งขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ แต่เพื่อให้เด็กได้เข้าถึงการศึกษา ป้องกันการค้ามนุษย์ รวมถึงคุ้มครองเด็กไม่ให้เข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร ศูนย์การเรียนรู้แม้จะไม่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2554 แต่พบว่าส่วนใหญ่องค์กรท้องถิ่นหรือจังหวัดที่มีศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่จะรับทราบถึงการมีอยู่ของศูนย์เหล่านี้ อย่างไรก็ตามก็ยังมีกรณีบางจังหวัดไม่มีนโยบายส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ก็จะมีกรจับกุมครูที่สอนในศูนย์เพื่อไม่ให้ศูนย์การเรียนรู้สามารถทำการสอนได้ ปัจจุบัน ศูนย์ฯ ยังไม่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัว ไม่ได้รับสวัสดิการนมโรงเรียน อาหารกลางวัน ฯลฯ ยังไม่ได้เข้าระบบฐานข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ (ไม่มีรหัสสถานศึกษา)

แนวทางการพัฒนาสถานะศูนย์การเรียนรู้

- การจดทะเบียนศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้องค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง
- การจดทะเบียนเป็นห้องเรียนสาขา(สังกัดโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน ทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียนที่สังกัดแต่แยกห้องเรียนออกมาจากโรงเรียน)
- การจดทะเบียนศูนย์การเรียนรู้เป็นโรงเรียนเอกชน เป็นต้น ซึ่งเมื่อจดทะเบียนศูนย์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดรหัสสถานศึกษาศูนย์ฯ ทำให้ศูนย์ฯ ได้รับเงินอุดหนุนรายหัว ได้รับสวัสดิการนมโรงเรียน อาหารกลางวัน ฯลฯ เป็นต้น

- บางศูนย์การเรียนจะประสานงานกับการศึกษาออกโรงเรียน และจัดการศึกษาให้เด็กในศูนย์เป็นหนึ่งชั้นเรียนของ กศน. ทำให้เด็กในศูนย์(อาจจะเฉพาะบางชั้นเรียนที่เรียนตามหลักสูตรของ กศน.)มีฐานะเป็นนักเรียนของ กศน.และเมื่อจบการศึกษาจะได้วุฒิบัตรของ กศน.ด้วย

สิทธิที่กฎหมายไทยรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายไทยรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
สิทธิการจัดการศึกษาตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542บัญญัติว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน...”	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 3. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัว พ.ศ. 2547 4. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 5. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 6. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของบุคคลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน พ.ศ. 2554 7. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรวิชาชีพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน พ.ศ. 2554 8. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน พ.ศ. 2555
ประเทศไทยได้รับรองสิทธิให้องค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาได้ โดยสามารถจดทะเบียนศูนย์การเรียน รู้ได้ด้วยตัวของศูนย์เอง	กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน พ.ศ. 2555

สถานะของครูผู้สอนในศูนย์การเรียน

สถานะของครูผู้สอนในศูนย์การเรียนแยกออกจากสถานะของศูนย์การเรียนอย่างชัดเจน กล่าวคือ ครูผู้สอนหนังสือในประเทศไทยไม่อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียนใบอนุญาตทำงานในอาชีพครูสอนหนังสือในศูนย์การเรียนนี้ แต่พบว่าศูนย์การเรียนหลายแห่งที่มีมูลนิธิหรือองค์กรพัฒนาเอกชนดูแลจะให้ครูผู้สอนถือหนังสือเดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยวีซ่าประเภท Non-B หรือ Non-O เพื่อให้สามารถอยู่และสอนหนังสือในศูนย์การเรียนได้ การจ้างครูในลักษณะนี้มีต้นทุนค่อนข้างสูงทำให้หลายศูนย์มีข้อจำกัดด้านงบประมาณจึงไม่สามารถจ้างครูให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ อย่างไรก็ตามก็มีการที่ครูมีหนังสือเดินทาง มีวีซ่าและใบอนุญาตทำงานที่สังกัดองค์กร มูลนิธิหรือนิติบุคคลอื่น ในทางกฎหมายถือว่าครูมีสถานะเป็นลูกจ้างขององค์กร มูลนิธิ หรือนิติบุคคลที่ตนขึ้นทะเบียนไม่ใช่เป็นลูกจ้างของศูนย์การเรียน เว้นแต่ศูนย์การเรียนที่จดทะเบียนจึงจะสามารถจ้างครูผู้สอนให้เป็นลูกจ้างของศูนย์การเรียนได้

แนวทางการพัฒนาสถานะครูผู้สอน

ครูผู้สอนในศูนย์การเรียนสามารถขอวีซ่า Non-B หรือ Non-O เพื่อเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ ทั้งนี้ต้องมีนายจ้างอาชีพครู ไม่ใช่อาชีพสงวน ตามกำหนดงานในอาชีพ และวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำตามประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ ณ วันที่ 1 เมษายน 2563 แต่อาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตหรือหนังสือรับรอง ดังนั้นหากคนต่างด้าวมีใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองแล้วก็สามารถขอใบอนุญาตทำงานได้

สิทธิที่กฎหมายไทยรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายไทยรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
ครูถือว่าเป็นลูกจ้างตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ดังนั้น แม้จะมีสถานะบุคคลตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ก็จะได้รับคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน และสามารถเข้าถึงกลไกการร้องเรียนและเข้าถึงความยุติธรรมกรณีถูกละเมิดสิทธิหรือเรียกร้องสิทธิได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 2. พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 3. ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2562 4. ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ ลงวันที่ 1 เมษายน 2563
สิทธิในการพัฒนาสถานะครูผู้สอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 2. ประกาศกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เรื่อง การออกหนังสือรับรองให้แก่อาสาสมัครชาวต่างประเทศเพื่อขออนุญาตอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว พ.ศ. 2558 3. คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 327/2557 เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการพิจารณากรณีคนต่างด้าวขออนุญาตอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว

สถานะของนักเรียนในศูนย์การเรียน

เด็กนักเรียนในศูนย์การเรียนไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการที่จะกำหนดรหัส G หรือ P หรือรหัสอื่น ๆ ให้ได้ จึงไม่ปรากฏฐานข้อมูลทางทะเบียนของกระทรวงมหาดไทยที่จะจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวให้ได้ ดังนั้นเด็กในศูนย์การเรียนจึงไม่ได้รับโอกาสที่จะได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัว ภายใต้กฎหมายไทย เว้นแต่

- เด็กข้ามชาติที่อยู่ในศูนย์การเรียนแต่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตามของบิดา/มารดาที่เป็นแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถอยู่ในประเทศไทยได้เท่าอายุใบอนุญาตทำงานของบิดาหรือมารดา
- เด็กข้ามชาติที่อยู่ในศูนย์การเรียนและถือหนังสือเดินทางโดยมีวีซ่าผู้ติดตามของพ่อหรือแม่ที่เป็นแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย กรณีนี้จะทำให้เด็กมีสิทธิอาศัยในประเทศไทยตามอายุวีซ่าของบิดาหรือมารดาที่เป็นแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยเช่นกัน
- เด็กข้ามชาติที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียนและเดินทางข้ามชายแดนแบบไปเช้าเย็นกลับ หรือถือเอกสารผ่านแดนเป็นการชั่วคราว เอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางหรือเอกสารผ่านแดนชั่วคราว จะมีเวลาให้ผู้ถือเอกสารอาศัยอยู่ในประเทศไทยในพื้นที่ที่กำหนดเป็นเวลา 7 วัน หรือไม่เกิน 14 วัน
- เด็กที่เกิดในไทยและได้รับการจดทะเบียนการเกิดแล้ว

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

ปัจจุบันยังไม่มีนโยบายหรือกฎหมายที่ออกมาเพื่อสำรวจเด็กที่ไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายในศูนย์การเรียนเป็นการเฉพาะ ดังนั้นเด็กกลุ่มนี้หากไม่กลับไปพิสูจน์สัญชาติในประเทศต้นทางแล้วโอกาสในการพัฒนาสถานะบุคคลจากสถานะเด็กในศูนย์การเรียนในประเทศไทยเป็นไปได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตาม หากเด็กกลุ่มนี้เข้าเงื่อนไขมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ก็สามารถพัฒนาสถานะบุคคลตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดได้

สิทธิที่ประเทศไทยรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่ประเทศไทยรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
สิทธิในการเข้าถึงการศึกษา เด็กในศูนย์การเรียนฯ ที่ไม่ได้จดทะเบียน สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐหรือเอกชนในระดับการศึกษาภาคบังคับและที่มีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายได้ ทั้งในระบบการศึกษาในระบบโรงเรียนและศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต/อำเภอ หรือสถานศึกษาของ กศน.	<ol style="list-style-type: none"> รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2560 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2546
กรณีที่ได้เรียนในศูนย์การเรียนที่จดทะเบียน สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้	<ol style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545
เนื่องจากเด็กในศูนย์การเรียนที่ไม่เอกสารประจำตัวถือว่าเป็นเด็กที่เข้าเมืองผิดกฎหมายอาจจะถูกจับกุมได้ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีกฎหมายรับรองเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กและการเข้าถึงความยุติธรรมด้วย	<ol style="list-style-type: none"> ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรการและแนวทางแผนการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ ในการไม่กักตัวเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีไว้ในสถานกักตัวฯ โดยจะให้อยู่ในความดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรภาคเอกชน หรือองค์กรภาคประชาสังคม

2.2 เด็กข้ามชาติที่มีเอกสารประจำตัว

เด็กข้ามชาติที่มีเอกสารประจำตัวมีอยู่หลายกลุ่ม ซึ่งแม้ว่าจะมีเอกสารประจำตัวแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นเด็กที่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายทุกคน เนื่องจากต้องพิจารณาสถานะการอยู่อาศัยในประเทศไทยว่าได้รับอนุญาตให้เข้ามาหรืออยู่อาศัยในราชอาณาจักร หรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ ในที่นี้จะแบ่งกลุ่มเด็กข้ามชาติที่มีเอกสารประจำตัวออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

- เด็กที่เกิดในประเทศไทยและได้รับการจดทะเบียนการเกิด
- เด็กที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทย
- เด็กกลุ่มที่มีนโยบายเป็นการเฉพาะ

ก. เด็กที่เกิดในประเทศไทยและได้รับการจดทะเบียนการเกิด

เด็กอพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เกิดในประเทศไทยและได้รับการจดทะเบียนการเกิดมีสูติบัตรแล้ว ถือว่าเป็นบุคคลที่ได้รับ

การบันทึกในทะเบียนราษฎรของประเทศไทย เด็กจะถูกบันทึกลงในทะเบียนราษฎรประเภทใด มีเลขประจำตัว 13 หลัก ขึ้นต้นด้วยเลขใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับสถานะการเข้าเมืองของบิดาหรือมารดาในขณะที่เด็กเกิดเป็นสำคัญ

ตารางจัดทำสูติบัตรและทะเบียนประวัติบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
(นส.สนท.กลาง ที่ มท 0309.1/ว 8 ลว.17 ก.พ. 2552)

รหัสบิดา	รหัสมารดา	รหัสบุตร	สูติบัตร	ประเภททะเบียน
8	6/7/0/00/ไม่มี	7	ทร 3	ทร 13 ของบิดา
6/7/0/00/ไม่มี	8	7	ทร 3	ทร 13 ของมารดา
6/7	6/7	7	ทร 3	ทร 13 ของมารดา/ของบิดา
6/7	0/00/ไม่มี	7	ทร 3	ทร 13 ของบิดา
0/00/ไม่มี	6/7	7	ทร 3	ทร 13 ของมารดา
พาสปอร์ต	พาสปอร์ต	7	ทร 3	ทะเบียนบ้านกลาง ทร. 13
00 (ไม่ขาด)	00 (ไม่ขาด)	00	ทร 03	ทร 38 ของบิดา / มารดา
00 (ไม่ขาด)	00 (ขาด)	00	ทร.03	ทร.38 ของบิดา
00 (ขาด)	00 (ไม่ขาด)	00	ทร.03	ทร 38 ของมารดา
00 (ขาด)	00 (ขาด)	0	ทร.031	ทะเบียนประวัติกลาง ทร. 38 ก
00 (ขาด) / ไม่มี	0	0	ทร.031	ทะเบียน ทร.38 ก ของ มารดา
0	00 (ขาด) / ไม่มี	0	ทร.031	ทะเบียน ทร. 38 ก ของบิดา
0	0	0	ทร.031	ทะเบียน ทร.38 ก ของบิดา / มารดา
ไม่มี	ไม่มี	0	ทร.031	ทะเบียนประวัติกลาง ทร.38 ก ของสำนักทะเบียน(เหมือนทะเบียนบ้านกลาง)

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

1. กรณีบุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ที่เกิดในประเทศไทยได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ตาม พ.ร.บ.สัญชาติ (ฉ.4) พ.ศ.2551 ตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 2 ซึ่งปัจจุบันบังคับใช้ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องการได้สัญชาติไทยฯ เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560 เท่านั้น โดยการได้สัญชาติไทยเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559

มติคณะรัฐมนตรีฉบับวันที่ 7 ธันวาคม 2553	มติคณะรัฐมนตรีฉบับวันที่ 7 ธันวาคม 2559
<p>กำหนดสถานะบุคคลต่อกลุ่มเป้าหมาย 5 ประเภท คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานานที่มีเชื้อสายไทยและเกิดในไทย 2. บุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานานและไม่ได้มีเชื้อสายไทยและเกิดในไทย 3. บุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในไทยและถูกบุพการีทอดทิ้งหรือไม่ปรากฏบิดาและมารดา ซึ่งได้รับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มคนไร้รากเหง้า ในปี 2550-2552 4. บุตรคนต่างด้าวเกิดในประเทศไทยประเภทบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ 5. เด็กและบุคคลทั้งที่กำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาและจบการศึกษาแล้วที่เกิดในประเทศไทย เฉพาะผู้ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติฯ ในชนกลุ่มน้อยหรือชาติพันธุ์ถึงปี 2542 และ ผู้ที่ได้รับการจัดสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ในปี 2548-2552 ตามสถานะของบิดามารดา 	<p>เปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 ประเภท คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานาน ครอบครัวชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์เดิมที่ได้รับรองสถานะไว้แล้ว (กลุ่มบุคคลที่มีเลขประจำตัว 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 6) และบุตรของบุคคลที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล 2548 กลุ่มอพยพเข้ามาในไทยเป็นเวลานาน แต่ตกสำรวจ (กลุ่มบุคคลที่มีเลขประจำตัว 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 0 หลักที่ 6,7 เป็น 89) 2. เด็กและบุคคลที่กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือสำเร็จการศึกษาแล้วโดยมีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ตามข้อ 1 ต้องจบระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหรือมีเหตุความจำเป็นอื่น หรือเป็นคนไร้รากเหง้าที่มีหนังสือรับรองจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 10 ปี 3. บุตรคนต่างด้าวเกิดในประเทศไทยประเภทบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ

เงื่อนไข

- 1.1 เกิดในประเทศไทย มีหลักฐานการเกิด โดยมีชื่อในทะเบียนราษฎร หรือทะเบียนประวัติ
- 1.2 ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น
- 1.3 สามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ (ยกเว้นเด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี)
- 1.4 มีความจงรักภักดีและเลื่อมใสระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 1.5 มีความประพฤติดี ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย ไม่เคยได้รับโทษคดีอาญา ยกเว้นความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ หากได้รับโทษในคดีอาญา ต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อย ๕ ปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้อง
- 1.6 มีหลักฐานว่าจบระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในประเทศไทย (เฉพาะเด็กที่เกิดจากบิดามารดาเป็นต่างด้าวอื่น)

2. กรณีบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ กรณีเกิดในประเทศไทย
 - 2.1 เจื่อนไขเกิดในประเทศไทย มีหลักฐานการเกิด โดยมีชื่อในทะเบียนราษฎร
 - 2.2 ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น
 - 2.3 มีความจงรักภักดีและเลื่อมใสระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
 - 2.4 มีความประพฤติดี ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย ไม่เคยได้รับโทษคดีอาญา ยกเว้นความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ หากได้รับโทษในคดีอาญา ต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อย ๕ ปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้อง
 - 2.5 ประกอบอาชีพสุจริต
 - 2.6 เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศ โดยมีผลงานเป็นที่ประจักษ์และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ในสาขาต่าง ๆ ดังนี้ 1) การศึกษา หรือการกีฬา 2) ศิลปวัฒนธรรม 3) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 4) สาขาที่ขาดแคลนหรือสาขาอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร
3. การได้สัญชาติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ผู้มีสิทธิขอลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 นี้ สามารถแบ่งบุคคลดังกล่าวได้เป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 3.1 บุคคลที่เกิดก่อนวันที่ 14 ธันวาคม 2515 ซึ่งถูกถอนสัญชาติไทยโดยผลแห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 หรือคนตก ปว. 337
 - 3.2 บุคคลที่เกิดตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2515 จนถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 (เกิดก่อนพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ใช้บังคับ) และเป็นผู้ไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดโดยผลแห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337
 - 3.3 บุตรที่เกิดจากบุคคลตาม (1) และกลุ่มที่ (2) ที่เกิดตั้งแต่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2535 จนถึงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551 (ก่อนวันที่ 28 กุมภาพันธ์) เฉพาะบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

เงื่อนไข

1. บุคคลผู้นั้นต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่จริงในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันโดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมหรือประเทศไทย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้บุคคลทั้งสามกลุ่มดังกล่าวข้างต้น เป็นบุคคลที่มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ กำหนดและรับรองให้มีสถานะเป็น “ผู้มีสัญชาติไทย” โดยสถานะการเป็นผู้มีสัญชาติไทยนี้ มีผลตั้งแต่วันที่กฎหมายฉบับนี้บังคับ กล่าวคือตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551

กระบวนการในการเข้าถึงสถานะผู้มีสัญชาติไทยของ บุคคลตาม (1) – (3)

1. บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและสามารถยื่นคำขอลงรายการสัญชาติในเอกสารการทะเบียนราษฎร
2. หลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
 - 2.1. ทะเบียนบ้าน หรือทะเบียนประวัติ ใบแจ้งย้ายที่อยู่
 - 2.2. สูติบัตร หนังสือรับรองการเกิด ท.ร.20/1 หนังสือรับรองสถานที่เกิด หรือทะเบียนคนเกิด
 - 2.3. บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน
3. เมื่อนายทะเบียนรับคำขอพร้อมหลักฐานแล้ว ให้ดำเนินการตรวจสอบหลักฐาน สอบสวนผู้ยื่นคำร้อง และพยานบุคคลเพื่อรวบรวมหลักฐานและทำความเข้าใจเสนอต่อนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตเพื่อพิจารณาสั่งอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ ให้เพิ่มชื่อผู้ยื่นคำร้องเข้าในทะเบียนราษฎร (ท.ร. 14) โดยจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 105 วัน

สิทธิที่กฎหมายรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
<p>สิทธิอาศัยในประเทศไทย เด็กข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทยที่จดทะเบียนการเกิดแล้ว แม่เด็กจะมีบิดา/มารดาที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่เด็กจะไม่ถูกดำเนินคดีฐานเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีสิทธิพัฒนาสถานะบุคคลในประเทศไทย</p>	<ol style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจดทะเบียนและบัตรประจำตัวของคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเพื่อการทำงาน พ.ศ.2561 ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560
<p>สิทธิในหลักประกันสุขภาพ เด็กที่จดทะเบียนการเกิดในประเทศไทยจะได้รับสิทธิในหลักประกันสุขภาพตามสิทธิของบิดา/มารดา หรือกรณีที่มีบิดา/มารดาไม่มีสิทธิในหลักประกันสุขภาพเด็ก(โดยผู้ปกครอง)สามารถซื้อประกันสุขภาพที่โรงพยาบาลในพื้นที่ที่เด็กอยู่ได้</p>	<p>ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว</p>

ข. เด็กที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทย

เด็กที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทยอาจจะได้มีบัตรประจำตัวและเลขประจำตัว 13 หลัก 3 ที่มาด้วยกัน คือ

1. ได้จากการสำรวจตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล 2548 ซึ่งปัจจุบันไม่มีการสำรวจแล้ว ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน มีเลขประจำตัว 13 หลัก ขึ้นต้นด้วยเลข 0 และเลขหลักที่ 6,7 เป็นเลข 89 (ปัจจุบันไม่มีการสำรวจแล้ว)
2. เด็กที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนตามมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 เลขประจำตัว 13 หลัก เลขหลักที่ 1 เป็นด้วยเลข 0 และเลขหลักที่ 6,7 เป็นเลข 00
3. เด็กที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตามของแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ(เมียนมา ลาว กัมพูชา) ได้ เลขประจำตัว 13 หลัก เลขหลักที่ 1 เป็นเลข 00

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรและเกิดนอกราชอาณาจักรสามารถมีบัตรประจำตัวที่รัฐไทยออกให้ได้ตาม ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย พ.ศ. 2562

“คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย” หมายถึง

- (1) คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและมีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว แล้วแต่กรณี และบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
- (2) คนต่างด้าวซึ่งได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
- (3) คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
- (4) คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
- (5) บุคคลที่นายทะเบียนไม่สามารถรับแจ้งการเกิดหรือเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านเนื่องจากยังไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิด และสัญชาติผู้นั้น ซึ่งนายทะเบียนได้จัดทำทะเบียนประวัติให้ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

ในกรณีของบุตรของคนต่างด้าวซึ่งได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและบัตรหมดอายุและไม่สามารถเดินทางกลับไปพิสูจน์สัญชาติในประเทศต้นทางได้ด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น ในกรณีที่บิดามารดาเป็นบุคคลกลุ่มที่ประเทศต้นทางไม่ยอมรับด้วยเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้บิดา/มารดาและเด็กไม่สามารถเดินทางกลับไปพิสูจน์สัญชาติกับประเทศต้นทางได้ เด็กกลุ่มนี้อาจจะตกเป็นบุคคลไร้สัญชาติจะสามารถยื่นคำขอทำทะเบียนประวัติตามมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

สิทธิที่กฎหมายรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

บัตรผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย		บัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน	
สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง	สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง
สิทธิอาศัย	พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ม.7 ทวิ ว.3 พ.ร.บ.สัญชาติ (ฉบับ 4) พ.ศ.2551	สิทธิอาศัย	พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ม.7 ทวิ ว.3 พ.ร.บ.สัญชาติ (ฉบับ 4) พ.ศ.2551
สิทธิในหลักประกันสุขภาพ	1. พระราชบัญญัติ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 2. มติคณะรัฐมนตรี ฉบับ วันที่ 23 มีนาคม 2553 เรื่อง การให้สิทธิ (คืนสิทธิ) ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ 3. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว	สิทธิในหลักประกันสุขภาพ	1. พระราชบัญญัติ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 2. มติคณะรัฐมนตรี ฉบับ วันที่ 23 มีนาคม 2553 เรื่อง การให้สิทธิ (คืนสิทธิ) ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ 3. มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 20 เมษายน 2558 เรื่องเพิ่มเติมกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ เข้าสู่กองทุนให้สิทธิ (คืนสิทธิ)
สามารถเดินทางภายในเขตจังหวัด กรณีออกนอกพื้นที่ต้องขออนุญาต และสามารถเดินทางพร้อมบิดา/มารดาได้	1. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่ควบคุมและการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ออกนอกเขตพื้นที่ควบคุม ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2559 2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2553 3. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309.10/ว 3656 และ ที่ มท 0309.10/ว 9714 เรื่องการแก้ไขหลักเกณฑ์การแจ้งย้ายที่อยู่ของคนต่างด้าวที่มีนโยบายแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิและสถานะบุคคล ลว.22 มิถุนายน 2563	สิทธิในการเดินทาง/ย้ายภูมิลำเนา	1. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่ควบคุมและการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ออกนอกเขตพื้นที่ควบคุม ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2559 2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2553 3. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309.10/ว 3656 และ ที่ มท 0309.10/ว 9714 เรื่องการแก้ไขหลักเกณฑ์การแจ้งย้ายที่อยู่ของคนต่างด้าวที่มีนโยบายแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิและสถานะบุคคล ลว.22 มิถุนายน 2563

ค. เด็กกลุ่มที่มียุทธศาสตร์เป็นการเฉพาะเด็กไทยพลัดถิ่น ชาวเล และมานิ

คนไทยพลัดถิ่น หมายถึง คนที่มีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนในบังคับของประเทศอื่นโดยเหตุจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศในอดีต ซึ่งปัจจุบันนั้นไม่ได้ถือสัญชาติของประเทศอื่น และได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งและมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย โดยได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามกฎหมายแล้ว

หลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นคนไทยพลัดถิ่น

1. เป็นผู้ซึ่งได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตนไว้แล้วในกลุ่มซึ่งระบุว่ามิใช่เชื้อสายไทย
2. อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันโดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร
3. ปัจจุบันไม่ได้ถือสัญชาติของประเทศอื่น
4. มีรูปร่างลักษณะและวิถีชีวิตเหมือนคนไทยและสามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ
5. สามารถแสดงผังเครือญาติซึ่งน่าเชื่อถือว่าเป็นผู้มีเชื้อสายไทยและมีผู้ที่น่าเชื่อถือซึ่งมีสัญชาติไทยให้การรับรองหรือมีหลักฐานผลการตรวจทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถแสดงถึงความเป็นญาติกับผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
6. มีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์และเลื่อมใสการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผู้ใดอ้างว่าเป็นคนไทยพลัดถิ่นประสงค์จะได้รับการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอแล้ว ให้เสนอคำขอนั้นต่อคณะกรรมการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นเพื่อพิจารณาการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 9/5 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2555)

• ชาวเล

ชาวเลเป็น 1 ใน 56 กลุ่ม ชาติพันธุ์ของไทย อาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดทะเลอันดามัน ระนอง กระบี่ พังงา ภูเก็ต สตูล ด้วยความแตกต่างด้านภาษา พิธีกรรม และลักษณะเรือดั้งเดิมที่ใช้ ทำให้มีการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. มอแกน 2. มอแกน ซึ่งมอแกนเรียกว่า “ออลาง ตามับ”) 3. อูรักลาโว้ย

ชาวมอแกนที่อาศัยอยู่บนหมู่เกาะสุรินทร์ มีประมาณ 30 คน เท่านั้น ที่มีสัญชาติไทยและบัตรประชาชนไทย ส่วนใหญ่ยังไร้สัญชาติและยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทย แม้ว่ามอแกนกลุ่มนี้จะตั้งหลักแหล่งอยู่ที่เกาะสุรินทร์มาก่อนจะประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ข้อมูลจากสำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ระบุว่า เผ่ามอแกน (Mogan) หมู่เกาะสุรินทร์ หรือหมู่บ้านชาวเล หรือ ชาวมอแกน เป็นหมู่บ้านชาวเลดั้งเดิมที่อาศัย ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณอ่าวบอนใหญ่ เกาะสุรินทร์ใต้ ต.เกาะพระทอง อ.คุระบุรี จ.พังงา ปัจจุบันมีประชากร 375 คน บ้านเรือน 81 หลัง ไม่เพียงมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์เท่านั้น ยังมีชาวมอแกนในเกาะเหลา เกาะช้าง เกาะพยาม อ.เมือง จ.ระนอง หมู่เกาะมะริดในเมียนมามีประชากรมอแกนอีกหลายพันคน เมียนมาเรียก มอแกน ว่า ซลิ่ง เซลิ่ง หรือ ซาโลว์ โดยสันนิษฐานว่า คำนี้มาจากคำว่าออลาง หรือ ออลาง ซึ่งเป็นชื่อโบราณของภูเก็ต ซึ่งเป็นบริเวณที่มีชาวเลมาชุมนุมกันอยู่มากในสมัยก่อน

• มานิ

ชาวมานิ หรือที่คนไทยเรียกขานว่าเงาะป่าซาไก เป็นชาวพื้นเมืองที่พบในพื้นที่ป่าภาคใต้ของไทย ปัจจุบันอาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาบรรทัด ซึ่งอยู่บริเวณจังหวัด พัทลุง ตรัง สตูล และ สงขลา มีราว 350 คน ในปี 2552 ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤตสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ โครงการบางกอกคลินิกเพื่อให้คำปรึกษากฎหมายด้านสถานะและสิทธิบุคคลคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดตรัง และฝ่ายทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง ได้ผลักดันการจัดการสถานะบุคคล

ตามกฎหมายไทยของประชากรมาในเขตเทือกเขาบรรทัด โดยกรมการปกครองได้รับรองความเป็นคนไทยและสถานะบุคคลตามกฎหมาย มีการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล วิเคราะห์กฎหมายและผลักดันร่วมกับฝ่ายทะเบียน อำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง จนสามารถกำหนดสถานะบุคคลให้สัญชาติไทยและกลุ่มมานิ กลุ่มคลองตง บ้านควนไม้ดำ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ได้รับสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นด้วยเลข 5 ทั้งหมด 45 คนในพื้นที่ดังกล่าวจนเป็นผลสำเร็จ และสามารถนำไปดำเนินนโยบายต่อการจัดการปัญหาด้านสถานะทางพลเมืองและสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

การแก้ไขปัญหาบุคคลที่ไม่มีเอกสารทะเบียนราษฎร โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ให้นายทะเบียนสามารถจัดทำทะเบียนราษฎรให้กับคนไร้รัฐไร้สัญชาติได้เหมือนประชาชนไทยทั่วไป คือ

- 1) รับแจ้งเกิดหรือจดทะเบียนการเกิดและออกสูติบัตรให้กับคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทยทุกคน ไม่ว่าจะบิดามารดาของเด็กจะเป็นคนต่างด้าวประเภทใด มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่ก็ตาม
- 2) การจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร (มาตรา 38 วรรคสอง)

สิทธิที่กฎหมายรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
คนไทยพลัดถิ่น ชาวเลและชาวมานิ ที่ยังไม่ได้รับการสำรวจเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎรหรือทะเบียนประวัติก็จะมีสถานะเป็นบุคคลเข้าเมืองผิดกฎหมาย จะไม่ได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองแต่สิทธิขั้นพื้นฐานเรื่องการเข้าถึงการศึกษา การเข้าถึงความยุติธรรม หรือกรณีที่เป็นแรงงานก็จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทางเชื้อชาติและสถานะบุคคลตามกฎหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 3. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 4. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 5. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปและการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560 6. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2553 เรื่อง อนุมัติหลักเกณฑ์การกำหนดสถานะบุคคลกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล 7. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เรื่อง การแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติและสถานะบุคคลของเด็กนักเรียนนักศึกษาและบุคคลไร้สัญชาติที่เกิดในราชอาณาจักรไทย

2.3 เด็กผู้ลี้ภัย

อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 (ค.ศ. 1951) ให้คำนิยาม และความหมายของสถานภาพผู้ลี้ภัยว่า ผู้ลี้ภัยหมายถึง บุคคลที่จำเป็นต้องทิ้งประเทศบ้านเกิดของตนเอง เนื่องจากความหวาดกลัวการถูกประหัตประหารหรือได้รับการคุกคามต่อชีวิตเนื่องจากสาเหตุข้อหนึ่งข้อใด เช่น เชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติสมาชิกภาพในกลุ่มทางสังคม สมาชิกภาพในกลุ่มความคิดทางการเมือง⁷

เด็กที่เป็นผู้ติดตามและเป็นผู้อพยพถือเอกสารประจำตัวของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย เพื่อความสะดวกในการพิจารณาข้อกฎหมายผู้เขียนจะแบ่งกลุ่มเด็กที่เป็นผู้ติดตามผู้อพยพออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

ก. เด็กที่เป็นผู้ติดตามและผู้อพยพที่หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมาและขึ้นทะเบียนกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยและรัฐบาลไทย อนุญาตให้พำนักในศูนย์พักพิงชั่วคราว (9 ศูนย์ตามแนวชายแดน)

ปัจจุบันศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทยไม่ได้รับลงทะเบียนผู้หนีภัยสงครามรายใหม่แล้ว ดังนั้นจะไม่มีกลุ่มเด็กรายใหม่ที่ติดตามบิดามารดาอพยพเข้ามาอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว แต่จะมีเด็กที่เกิดในศูนย์ฯ เหล่านี้ กรณีเด็กเกิดในที่ศูนย์พักพิงชั่วคราวเนื่องจากบิดาหรือมารดาของเด็กไม่สามารถออกจากศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อไปแจ้งการเกิดของเด็กที่สำนักทะเบียนได้ ที่ผ่านมามีแนวโน้มปฏิบัติว่า เด็กเกิดในศูนย์พักพิงชั่วคราว จะได้รับการออกหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.1/1) และจะถูกจดบันทึกรายการไว้โดยเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานให้กับ UNHCR ซึ่งประจำการอยู่ในศูนย์พักพิงนั้น ภายใต้ พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีแนวทางการจดทะเบียนคนเกิดสำหรับเด็กที่เกิดในศูนย์พักพิงชั่วคราวด้วยเช่นกัน

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ให้ผู้ลี้ภัยที่อยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวได้พัฒนาสถานะบุคคลเพื่อตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยดำเนินการ 2 แนวทาง คือ ส่งไปประเทศที่สามตามแนวทางการดำเนินการของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย และดำเนินโครงการสมัครใจกลับไปตั้งถิ่นฐานในประเทศต้นทาง และในกรณีที่ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศภูมิลำเนาได้ ประเทศไทยได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อคัดกรองและให้สิทธิอาศัยในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ

7 ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 www.unhcr.or.th/th/refugee/convention และ <http://unhcr.or.th/th/news/general/697>

สิทธิที่กฎหมายประเทศไทยรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายประเทศไทยรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
สิทธิอาศัยในประเทศไทยชั่วคราว เฉพาะในพื้นที่ศูนย์พักพิงที่รัฐบาลไทยจัดให้ ออกนอกพื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาตอาจจะถูกจับกุมและถูกดำเนินคดีในความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองได้	บันทึกความเข้าใจ (MEMORANDUM OF UNDERSTANDING - MOU) ในการแก้ไขปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา และบุคคลในความห่วงใย (POC) ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ประจำภูมิภาคไทย ฯ (UNHCR)
สิทธิในการเข้าถึงการศึกษา สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนทั้งภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวและกรณีออกนอกพื้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราวมาศึกษาที่โรงเรียนข้างนอกจะต้องได้รับอนุญาตจากปลัดอำเภอประจำศูนย์ฯ	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม แม้ศูนย์พักพิงชั่วคราวจะมีการจำกัดพื้นที่และควบคุมโดยกระทรวงมหาดไทย แต่ผู้อพยพในศูนย์พักพิงชั่วคราวก็อยู่ในบังคับของกฎหมายไทยทุกประการ เช่น กรณีเกิดเหตุผิดกฎหมายในศูนย์พักพิงชั่วคราวฯ ผู้หนีภัยสงครามในศูนย์ฯ ไม่ว่าจะมิสถานะเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา ก็ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไทยตามกฎหมายทุกประการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 2. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
ในกรณีบิดา/มารดาและเด็กไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้ ประเทศไทยจะดำเนินการคัดกรองตามระเบียบที่กำหนด และจะได้รับสิทธิอาศัยในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ.2562
สิทธิในการพัฒนาสถานะบุคคลในประเทศไทย (เกิดในไทย)	พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 มาตรา 7 ทวิ วรรค 2 (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551

ข. เด็กผู้อพยพที่ถือเอกสารประจำตัวของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยแต่ไม่ได้พำนักในศูนย์พักพิงชั่วคราว (ผู้ลี้ภัยในเมือง)

1. เด็กที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและต่อมาสิทธิอาศัยชั่วคราวในราชอาณาจักรไทยสิ้นสุด คือ เด็กที่ถือหนังสือเดินทางและเดินทางเข้ามาพร้อมบิดาหรือมารดาที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ถือว่าเป็นเด็กที่เข้าเมืองถูกกฎหมายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 แต่เมื่อการอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรไทยของประเทศไทยของบิดาหรือมารดาสิ้นสุดลงสถานะของเด็กกลุ่มนี้ถ้าได้มีการขอยุ่ต่อก็จะมีสถานะเดียวกันกับบิดาหรือมารดา นั่นคืออยู่ในราชอาณาจักรโดยการอนุญาตสิ้นสุดหรือที่เรียกกันว่า Over stay นั่นเอง การอยู่ในสถานะ Overstay ถือเป็นความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมือง มีความผิดที่จะต้องถูกส่งกลับประเทศต้นทาง ซึ่งเด็กจะได้รับการคุ้มครองตาม พรบ.คุ้มครองเด็กฯ ที่จะไม่ถูกควบคุมตัวในท้องถิ่นแต่อาจจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือมูลนิธิเอกชน หรือบิดามารดาจะขอใช้สิทธิในการขอลปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างการรอการส่งกลับเพื่อมาดูแลลูกตามมาตรา 54 แห่ง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 อนุญาตก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงรายกรณี
2. เด็กที่บิดามารดาเป็นผู้ลี้ภัยและเกิดในประเทศไทย ส่วนใหญ่แล้วเด็กกลุ่มนี้จะไม่ได้อาศัยต่อสถานทูตของประเทศต้นทางเพื่อถือหนังสือเดินทางหรือมีเอกสารแสดงสถานะบุคคลตามกฎหมายของประเทศต้นทาง เนื่องจากผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ไม่สามารถติดต่อเพื่อดำเนินการเรื่องเอกสารกับสถานทูตด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัยหรืออื่น ๆ ก็ตาม อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าเด็กจะมีบิดามารดาที่มีสถานะอย่างไรในกฎหมายของประเทศไทยก็ตาม เมื่อถือกำเนิดในประเทศไทยแล้วประเทศไทยมีหน้าที่ที่จะรับรองการเกิดของเด็กคนนั้นและต้องบันทึกเข้าในทะเบียนคนอยู่เพื่อรับรองการมีตัวตนตามกฎหมายของเด็กที่เกิดในประเทศไทย

การที่เด็กเกิดในประเทศไทยและมีสูติบัตรที่ออกโดยรัฐบาลไทยแล้วจะสามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้ลี้ภัยตามบิดาหรือมารดาหรือไม่ อย่างไรนั้น เป็นไปตามนโยบายการจัดการของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ

อย่างไรก็ดี สถานะผู้ลี้ภัยของเด็กไม่เป็นที่ยอมรับของกฎหมายในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย แม้จะถือบัตรประจำตัวผู้ลี้ภัยก็ถือว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยนั่นเอง และการอาศัยในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง

ความผิดตามพ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ที่ผู้ลี้ภัยอาจจะกระทำได้

มาตรา	ฐานความผิด	อัตราโทษ
มาตรา 11, 18 วรรคสอง, 62	เป็นบุคคลต่างด้าวเดินทางเข้ามา ไม่เข้าตามช่องทางด่านตรวจคนเข้าเมือง, ไม่ผ่านการตรวจอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมือง	จำคุกไม่เกิน 2 ปีและปรับไม่เกิน 20,000 บาท คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้
มาตรา 72	คนต่างด้าวผู้ใดหลบหนีไปจากพาหนะหรือหลบหนีไปในระหว่างส่งตัวไปยังสถานที่ใด ๆ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สั่งให้เจ้าของพาหนะหรือผู้ควบคุมพาหนะควบคุมตัวไว้หรือให้ส่งตัวไป หรือหลบหนีไปในระหว่างที่ถูกกักตัวหรือควบคุมตามอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้	จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
มาตรา 81	เป็นบุคคลต่างด้าวอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตสิ้นสุดลงหรือถูกเพิกถอน	จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้

การส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 54 พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ.2522

มาตรา 54 พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 บัญญัติว่า คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้

ถ้ามีกรณีต้องสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับตามวรรคหนึ่ง ให้นำมาตรา 19⁸ และมาตรา 20⁹ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใด โดยคนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกันและหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดเป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้ ค่าใช้จ่ายในการกักตัวนี้ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสีย ...”

8 มาตรา 19 ในการตรวจและพิจารณาว่าคนต่างด้าวผู้ใดต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ที่เห็นสมควร โดยให้คำรับรองว่าจะมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อรับทราบคำสั่งตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดก็ได้หรือถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรจะเรียกประกันหรือเรียกทั้งประกันและหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดตามที่เหมาะสมเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้...

9 มาตรา 20 ในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กักตัวคนต่างด้าวผู้ใดไว้ตามมาตรา 19 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นได้เท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี แต่ห้ามมิให้กักตัวไว้เกินสี่สัปดาห์นับแต่เวลาที่ผู้ถูกกักตัวมาถึงที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นจะยึดเวลาเกินสี่สัปดาห์มิได้ แต่มิให้เกินเจ็ดวันและให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกเหตุจำเป็นที่ต้องยึดเวลาไว้ให้ปรากฏด้วย

เมื่อพิจารณาตามตรานี้จะเห็นได้ว่ามีช่องทางที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองสามารถใช้เป็นมาตรการชั่วคราวเพื่อรอการส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศ หรือไปประเทศที่สามได้แม้ว่าประเทศไทยจะไม่รับรองอนุสัญญาผู้ลี้ภัยก็ตาม กล่าวคือ เป็นอำนาจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร และหากมีเหตุต้องสอบสวนเพิ่มเติมสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองก็สามารถใช้อำนาจตามตรานี้ในการพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้นั้นไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ที่เห็นสมควร โดยให้คำรับรองว่าจะมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อรับทราบคำสั่งตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดก็ได้ หรือที่เรียกกันว่าการประกันตัวในชั้น ตม. นั่นเอง แม้ว่าหลายภาคส่วนจะมีความพยายามในการอ้างหลักการไม่ผลักดันกลับไปสู่อันตราย (Non-Refoulement) หลักการนี้มีสถานะเป็นกฎหมายประเพณีระหว่างประเทศ (Customary international law) ผูกพันทุกรัฐไม่เว้นแม้กระทั่งรัฐที่มีได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 แต่พบว่าในทางปฏิบัติสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองไม่ได้อ้างหลักการนี้เพื่อยับยั้งการส่งผู้ลี้ภัยอย่างเป็นทางการหรือลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตาม สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองยอมรับการส่งผู้ลี้ภัยไปยังประเทศที่สามตามการดำเนินการของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย

แนวทางการพัฒนาสถานะบุคคล

แม้ประเทศไทยจะไม่ได้รับรองอนุสัญญาผู้ลี้ภัย และยังไม่มีความหมายในประเทศเพื่อให้สิทธิอาศัยและพัฒนาสถานะบุคคลเพื่อตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้บังคับใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ.2562

กรณีเด็กผู้ลี้ภัยเกิดในประเทศไทยสามารถพัฒนาสถานะบุคคลเช่นเดียวกับเด็กที่เกิดในประเทศไทยตามข้อ 2.2 ก. ซึ่งตามกฎหมายแล้วไม่มีข้อห้ามไม่ให้เด็กผู้ลี้ภัยที่เกิดในประเทศไทยพัฒนาสถานะบุคคลตามที่กฎหมายรับรอง เช่น การขอลงรายการสัญชาติตามมาตรา 7 ตรี วรรคสอง

สิทธิที่กฎหมายรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก และจะไม่ถูกควบคุมตัวในห้วงกักระหว่างรอการส่งกลับ และจะไม่ถูกพรากจากครอบครัว	<ol style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บันทึกความเข้าใจเรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน(Standard Operating Procedure – SOP) ภายใต้บันทึกความเข้าใจ เรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็ก ไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ
กรณีที่เด็กผู้ลี้ภัยถูกจับกุมดำเนินคดี มีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามที่กฎหมายรับรองทุกประการ	<ol style="list-style-type: none"> รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2.4 เด็กกลุ่มอื่น ๆ

ก. เด็กที่มีบิดาหรือมารดาเป็นคนสัญชาติไทยแต่ยังไม่ได้รับการรับรองสัญชาติไทย

มีกรณีที่เด็กข้ามชาติมีบิดาเป็นบุคคลสัญชาติไทยแต่มารดาเป็นบุคคลต่างด้าวที่ไม่ได้แต่งงานโดยการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย เมื่อเด็กเกิดจึงมีข้อสงสัยว่าเด็กเป็นลูกของบิดาสัญชาติไทยจริงหรือไม่ หลายกรณีพบว่าสถานพยาบาลไม่ยอมมอบหนังสือรับรองการเกิดให้จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นบิดาที่แท้จริงของเด็ก เช่น จะกำหนดเงื่อนไขให้มีพยานบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชนมาให้การยืนยัน เป็นต้น ทำให้มีอุปสรรคในการแจ้งเกิดเด็ก

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพครอบครัว มรดก กำหนดว่าบุตรเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของมารดาเท่านั้น ส่วนจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาหรือไม่นั้นจะต้องมีการรับรองบุตร หรือบิดามารดาจะต้องจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายบุตรถึงจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดา นอกจากนี้ปรากฏว่าในพื้นที่ชายแดนมีการสวมบุตรคนต่างด้าวให้เป็นบุตรของคนสัญชาติไทยทำให้เจ้าหน้าที่สำนักงานทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจะมีความระมัดระวังเป็นพิเศษโดยการสร้างเงื่อนไขและผลึกภาระการพิสูจน์ให้กับบิดาของเด็ก อย่างไรก็ตามเมื่อพิสูจน์ความเป็นบิดาได้แล้ว เด็กย่อมต้องได้รับการรับรองสัญชาติตามหลักสายโลหิตของบิดา

ในกรณีที่มารดาเป็นบุคคลสัญชาติไทย ไม่ว่าบิดาจะถือสัญชาติไทยหรือไม่ บุตรที่เกิดจากมารดาสัญชาติไทยย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ซึ่งการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

- 1) ได้โดยสายโลหิต กรณีพ่อหรือแม่เป็นคนสัญชาติไทยในขณะที่บุตรเกิด ไม่ว่าจะเกิดในประเทศหรือเกิดต่างประเทศ และ
- 2) ได้โดยหลักดินแดน กรณีนี้จะต้องเป็นบุตรที่เกิดในประเทศไทยโดยบิดามารดาที่เป็นคนต่างด้าวที่มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทย หรือกรณีที่บิดามารดาไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรแต่มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ก็สามารถยื่นคำร้องขอสัญชาติไทยได้

ตารางการได้สัญชาติไทย ตาม พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

สัญชาติบิดา	สัญชาติมารดา	สถานภาพการสมรส	สัญชาติบุตร
ไทย	ไทย	จดทะเบียนสมรส	ไทย
ไทย	ไทย	ไม่จดทะเบียนสมรส	ไทย
ไทย	อื่น ๆ	จดทะเบียนสมรส	ไทย
ไทย	อื่น ๆ	ไม่จดทะเบียนสมรส	บิดาต้องรับรองบุตรก่อน บุตรถึงจะได้สัญชาติไทย ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่สำนัก ทะเบียนอาจจะเรียกพยาน บุคคลหรือพิสูจน์ DNA ตามแต่กรณี ¹⁰
อื่น ๆ	ไทย	จดทะเบียนสมรส	ไทย
อื่น ๆ	ไทย	ไม่จดทะเบียนสมรส	ไทย

10 คู่มือการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง พ.ศ.2558

ข. เด็กที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือแรงงานบังคับ

กฎหมายไทยห้ามนายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นลูกจ้างเด็ดขาด โดยสามารถจ้างเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเท่านั้น ในกรณีที่มีการจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี นายจ้างต้องแจ้งต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 15 วันนับแต่วันที่เด็กเข้าทำงาน และแจ้งการสิ้นสุดการจ้างเด็กนั้นต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 7 วันนับแต่วันที่เด็กออกจากงาน นายจ้างต้องจัดให้มีเวลาพัก 1 ชั่วโมงต่อวันภายใน 4 ชั่วโมงแรกของการทำงาน และให้มีเวลาพักย่อยได้ตามที่นายจ้างกำหนด

แรงงานที่เป็นเด็กตั้งแต่อายุ 15 -18 ปี กฎหมายจะให้การคุ้มครองเป็นพิเศษ เช่น

- ห้ามนายจ้างใช้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในระหว่างเวลา 22.00 - 06.00 น. เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดี
- ห้ามนายจ้างใช้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานล่วงเวลา
- ห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานเสี่ยงอันตราย เช่น งานหลอม เป่า หล่อ หรือรีดโลหะ งานป้อนโลหะ งานเกี่ยวกับความร้อน ความเย็น ความสั่นสะเทือน เสียงและแสง ที่มีระดับแตกต่างจากปกติอันอาจเป็นอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง งานเกี่ยวกับวัตถุมีพิษ วัตถุระเบิด หรือวัตถุไวไฟ เว้นแต่งานในสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และนอกจากประเภทงานแล้วกฎหมายยังคุ้มครองถึงสถานที่ทำงานอีกด้วย คือ ห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในสถานที่ เช่น โรงฆ่าสัตว์ สถานที่เล่นการพนัน สถานที่เดินร่ำ รำวง หรือ ร้องเง็ง สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่ม อย่างเป็นทางการและมีผู้ให้บริการรับปรนนิบัติลูกจ้าง หรือโดยมีที่สำหรับพักผ่อนหลับนอน หรือมีบริการนวดให้แก่ลูกค้า เป็นต้น

การใช้แรงงานเด็กอาจเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายฐานบังคับใช้แรงงาน หรืออาจมีความผิดฐานค้ามนุษย์ด้านแรงงานได้ กล่าวคือ ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ซึ่งนิยาม “การค้ามนุษย์” ว่า หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่ข่มขู่ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสียหายจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์ การแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุด ให้รวมถึงการแสวงประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย เด็กเป็นบุคคลที่มีความเปราะบางทั้งเรื่องวัยวุฒิ สังคม โดยเฉพาะเด็กข้ามชาติที่มีความเปราะบางเรื่องสถานะทางกฎหมายด้วย จึงมีความเสี่ยงที่อาจจะตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์ได้ง่าย

สิทธิที่กฎหมายรับรอง

1. การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

- 1.1 การให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสม ในเรื่อง อาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษ การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศ/ภูมิลำเนาเดิม การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหาย
- 1.2 การแจ้งสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทน และสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย ให้ผู้เสียหายทราบ โดยยกเว้นค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับคดีเรียกค่าสินไหมทดแทน

- 1.3 จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายระหว่างที่อยู่ในความดูแล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะพำนักอยู่ที่ใดรวมทั้งบุคคลในครอบครัว
- 1.4 ผ่อนผันให้ผู้เสียหายอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราว และได้รับอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมาย
- 1.5 การส่งตัวผู้เสียหายซึ่งเป็นคนต่างด้าว กลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ หรือภูมิลำเนาโดยไม่ชักช้า เว้นแต่บุคคลนั้นได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจาก รมต.ว่าการกระทรวงมหาดไทย
- 1.6 การดำเนินการให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติในต่างประเทศ หรือคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาต หรือได้รับการผ่อนผันเป็นการชั่วคราว กลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ดำเนินการตามความประสงค์ของผู้เสียหายโดยคำนึงถึงความปลอดภัย และสวัสดิภาพของผู้นั้น
- 1.7 การยกเว้นการดำเนินคดีบางฐานความผิดกับผู้เสียหาย

2. กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งจัดตั้งในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมถึงการช่วยเหลือผู้เสียหาย การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหาย การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้กลับเข้ามาในราชอาณาจักร หรือถิ่นที่อยู่ และดำเนินการช่วยเหลือที่เกี่ยวข้อง

ต่อมาประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนด (พ.ร.ก.) ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฉบับแก้ไขในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2562 ซึ่งมีมาตราที่เกี่ยวข้องกับแรงงานบังคับโดยเฉพาะ เป็นผลพวงมาจากการที่ประเทศไทยยื่นจดทะเบียนให้สัตยาบันพิธีสารส่วนเสริมอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยแรงงานบังคับ ค.ศ.1930 (ฉบับที่ 29) ทำให้แรงงานได้รับการคุ้มครองตามมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น

นियามการบังคับใช้แรงงานถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 6/1 ของ พ.ร.ก. นี้ ระบุว่า ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้ทำงานหรือให้บริการโดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น
- 2) ชูเชื้อด้วยประการใด ๆ
- 3) ใช้กำลังประทุษร้าย
- 4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้
- 5) นำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ
- 6) ทำด้วยประการอื่นใดอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับการกระทำดังกล่าวข้างต้น ถ้าได้กระทำให้ผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขึ้นได้ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

ในการค้ามนุษย์จะต้องมีการหลอกลวง บังคับขู่เข็ญ หน่วงเหนี่ยวกักขัง ถึงจะเรียกว่าเป็นการค้ามนุษย์ แต่ผู้เสียหายจากแรงงานบังคับ อาจไม่มีความรุนแรงในการทำร้ายร่างกาย หรือไม่ได้ถูกกักขังหน่วงเหนี่ยว เช่น เต็มใจมาทำงาน แต่ต้องทำในชั่วโมงที่ยาวนาน ไม่เช่นนั้นจะถูกหักเงิน เป็นต้น

3. การคุ้มครองผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงาน

เมื่อตรา พ.ร.ก. แล้ว การบังคับใช้จะต้องมีการตรากฎหมายลำดับรองด้วย เช่น กฎกระทรวง ระเบียบ และนโยบายต่าง ๆ ซึ่งผู้เสียหายจากบังคับใช้แรงงานก็ควรได้รับสิทธิการคุ้มครอง เยียวยาไม่น้อยไปกว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายลำดับรองยังไม่มีมีการประกาศใช้แม้จะมีการประกาศใช้กฎหมายหลักมากกว่า 1 ปี แล้วก็ตาม

กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
3. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2562
4. ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุมัติการใช้เงินและทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)
5. มติคณะรัฐมนตรี ฉบับวันที่ 4 พฤษภาคม 2553 เรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษและทำงานได้ตามกฎหมาย
6. ประกาศกระทรวงมหาดไทย ฉบับวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2545 เรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ (ให้อาศัยชั่วคราวเพียงหนึ่งปี แต่ไม่รวมสิทธิของพยาน) สำหรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้ใช้ประกาศฉบับล่าสุดแทน ซึ่งหลังปี 2553 อนุญาตให้อาศัยชั่วคราว 2 ปี และรวมถึงพยานด้วย

ค. เด็กขอลา

เด็กขอลามีสาเหตุมาจาก 2 ประการสำคัญคือ

1. เป็นผู้เสียหายจากกระบวนการค้ามนุษย์
2. เป็นเด็กที่มาขอลาเนื่องจากความยากจน ไร้ที่พึ่ง

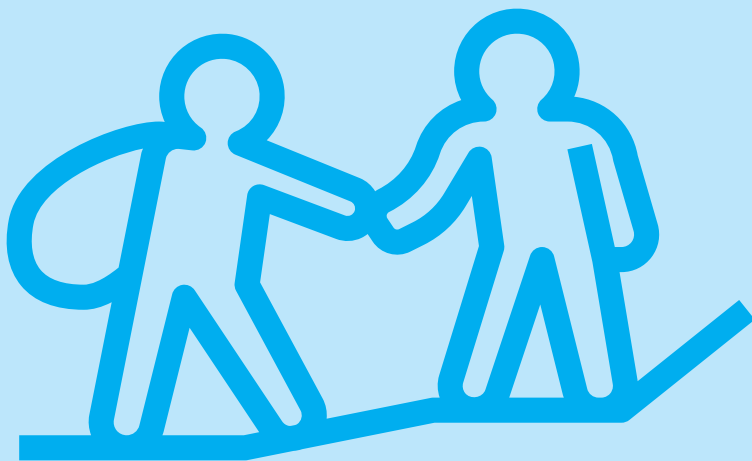
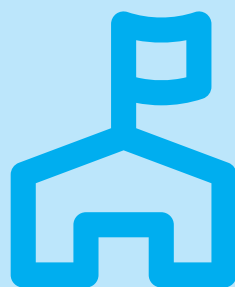
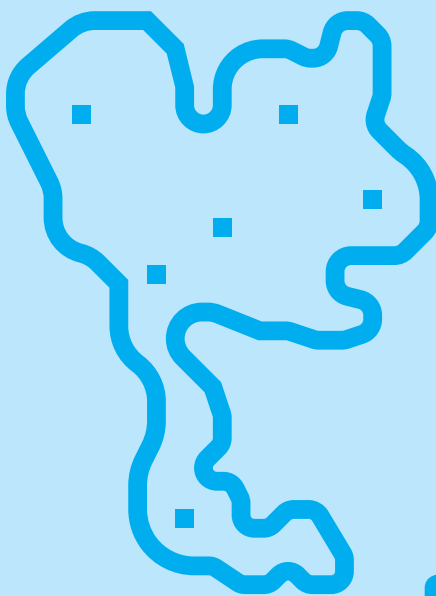
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เปิดศูนย์ฮอตไลน์ ชื่อว่า “ศูนย์ประชานิยาม” หมายเลข 1300 ทำหน้าที่รับแจ้งปัญหาสังคมต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องเด็กขอลาด้วย เพื่อคัดกรองว่าเด็กว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อให้การคุ้มครองตามกฎหมาย หรือเพื่อทราบว่าเด็กจะต้องได้รับการสงเคราะห์¹¹ หรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้ที่ทำการขอลาเป็นเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการหรือทุพพลภาพ ผู้เจ็บป่วยซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพได้ คนไม่มีญาติมิตรอุปการะเลี้ยงดูและไม่มีทางเลือกอื่น หรือผู้ซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากไปรับการสงเคราะห์

11 “การสงเคราะห์” หมายความว่า การช่วยเหลือ การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ซึ่งทำการขอลา

สิทธิที่กฎหมายรับรองและกฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิที่กฎหมายรับรอง	กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
สิทธิที่จะได้รับการการสงเคราะห์ตามกฎหมาย	<ol style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559
สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและสมควร เพื่อประโยชน์ของผู้ที่ทำการขอทาน สถานสงเคราะห์จะไม่ดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะและรับตัวผู้ที่ทำการขอทานผู้นั้นไว้ในความดูแลต่อไปก็ได้	<ol style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

บทที่ 3

สิทธิและสวัสดิการของเด็ก อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ตามกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย

ตามหลักการสากลแล้วสิทธิเสรีภาพของคนย่อมเท่าเทียมกัน เพราะสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นสิ่งที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิดและไม่สามารถเลือกปฏิบัติได้ แต่การใช้สิทธิเสรีภาพนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบเพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของผู้อื่น และรัฐมีหน้าที่ในการบัญญัติรับรองให้ประชาชนเข้าถึงและใช้สิทธิเสรีภาพนั้น

ในที่นี่จะขอกล่าวถึงสิทธิที่สำคัญบางประการไว้เท่านั้น สิทธิที่นอกเหนือจากนี้ได้หมายความว่าประชาชนจะไม่มีสิทธิในการเข้าถึงหรือใช้สิทธิอื่น สิทธิบางประการก็เป็นสิทธิที่ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติรับรอง และหากจะมีการจำกัดสิทธิใดก็จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจน หรืออาจกล่าวอย่างง่ายว่าสิทธิใดที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ก็สามารถทำได้

ก. สิทธิในการได้รับการยอมรับเป็นบุคคลตามกฎหมาย (Legal Recognition)

สิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมาย ไม่ได้หมายความว่าเพียงการถูกบันทึกรายการลงในทะเบียนบ้านเท่านั้น แต่หมายความว่ารวมถึงการบันทึกรายการลงในทะเบียนประวัติประเภทต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงการมีตัวตนในสายตาของกฎหมาย ระบบการทะเบียนของประเทศไทยได้ออกแบบทะเบียนคนอยู่ไว้ใน 2 ลักษณะใหญ่ คือ

1. ทะเบียนคนอยู่ถาวร เป็นทะเบียนบ้านประเภท ท.ร. 14 สำหรับคนสัญชาติไทยและคนต่างด้าวที่มีสิทธิอาศัยถาวร (มาตรา 36) และ
2. ทะเบียนบ้านสำหรับคนต่างด้าวลักษณะอื่น ๆ (มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร) โดยแบ่งเป็นทะเบียนบ้านประเภท ดังนี้
 - 2.1 ท.ร. 13 สำหรับคนที่มีสิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราวลักษณะต่าง ๆ อาทิ นักท่องเที่ยว หรือ บุคคลที่ได้รับการกำหนดให้มีสิทธิอาศัยชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง (ม.38 วรรคแรก)
 - 2.2 ท.ร. 38/1 สำหรับกรณีแรงงานต่างด้าว (สัญชาติเมียนมา ลาว กัมพูชา) เป็นทะเบียนประวัติสำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย
 - 2.3 ท.ร. 38 ก, ท.ร.38 ข.สำหรับบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน แรงงานข้ามชาติ ผู้ลี้ภัย หรือบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในประเทศไทยก็สามารถเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติ ตามแต่ข้อเท็จจริงของแต่ละกรณีได้ และเมื่อได้รับการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติแล้วสิทธิใดที่ขึ้นอยู่กับประเภทบัตรประจำตัวที่บุคคลนั้นถือ (โปรดดูบทที่ 2 ข้อ 2.2)

การขอเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎรของคนต่างชาติ ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2551

คนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีหนังสือเดินทางเข้าประเทศไทยซึ่งระยะเวลาการอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยยังไม่สิ้นสุดสามารถขอทะเบียนบ้านได้โดยการเพิ่มชื่อเข้าไปในทะเบียนบ้านของเจ้าบ้าน โดยเจ้าบ้านไปแจ้งต่อสำนักทะเบียนตามภูมิลำเนาที่บ้านตั้งอยู่ โดยกรอกคำร้องเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร (ทร.31)

หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข (ถ้ามี) ในการยื่นคำขอและในการพิจารณาอนุญาต

1. ผู้ยื่นคำขอ ได้แก่ เจ้าบ้านหรือผู้ที่ขอเพิ่มชื่อ
2. พยานบุคคล ได้แก่ บุคคลที่สามารถรับรองและยืนยันตัวบุคคลของผู้ขอเพิ่มชื่อได้ อย่างน้อย 2 คน
3. เงื่อนไข
 - 3.1 กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าการแจ้งเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ระเบียบหรือโดยอำนาจหรือโดยมีรายการข้อความผิดจากความเป็นจริง ให้นายทะเบียนดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง สอบสวนพยานบุคคล พยานแวดล้อม และพิจารณาให้แล้วเสร็จ ภายใน 7 วัน
 - 3.2 กรณีที่มีความซับซ้อนหรือข้อสงสัยในแนวทางการปฏิบัติของข้อกฎหมาย หรือการตรวจสอบเอกสารสำคัญต้องดำเนินการหารือมายังสำนักทะเบียนกลางให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน (ทั้งนี้การหารือต้องส่งให้สำนักทะเบียนกลางภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับเรื่อง) โดยส่งผ่านสำนักทะเบียนจังหวัด เพื่อส่งให้สำนักทะเบียนกลางเพื่อตอบข้อหารือดังกล่าวต่อไป
4. เอกสารประกอบการยื่นคำขอ
 - หนังสือเดินทาง (รับรองสำเนาถูกต้อง)
 - รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว 3 รูป

สถานที่ : สำนักงานทะเบียนที่คนข้ามชาติมีภูมิลำเนา

ข. สิทธิอาศัยในราชอาณาจักรไทย

สิทธิอาศัยของคนต่างด้าว มีด้วยกัน 2 ประเภท กล่าวคือ

- 1) สิทธิอาศัยชั่วคราวตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ในกรณีทั่วไป เป็นไปตามมาตรา 34 มาตรา 35 และสิทธิอาศัยชั่วคราวในกรณีมีสถานการณ์พิเศษ เป็นไปตาม มาตรา 17
- 2) สิทธิอาศัยถาวร ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 กรณีทั่วไป เป็นไปตามมาตรา 40,41,42,43 และ 51 ตามหมวดห้าซึ่งว่าด้วยเรื่องของการขอมีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย และกรณีสถานการณ์พิเศษประเทศไทยก็อาจจะอาศัยมาตรา 17 ในการให้สิทธิอาศัยถาวรแก่คนต่างด้าวได้

อนึ่ง เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจในเรื่องสิทธิอาศัย สามารถสรุปได้เป็นกรณีดังต่อไปนี้

- 2.1) กรณีเข้าเมืองชอบด้วยกฎหมาย และได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ผู้อพยพสามารถอยู่ในราชอาณาจักรได้ตามสิทธิที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น
- 2.2) กรณีเข้าเมืองชอบด้วยกฎหมาย และได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวแต่การอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรสิ้นสุด ผู้อพยพไม่สามารถอยู่ในราชอาณาจักรได้ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง

- 2.3) กรณีลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ต้องพิจารณาว่ามีมติคณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวหรือไม่ หากมีสามารถอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามระยะเวลาที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เช่น กลุ่มแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ เมียนมา ลาว กัมพูชา (ถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย เลขประจำตัว 13 หลัก หลักที่ 1 เป็นเลข 00) หากเป็นกรณีลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและไม่มมติคณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวไม่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทยและมีความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง
- 2.4) กรณีเด็กที่เกิดในประเทศไทย ที่มีการจดทะเบียนการเกิด สิทธิอาศัยจะมีสิทธิตามสถานะของบิดาหรือมารดา เป็นสำคัญ แม้บิดามารดาผิดกฎหมาย เด็กก็ยังมีสิทธิที่จะอยู่อย่างถูกกฎหมาย ภายใต้เงื่อนไขตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551
- 2.5) กรณีบุคคลที่ถือบัตรประจำตัวที่รัฐบาลออกให้ (ไม่รวมบัตรประจำตัวที่ได้รับการจัดทำเพราะมีสูติบัตรเกิดในประเทศไทยเมื่อเด็กอายุครบ 5 ปีบริบูรณ์)
- ถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนเลขประจำตัว 13 หลัก เลขหลักที่ 1 เป็นเลข 0 และเลขหลักที่ 6,7 เป็นเลข 00 แม้ไม่มีประกาศรับรองสิทธิอาศัยในราชอาณาจักร แต่ด้วยเหตุที่ไม่มีประเทศต้นทางให้ส่งกลับจึงได้รับการปฏิบัติเสมือนมีสิทธิอาศัยในราชอาณาจักรไทย
 - ถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนเลขประจำตัว 13 หลัก เลขหลักที่ 1 เป็นเลข 0 และเลขหลักที่ 6,7 เป็นเลข 89 ประกาศกระทรวงมหาดไทยรับรองสิทธิอาศัยในราชอาณาจักร
 - ถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยมีเลขประจำตัว 13 หลัก หลักที่ 1 เป็นเลข 6 ซึ่งมีได้มีเลขหลักที่ 6,7 เป็น 00 กลุ่มคนต่างด้าวเข้าเมือง ประกาศกระทรวงมหาดไทยรับรองสิทธิอาศัยในราชอาณาจักร
- 2.6) ผู้ลี้ภัยจากการสู้รบจากประเทศเมียนมา ได้รับสิทธิอาศัยชั่วคราวในพื้นที่ที่กำหนดตามประกาศกระทรวงมหาดไทย
- 2.7) กลุ่มอื่น ๆ เช่น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้รับสิทธิอาศัยชั่วคราวตามประกาศกระทรวงมหาดไทย

กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522
2. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่มานานตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ลงวันที่ 26 กันยายน 2555 กฎกระทรวง กำหนดฐานะและเงื่อนไขการอยู่ในราชอาณาจักรของผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทย พ.ศ. 2560
3. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษสำหรับผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 3)

ค. สิทธิในการทำงาน

ประเทศไทยมีการควบคุมและจำกัดการทำงานของคนข้ามชาติภายใต้กฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ คือ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 อย่างไรก็ตามจะควบคุมและจำกัดการทำงานของคนต่างด้าวแต่ในเรื่องของการคุ้มครองนั้นประเทศไทยคุ้มครองแรงงานโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุเรื่องสถานะบุคคลทางกฎหมายหรืออื่นใด กล่าวคือ แม้เด็กข้ามชาติจะเป็นบุคคลที่มีหรือไม่มีใบอนุญาตทำงานแต่เมื่อทำงานเป็นลูกจ้างตามนิยามในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่นิยามสัญญาจ้างแรงงานงานไว้ว่า “อันว่าจ้างแรงงานนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ลูกจ้าง ตกลงจะทำงานให้แก่บุคคล อีกคนหนึ่งเรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอด

เวลาที่ทำงานให้” สัญญาจ้างแรงงานไม่ได้กำหนดว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ แม้จะทำกันด้วยวาจา สัญญาที่เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ตั้งนั้นเมื่อมีสัญญาจ้างแรงงานเกิดขึ้น ลูกจ้าง/นายจ้างก็จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานเท่าเทียมกัน หากมีการละเมิดสิทธิแรงงานหรือมีข้อพิพาทด้านแรงงานทั้งนายจ้าง/ลูกจ้างก็สามารถนำคดีเข้าสู่กลไกความยุติธรรมตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานรับรองไว้ได้ และในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุเนื่องมาจากการทำงานลูกจ้างก็จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินทดแทน

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
3. พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537
4. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522
5. พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560

จ. สิทธิในการใช้/การได้นามสกุล

การมีนามสกุลหรือการใช้นามสกุลของเด็กจะขึ้นอยู่กับบิดาหรือมารดาเป็นสำคัญ กรณีที่ทั้งบิดาและมารดาไม่มีนามสกุลบุคคลผู้นั้นก็สามารถที่จะขอมีนามสกุลได้ รวมถึงการขอเปลี่ยนชื่อ-ชื่อสกุล トラบเท่าที่ไม่มีบุคคลอื่นมาโต้แย้ง ตามม.18 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) ซึ่งสามารถสรุปเพื่อความเข้าใจโดยง่าย ดังนี้

กรณี บิดา-มารดา จดทะเบียนสมรส	กรณี บิดา-มารดา ไม่ได้จดทะเบียนสมรส
<ol style="list-style-type: none"> 1) เด็กที่เกิดจาก บิดา-มารดา จดทะเบียนสมรสมีสิทธิใช้นามสกุลบิดา (ป.พ.พ. มาตรา 1561) 2) หากบิดา-มารดา ประสงค์จะให้บุตรใช้นามสกุลมารดา นายทะเบียนสามารถรอกนามสกุลของบุตรในสูติบัตรโดยชื่อสกุลของมารดาได้ เพราะ ป.พ.พ. มาตรา 1561 ไม่ได้บังคับว่าบุตรต้องใช้นามสกุลของบิดา 3) หากบิดา-มารดา ประสงค์จะให้บุตรใช้นามสกุลของบุคคลอื่น นายทะเบียนสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุล ไม่มีอำนาจดำเนินการ เพราะการอนุญาตให้ใช้นามสกุลร่วมกับบุคคลอื่น เป็นอำนาจของนายทะเบียนท้องที่ที่เจ้าของนามสกุลมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน (ม. 10 พ.ร.บ. ชื่อบุคคล พ.ศ. 2505) 	<ol style="list-style-type: none"> 1) เด็กเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาฝ่ายเดียว และมีสิทธิใช้นามสกุลของมารดา มารดาแจ้งเกิดโดยให้บุตรใช้นามสกุลของตนเอง (ป.พ.พ. มาตรา 1531 วรรค 2) 2) หากมารดาจะให้บุตรใช้นามสกุลของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และบิดาเป็นผู้แจ้งเกิดกับทางการท้องถิ่น โดยให้ใช้นามสกุลของบิดาหรือบิดายินยอมให้บุตรนอกสมรสใช้นามสกุลของตน โดยเป็นการยินยอมทั้ง 2 ฝ่าย นายทะเบียนจะสอบปากคำ บิดาและบันทึกการแสดงความยินยอมที่จะให้บุตรนอกสมรสใช้นามสกุลไว้เป็นหลักฐาน 3) หากมารดาไม่ยินยอมให้บุตรใช้นามสกุลของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแม้บิดาจะยินยอม นายทะเบียนจะออกสูติบัตรให้บุตรใช้นามสกุลบิดาไม่ได้เพราะอำนาจปกครองบุตรอยู่กับ มารดา (ป.พ.พ. 1566 วรรคท้าย)

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. พ.ร.บ. ชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 กำหนดให้ผู้มีสัญชาติไทย ต้องมี ชื่อตัว และ ชื่อสกุล
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ขอใช้นามสกุล

จ. สิทธิในสวัสดิการของรัฐ

1. โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

สิทธิในการได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูของเด็กย้ายถิ่นจะขึ้นอยู่กับสถานะของพ่อหรือแม่เป็นสำคัญ โดยลำพังของเด็กไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีสถานะทางทะเบียนหรือไม่มีสถานะทางทะเบียนไม่สามารถทำให้เด็กได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูได้

สถานะของบิดาหรือมารดาของเด็กที่จะมีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนเพื่อเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ณ ปัจจุบันผู้เขียนพบว่ามีเพียงกรณีเดียว คือ กรณีที่บิดาหรือมารดาของเด็กเป็นผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคม หรือที่เรียกว่าเงินสงเคราะห์บุตรนั่นเอง ซึ่งในกรณีผู้ย้ายถิ่นหรือแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายและเป็นลูกจ้างของบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีลูกจ้างมากกว่า 1 คนขึ้นไป ที่ไม่ใช่ประเภทกิจการเกษตรที่ไม่ต่อเนื่องทั้งปี แรงงานบ้านที่ไม่มีงานอื่นอยู่ด้วย ก็เข้าเงื่อนไขที่จะต้องเป็นผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคมตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ทั้งสิ้น โดยการเข้าเป็นผู้ประกันตนของผู้ย้ายถิ่นจะเป็นไปตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติประกันสังคมตามรายละเอียด ดังนี้

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเกิดสิทธิ

จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือน ภายในระยะเวลา 36 เดือน ก่อนเดือนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนสิทธิที่จะได้รับเงินสงเคราะห์บุตรเหมาจ่ายเดือนละ 600 บาทต่อบุตรหนึ่งคน ต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ยกเว้น บุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น อายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ จำนวนคราวละไม่เกิน 3 คน เว้นแต่ผู้ประกันตนเป็นผู้ทุพพลภาพหรือถึงแก่ความตาย ในขณะที่บุตรมีอายุแรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนต่อจนอายุ 6 ปีบริบูรณ์

การหมดสิทธิรับเงินกรณีสงเคราะห์บุตร

1. เมื่อบุตรมีอายุครบ 6 ปีบริบูรณ์
2. บุตรเสียชีวิต
3. ยกบุตรให้เป็นบุตรบุญธรรมของคนอื่น
4. ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

หลักฐานที่ต้องใช้ในการยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตร

1. แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทนกองทุนประกันสังคม (สปส. 2-01)
2. กรณีผู้ประกันตนเคยยื่นใช้สิทธิแล้วและประสงค์จะใช้สิทธิสำหรับบุตรคนเดิม ให้ใช้หนังสือขอใช้สิทธิบุตรคนเดิม กรณีกลับเข้าเป็นผู้ประกันตน จำนวน 1 ฉบับ

กรณีผู้ประกันตนหญิงใช้สิทธิ

1. สำเนาสูติบัตรบุตร (กรณีคลอดบุตรแฝดให้แนบสำเนาสูติบัตรของคู่แฝดด้วย) จำนวน 1 ชุด

กรณีผู้ประกันตนชายใช้สิทธิ

1. สำเนาทะเบียนสมรส หรือสำเนาทะเบียนหย่าพร้อมบันทึกแนบท้ายของผู้ประกันตนหรือสำเนาทะเบียนรับรองบุตร หรือสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย จำนวน 1 ชุด
2. สำเนาสูติบัตรบุตร (กรณีคลอดบุตรแฝดให้แนบสำเนาสูติบัตรของคู่แฝดด้วยจำนวน 1 ชุด)
3. กรณีเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุลให้แนบสำเนาเอกสารใบเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุลด้วย จำนวน 1 ชุด

กรณีผู้ประกันตนต่างชาติ

การขอรับประโยชน์ทดแทนให้ใช้

1. สำเนาบัตรประกันสังคมและสำเนาหนังสือเดินทาง (passport) หรือสำเนาหนังสือเดินทางชั่วคราวหรือเอกสารรับรองบุคคลที่ทางราชการออกให้ จำนวน 1 ชุด
2. สำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์หน้าแรกที่มีชื่อและเลขที่บัญชีของผู้ยื่นคำขอ จำนวน 1 ฉบับ
3. เอกสารประกอบการยื่นคำขอฯ ที่เป็นสำเนาให้รับรองความถูกต้องของสำเนาทุกฉบับ และแสดงเอกสารที่เป็นต้นฉบับเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ขอตรวจสอบ กรณีเอกสารหลักฐานสำคัญต่อการพิจารณาเป็นภาษาต่างประเทศให้จัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยและรับรองความถูกต้องให้ครบถ้วน

ขั้นตอนการขอรับประโยชน์ทดแทน

ผู้ประกันตนต้องกรอกแบบ สปส.2-01 พร้อมลงลายมือชื่อและนำมายื่นที่สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่/สำนักงานประกันสังคมจังหวัดและสาขา หรือยื่นขอรับทางไปรษณีย์โดยมีหลักฐานครบถ้วน (กรณีผู้ประกันตนยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตรสำหรับบุตร 3 คน ในคราวเดียวกันสามารถใช้แบบคำขอฯ ชุดเดียวกันได้)

พิจารณาส่งจ่าย สำนักงานประกันสังคมจะจ่ายเป็นรายเดือนโดยโอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ของผู้ขอรับประโยชน์ทดแทน

สถานที่ยื่นเรื่อง

ยื่นได้ที่สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่/สำนักงานประกันสังคมจังหวัดและสาขา ที่สะดวก (ยกเว้นสำนักงานใหญ่ในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข)

2. วัคซีน

วัคซีนมีความจำเป็นและสำคัญต่อทุกกลุ่มอายุ นอกจากจะช่วยป้องกันโรคหรือลดความรุนแรงของโรคแล้ว ยังเป็นการลดต้นทุนทางด้านสุขภาพให้กับประเทศ เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของตนเอง และลดปัญหาการระบาดในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชนได้ นโยบายด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของประเทศไทยมีการให้บริการวัคซีนเพื่อกระตุ้นระดับภูมิคุ้มกันในร่างกายเพื่อป้องกันโรคที่มีความสำคัญ การรับวัคซีนเป็นวิธีป้องกันโรคที่มีประสิทธิภาพสูง ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้ให้บริการวัคซีนพื้นฐานฟรีในเด็กแรกเกิดไปจนถึงวัยเรียน อายุ 12 ปี ได้แก่

1. วัคซีนป้องกันวัณโรค (BCG)
2. วัคซีนป้องกันโรคตับอักเสบบี (HB)
3. วัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน-ตับอักเสบบี (DTP-HB)
4. วัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน (DTP)
5. วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอชนิดหยอด/ชนิดฉีด (OPV/IPV)
6. วัคซีนรวมป้องกันโรคหัด-คางทูม-หัดเยอรมัน (MMR)
7. วัคซีนป้องกันโรคไข้มองอักเสบเจอี (JE)
8. วัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก (dT)
9. วัคซีนป้องกันโรคมะเร็งปากมดลูก (HPV)

สามารถขอรับบริการได้ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ และสถานพยาบาลทุกแห่งในเครือข่ายสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันรัฐบาลไม่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อวัคซีนเพื่อเด็กข้ามชาติเป็นการเฉพาะ แต่กระทรวงสาธารณสุขสามารถบริหารจัดการจากงบประมาณที่จะจัดซื้อให้เด็กสัญชาติไทยหรือเด็กที่มีประกันสุขภาพ กล่าวคือ ปกติการจัดซื้อวัคซีนกระทรวงสาธารณสุขจะจัดซื้อมาเกินจำนวนความต้องการที่แท้จริงเล็กน้อยถือว่าการสำรอง และเมื่อวัคซีนที่มีเพื่อเป็นการสำรองนั้นไม่ได้ถูกใช้ กระทรวงสาธารณสุขจึงจัดสรรให้เด็กข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทยได้รับวัคซีนเช่นเดียวกับเด็กไทยหรือเด็กที่มีประกันสุขภาพ

3. การเข้าถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาภาคบังคับโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทางเชื้อชาติ สัญชาติหรือสถานะบุคคล ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาภาคปกติ เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 ปี บริบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติการรับนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาให้ได้เข้าเรียนตามความเหมาะสม ให้รับเด็กก่อนประถมศึกษาอายุ 3-5 ปี ที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนโดยไม่วัดความสามารถทางวิชาการ และถ้ายังไม่เต็มก็ยังสามารถรับเด็กนอกเขตพื้นที่บริการได้

สิทธิที่กฎหมายรับรอง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 54
2. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการนบอายุเด็กเพื่อเข้ารับการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2560 นโยบายและแนวปฏิบัติการรับนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ฉบับวันที่ 9 พฤศจิกายน 2561

4. การเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สิทธิทางการศึกษา หรือสิทธิในการเข้าถึงการได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถตามวัยที่เหมาะสมถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับ ซึ่งถือเป็นหลักการที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญโดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติเพศ ภาษาหรือศาสนา รัฐบาลไทยนํานโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) มาใช้ใน ปี พ.ศ. 2533 โดยใน ปี พ.ศ. 2548 มติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนได้ให้สิทธิด้านการศึกษาทุกระดับแก่เด็กในประเทศไทยที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย กฎหมายไทยระบุว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปี โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติหรือสถานะทางกฎหมาย

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
3. มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย 5 กรกฎาคม 2548
4. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548
5. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การรับนักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย (31 ตุลาคม 2562)

การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ

สิทธิในหลักประกันสุขภาพของเด็กข้ามชาติในประเทศไทยจะมี 2 แบบ คือ รัฐรับรองสิทธิ คือ ได้หลักประกันสุขภาพโดยไม่ต้องซื้อประกันสุขภาพ เช่น รับรองสิทธิในกองทุนคืนสิทธิ เป็นต้น และ สอง คือ รัฐให้สิทธิ ในการซื้อประกันสุขภาพ ซึ่งการรับรองสิทธิหรือการรับรองสิทธิในหลักประกันสุขภาพขึ้นอยู่กับสถานะของเด็กหรือบิดา/มารดาของเด็กเป็นสำคัญ ดังนี้

เด็ก	สิทธิ	กฎหมาย นโยบาย
เด็กข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทย เช่น บุตรของแรงงานข้ามชาติ บุตรของผู้ลี้ภัยในเมือง	เด็กที่เกิดในประเทศไทยสามารถซื้อประกันสุขภาพ ณ โรงพยาบาลในพื้นที่ได้ โดยเด็กอายุตั้งแต่ 0-7 ปี สามารถซื้อประกันสุขภาพได้ในราคา 365 บาท โดยมีอายุประกัน 1 ปี ราคา 730 บาท อายุประกัน 2 ปี ผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ ไม่เกิน 18 ปี สามารถซื้อประกันสุขภาพในราคา 3,200 บาท คู่ครอง 2 ปี ราคา 1,600 บาท คู่ครอง 1 ปี ราคา 900 บาท คู่ครอง 6 เดือน ราคา 500 บาท คู่ครอง 3 เดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายการขายประกันสุขภาพของแต่ละโรงพยาบาล	1. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การตรวจสุขภาพ และประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563

เด็ก	สิทธิ	กฎหมาย นโยบาย
เด็กข้ามชาติที่เกิดจากบิดาหรือมารดามีสิทธิในหลักประกันสุขภาพจากกองทุนคืนสิทธิ เช่น บิดาหรือ มารดาที่ถือบัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือบิดา/มารดาถือบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย	เด็กจะได้รับสิทธิในหลักประกันสุขภาพตามกองทุนคืนสิทธิเช่นเดียวกับบิดา/มารดา	มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 23 มีนาคม 2553 เรื่อง การให้สิทธิ(คืนสิทธิ)ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาด้านสถานะและสิทธิ
เด็กที่ถือบัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสถานะทางทะเบียนสำรวจตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล 2548 /หรือบัตรประจำตัวผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทยประเภทชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์	จะได้รับสิทธิในหลักประกันสุขภาพตามกองทุนคืนสิทธิ	มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 23 มีนาคม 2553 เรื่อง การให้สิทธิ(คืนสิทธิ)ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาด้านสถานะและสิทธิ

จ. สิทธิในการเดินทาง (ข้ามอำเภอ ข้ามจังหวัด) และการย้ายภูมิลำเนา

สิทธิเสรีภาพในการเดินทางภายในประเทศไทยรัฐสงวนสิทธิสำหรับคนข้ามชาติที่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายและได้รับสิทธิอาศัยในประเทศไทยชั่วคราว หรือได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยเป็นกรณีพิเศษเท่านั้น ผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ดังนั้นจึงไม่มีสิทธิในการเดินทางรวมถึงผู้ลี้ภัยที่ถือบัตรประจำตัวที่ออกโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยด้วย ส่วนผู้ที่ถือเอกสารประจำตัวที่รัฐบาลไทยออกให้ (บัตรบุคคลซึ่งไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือบัตรผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย) การออกนอกพื้นที่ควบคุมจะต้องขออนุญาตจากกรมการปกครอง โปรดดูขั้นตอนการขออนุญาตออกนอกพื้นที่ควบคุมในภาคผนวกที่ 5

บุคคลต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองซึ่งสำนักทะเบียนได้จัดทำทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติไว้สามารถขอเปลี่ยนแปลงหรือย้ายภูมิลำเนาในพื้นที่เขตควบคุมได้

กฎหมาย นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้อง

- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดพื้นที่เขตควบคุมและการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวออกนอกพื้นที่ควบคุม ฉบับวันที่ 15 มิถุนายน 2559
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309.10/9714 และ 0309.10/ว 3656 เรื่อง การแก้ไขหลักเกณฑ์การแจ้งย้ายที่อยู่ของคนต่างด้าวที่มีนโยบายแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิและสถานะบุคคล ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2563
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2553

๕. สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม

กระบวนการยุติธรรม หมายถึง กลไกและกระบวนการ หรือขั้นตอนที่รัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติ และจัดการข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของคนในสังคม เพื่อสร้างให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมและรวมถึงการคุ้มครองส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการนำเอาหลักการและบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาใช้เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง

หลักการสำคัญของการดำเนินคดีอาญาต่อประชาชน ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นหลักประกันในการช่วยคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ไม่ให้ถูกจับกุมดำเนินคดี หรือตัดสิทธิลงโทษโดยไม่เป็นธรรม มีอยู่หลายประการ ได้แก่

- 1) หลักการ “ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” หรือหลักการที่ว่า บุคคลจะถูกลงโทษได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายในขณะที่กระทำความผิดบัญญัติไว้ว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษเอาไว้ จะนำกฎหมายที่ออกมาภายหลัง มาลงโทษบุคคลย้อนหลังไม่ได้ (มาตรา 29)
- 2) หลักการ “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” หรือหลักการที่ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกดำเนินคดีถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ได้กระทำความผิด และต้องปฏิบัติต่อผู้นั้นเหมือนเป็นผู้บริสุทธิ์ตลอดกระบวนการจะปฏิบัติเหมือนกับผู้กระทำความผิดไม่ได้ (มาตรา 29 วรรคสอง)
- 3) หลักการควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ “เท่าที่จำเป็น” (มาตรา 29 วรรคสาม)
- 4) หลักการไม่ต้องให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (มาตรา 29 วรรคสี่)
- 5) หลักการให้ผู้ต้องหาได้รับประกันตัว (มาตรา 29 วรรคห้า)
- 6) กระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (มาตรา 68 วรรคหนึ่ง)
- 7) มาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ (มาตรา 68 วรรคสอง)
- 8) การจัดหาทนายความให้แก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 68 วรรคสาม)

การดำเนินพิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

การดำเนินคดีอาญาเด็กหรือเยาวชน ผู้ต้องหาเป็นเด็กหรือเยาวชน

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์

“เยาวชน”¹² หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 4)

การสอบสวนเด็กหรือเยาวชน

การสอบสวนในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็ก หรือเยาวชนให้ถืออายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา (ไม่ใช่เจ้าพนักงานจับกุมแจ้งข้อหา) ส่วนวันเวลาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดขณะอายุไม่เกิน 18 ปี แต่วันที่แจ้งข้อหาเด็กมีอายุเกิน 18 ปี การสอบสวนก็ไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

¹² การนับอายุของเด็กหรือเยาวชน ให้เริ่มนับแต่วัน เกิด ในกรณีที่รู้ว่าเกิดเดือนใด แต่ไม่รู้วันเกิดให้นับวันที่ 1 แห่งเดือนนั้น เป็นวันเกิด แต่ถ้าพันวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใดให้นับอายุบุคคลนั้น ตั้งแต่วันต้นปีปฏิทิน (วันที่ 1 มกราคม) ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16)

การสอบสวนที่สอดคล้องกฎหมาย

เนื่องจากพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กนั้น ยังมีวุฒิภาวะรวมทั้งประสบการณ์ที่ต่ำกว่าผู้ใหญ่ การสอบสวนเด็กด้วยวิธีปกติ อาจทำให้ไม่สามารถได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและครบถ้วนจากเด็ก เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่นบรรยากาศในการสอบสวนที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กตื่นกลัวการสอบสวนจนไม่กล้าให้ข้อเท็จจริง หรือเด็กไม่เข้าใจคำถามของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนเองก็ไม่เข้าใจคำตอบของเด็ก และไม่รู้จักวิธีการสื่อให้เด็กเข้าใจคำถาม รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายที่ทำให้เด็กอาจให้ข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อน ประกอบกับกระบวนการสอบสวนในคดีอาญาที่มุ่งเน้นพิสูจน์ความจริงในคดี อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจต่อเด็ก โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศที่เด็กเป็นผู้เสียหาย ดังนั้นการสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี กฎหมายจึงกำหนดการสอบสวนไว้เป็นพิเศษ แตกต่างจากการสอบสวนบุคคลธรรมดา การสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในความผิดที่กฎหมายกำหนด คือ

- คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ
- เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้
- เกี่ยวกับเสรีภาพ ทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์
- ความผิดตามกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก
- ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
- ความผิดอื่น ๆ ที่มีอัตราโทษจำคุก

ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีร้องขอ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ กำหนดไว้ว่าในการสอบสวนนั้นจะต้อง ทำให้ถูกต้อง ดังนี้

1. ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี พนักงานสอบสวนต้องถามผู้ต้องหาว่ามีทนาย (ที่ปรึกษากฎหมาย) หรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1
2. การสอบสวนเด็กที่เป็นผู้ต้องหาซึ่งอายุไม่เกินสิบแปดปีจะต้องดำเนินการโดยแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสภาพที่เหมาะสม ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วทุกวันนี้จะทำการสอบสวนเด็กที่สำนักงานอัยการประจำจังหวัดนั้น ๆ เพราะพนักงานอัยการที่มีหน้าที่จะต้องเข้าร่วมการสอบสวนด้วย (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ให้นำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม)
3. เด็กสามารถร้องขอให้บุคคลที่ตนไว้วางใจ เข้าร่วมฟังการสอบสวนหรือสอบปากคำด้วย เช่น บิดามารดา หรือผู้ปกครองที่ปรึกษาคดีเด็ก(ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ)
4. ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมในการสอบสวนหรือถามปากคำด้วย ทั้งนี้ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าว จะต้องได้รับการอบรมและขึ้นทะเบียนตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการขอและรับขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 12 ทวิ, 133 ทวิ
5. ต้องมีพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการสอบสวนหรือสอบปากคำ

6. ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงที่สามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันเหตุการณ์ เด็กลี้ภัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือไม่สามารถติดตามนำเด็กมาเบิกความได้ในชั้นศาลเพราะเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง ศาลอาจรับฟังบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวเหมือนการเบิกความในชั้นพิจารณา และกรณีศาลเห็นสมควรหรือเด็กหรือคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร ศาลอาจสั่งให้เปิดบันทึกภาพและเสียงดังกล่าว แทนการเบิกความในชั้นศาลของเด็กแล้วให้คู่ความถามค้านหรือถามตั้งเอาอย่างเดียวกันก็ได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เด็กต้องเบิกความถึงเรื่องอันทำร้ายจิตใจของเด็กอีกเป็นซ้ำสอง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี)
7. ในคดีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน ซึ่งตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 133 ตรี

หากการสอบสวนเด็กนั้นไม่ทำให้ถูกต้องตามที่กล่าวมาข้างต้น ย่อมทำให้คำให้การในชั้นสอบสวนของพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา ที่เป็นเด็กไม่อาจรับฟังได้ในชั้นศาลเนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1 แต่ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด จนทำให้อัยการไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะจะถือเอาความบกพร่องของพนักงานสอบสวนมาทำให้คดีของผู้เสียหายไปทั้งคดีมิได้

การพิจารณาและสังคมของพนักงานอัยการ

การพิจารณาสังคมในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหานั้น จะต้องตรวจพิจารณาสำนวนโดยละเอียดรอบคอบจะต้องพิจารณาสังคมให้ทันภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 หากเป็นคดีความผิดอันยอมความได้ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายในสามเดือนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 จะต้องนำรายงานการสืบเสาะของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาประกอบการพิจารณาด้วย

จะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษ ต้องพิจารณาของกลาง และขอให้ผู้ต้องหาคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหาย พิจารณาประวัติการเคยกระทำความผิดและเคยต้องโทษของผู้ต้องหาว่ามีหรือไม่ ถ้ามีก็ให้มีคำสั่งและขอให้ศาลสั่ง

และการพิจารณาสำนวนคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา พนักงานอัยการพึงรับฟังรายงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา แต่ไม่ให้นำฟังเป็นผลร้าย

กรณีสั่งไม่ฟ้อง

เมื่อพนักงานอัยการได้รับหนังสือแจ้งความเห็นควรว่าไม่สั่งฟ้องจากผู้อำนวยการสถานพินิจ แล้วหากเห็นด้วยกับความเห็นนั้นก็ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง ยุติการดำเนินคดี แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย เมื่อได้สั่งฟ้องหรือมีคำสั่งฟ้องหรือได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ให้พนักงานอัยการนั้นทบทวนความเห็นควรสั่งฟ้องนั้นอีกครั้ง ถ้าเป็นกรณีกลับความเห็น หรือกลับคำสั่งฟ้องเดิม หรือเห็นควรถอนฟ้อง ให้เสนอตามลำดับชั้นของพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ข้อ 181, 182 ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547

การดำเนินคดีในชั้นศาล

การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชน เป็นจำเลย ไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ง่าย กับต้องให้โอกาสจำเลยรวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องด้วย แถลงข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นตลอดจนระบุและซักถามพยานได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีนั้น

ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

- ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และ
- ศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้
 - (1) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบ แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้
 - (2) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามติง ผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในการเบิกความของพยานดังกล่าวให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาดำเนินคดี และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ การปฏิบัติตามมาตรา ๓๖ ให้อย่างน้อย ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีก่อนฟ้องคดี

- เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน เว้นแต่ ประมาท ลหุโทษ
- เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำความผิดก่อนฟ้องคดี
- ผอ.สถานพินิจเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนจะกลับตัวเป็นคนดีโดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ
- การจัดทำแผนต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด
- เสนอแผนแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้อัยการพิจารณาหากเห็นชอบ ดำเนินการตามแผน และรายงานต่อศาล
- หากศาลเห็นชอบให้พนักงานสอบสวน อัยการ งดการดำเนินคดีไว้ก่อน และมีให้ปรับระยะเวลาปฏิบัติตามแผนรวมเข้าในกำหนดเวลาผิดฟ้อง
- หากศาลไม่เห็นชอบด้วยกับแผน ให้ดำเนินคดีแก่เด็กหรือเยาวชนต่อไป
- หากเด็กหรือเยาวชนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนให้ดำเนินคดีแก่เด็กหรือเยาวชนต่อไป
- หากเด็กหรือเยาวชนดำเนินการตามแผนครบถ้วนแล้วพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง สิทธินาคดีอาญามาฟ้องระงับ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียฟ้องทางแพ่ง

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีหลังฟ้องคดี

- เด็กหรือเยาวชนทำผิดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน เว้นประมาท ลหุโทษ
- เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำความผิด
- ผู้เสียหายยินยอม และโจทก์ไม่คัดค้าน
- ศาลสั่งให้ ผอ.สถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเสนอต่อศาล
- เมื่อศาลเห็นชอบให้สั่งจำหน่ายคดีชั่วคราว ถ้าไม่เห็นชอบให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป
- หากเด็กหรือเยาวชนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป
- หากเด็กหรือเยาวชนดำเนินการตามแผนครบถ้วนแล้วให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีและมีคำสั่งเรื่องของกลาง โดยให้สิทธิ นาคดีอาญามาฟ้องระงับ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียฟ้องทางแพ่ง

การพิจารณา

- เมื่อศาลรับฟ้องแล้ว ศาลแจ้งให้สถานพินิจ บิดามารดา ผู้ปกครองทราบ และหากเห็นสมควรจะสั่งให้มาฟังการพิจารณาด้วยก็ได้
- การพิจารณาเป็นการลับ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดี
- การพิจารณาคดีไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด
- พิจารณาคดีในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา หรือ ไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา
- ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการ เว้นแต่คดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกิน ๑๐ ปี

การพิพากษา

- ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนได้เมื่อได้รับรายงานจาก ผอ.สถานพินิจแล้ว
- การอ่านคำพิพากษาให้กระทำเป็นการลับ
- ถ้าศาลเห็นว่ายังไม่สมควรมีคำพิพากษา ศาลจะกำหนดเงื่อนไขหรือส่งไปยังสถานพินิจหรือสถานที่ที่เห็นสมควรหรือใช้วิธีการสำหรับเด็ก หรือเยาวชนถ้าปฏิบัติครบถ้วน ศาลส่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษา
- ศาลจะคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าลงโทษ และคำนึงถึงบุคลิกลักษณะสภาพร่างกายและจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันในแต่ละคนไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน

การคุ้มครองเด็กตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มีเนื้อหาสาระในการดูแลเด็กทุกคน โดยกำหนดให้ผู้ปกครองมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็ก ตามความในมาตรา 23 ดังนี้

“มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณี และ วัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ”

พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้ปกครอง” ไว้อย่างกว้างครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย

กฎหมายฉบับนี้ กำหนดหลักการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ นอกจากนี้ยังกำหนดเด็กที่พึ่งได้รับการสงเคราะห์ และเด็กที่พึ่งได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพด้วย

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
2. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
4. ระเบียบอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543
5. ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547
6. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
7. กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549
8. กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด พ.ศ. 2549
9. กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549

๕. สิทธิในการมีส่วนร่วม (participation) / การเข้าร่วมเป็นสมาชิก in Youth Assembly

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 42 บัญญัติรับรองว่า” บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดภารกิจกีดกันหรือการผูกขาด

การก่อตั้งสมาคม หรือการรวมกลุ่มในรูปแบบอื่นที่จะต้องจดทะเบียนจัดตั้งตามกฎหมายจะถูกจำกัดเรื่องอายุของผู้ก่อตั้งหรือสมาชิกอยู่ สำหรับเด็กและเยาวชนจึงไม่ค่อยมีพื้นที่ในการรวมกลุ่มหรือมีส่วนร่วมในกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้มากนักและมีใช่เฉพาะเด็กข้ามชาติแต่หมายรวมถึงเด็กสัญชาติไทยด้วย

เด็กหรือเยาวชนมีการรวมกลุ่มในการแสดงออกบางประการ เช่น สถานักเรียน ซึ่งจัดตั้งขึ้นอันเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานที่เป็นระบบและมีรูปแบบเชิงบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมความคิดในระบอบประชาธิปไตย และพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำของนักเรียน เป็นวิธีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเช่นนี้กฎหมายไม่มีบัญญัติเรื่องการจดทะเบียนจัดตั้งตามกฎหมาย นักเรียนข้ามชาติที่อยู่ในสถานศึกษาก็สามารถเข้าร่วมในกลุ่มกิจกรรมเหล่านี้ได้

หากถามว่าเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานและไม่ได้อยู่ในสถานศึกษาจะรวมกลุ่มหรือมีส่วนร่วมในการแสดงออกได้หรือไม่ ในการรวมกลุ่มและการแสดงออกทางความคิดความเห็นเป็นสิทธิเสรีภาพภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติที่ได้รับรองไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขอนามัย สามารถทำได้ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 42 บัญญัติไว้ตามที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การใช้สิทธิและเสรีภาพต้องไม่เป็นปฏิกิริยาต่อรัฐธรรมนูญ และการใช้สิทธิและเสรีภาพต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มของสมาคมผู้ค้ายาเสพติด หรือสมาคมการค้าประเวณี จะกระทำไม่ได้

กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
2. การจัดตั้งสมาคม มูลนิธิ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

กลไกการร้องเรียน

ประชาชน(ทั้งคนไทยและคนข้ามชาติ) สามารถร้องเรียนหรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ เนื่องจากบุคคลซึ่งเป็นเจ้าพนักงานนั้นถูกกำหนดให้มีบทบาทในสังคมที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดาบางประการ ซึ่งมีผลมาจากอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองและควบคุมบุคคลผู้เป็นเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่รัฐนั้นเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้ทั้งอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติกร ซึ่งอาจได้รับทั้งคุณและโทษจากบทบัญญัติของกฎหมาย จึงต้องกระทำการด้วยความระมัดระวัง และหากกระทำการนอกขอบเขตที่กฎหมายให้ไว้ ก็มีมาตรการลงโทษเจ้าพนักงานไว้เป็นการเฉพาะซึ่งมีบทลงโทษที่หนักยิ่งกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามกฎหมายจะเรียกว่า “เจ้าพนักงาน”

เจ้าพนักงาน หมายถึง “ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งโดยทางการของรัฐไทย ให้ปฏิบัติราชการของรัฐไทย”

ช่องทางการร้องเรียน ได้แก่

ช่องทางการร้องเรียนที่ 1. แจ้งความต่อพนักงานสอบสวน กรณีเจ้าพนักงานละเว้นหรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือทุจริต เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157

“มาตรา 157 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดตามมาตรานี้แยกการกระทำเป็น 2 ความผิด คือ

1. ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

คำว่า “โดยมิชอบ” หมายความว่า โดยมิชอบด้วยหน้าที่ซึ่งเจ้าพนักงานมีอยู่ตามกฎหมาย ต้องการกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งรวมถึงความเสียหายในทุก ๆ ด้านโดยไม่จำกัดเฉพาะความเสียหายที่เป็นทรัพย์สินเท่านั้น เช่น ความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเสียหายแก่เสรีภาพ เป็นต้น

2. ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

คำว่า “โดยทุจริต” ตามความหมายนี้ คือ การใช้อำนาจในหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้น และที่สำคัญคือ “ต้องมีหน้าที่” คือ การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้นต้องอยู่ในหน้าที่ ดังนั้นหากไม่อยู่ในหน้าที่หรืออยู่ในหน้าที่แต่ทำโดยชอบและโดยสุจริต ก็ไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้

ช่องทางการร้องเรียนที่ 2 แจ้งต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการนี้มีอำนาจหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนเพื่อดำเนินการไต่สวนและวินิจฉัยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองขึ้นไป รวมทั้งดำเนินการกับผู้ร่วมกระทำผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว สำหรับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) มีอำนาจหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนกล่าวหาข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าลงมา ซึ่งกระทำการทุจริตในภาครัฐ

ช่องทางการร้องเรียนที่ 3 ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม)

กสม.เป็นองค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญ มีหน้าที่สำคัญในส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ค้ำครองสิทธิมนุษยชน ให้คำปรึกษาและเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนด้วย เมื่อ กสม.ได้รับเรื่องร้องเรียนจะมีการไต่สวนคำร้องโดยการเรียกผู้ร้องและผู้ถูกร้องมาให้ข้อเท็จจริงและจะมีคำวินิจฉัยตามประเด็นที่ร้องเรียนและมีคำแนะนำไปยังรัฐบาลเพื่อเสนอแนะให้มีการแก้ไขหรือป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทางกฎหมายหรือนโยบายต่อไป

ทาคพนคก

ภาคผนวกที่ 1

แผนผังการจดทะเบียนการเกิด กรณีเกิดในสถานพยาบาล

กรณีเด็กที่เกิดในสถานพยาบาล

สถานพยาบาลจะต้องดำเนินการ
ออกหนังสือรับรองการเกิด น.ร.1/1

บิดา หรือมารดา หรือเจ้าบ้าน ต้องนำ

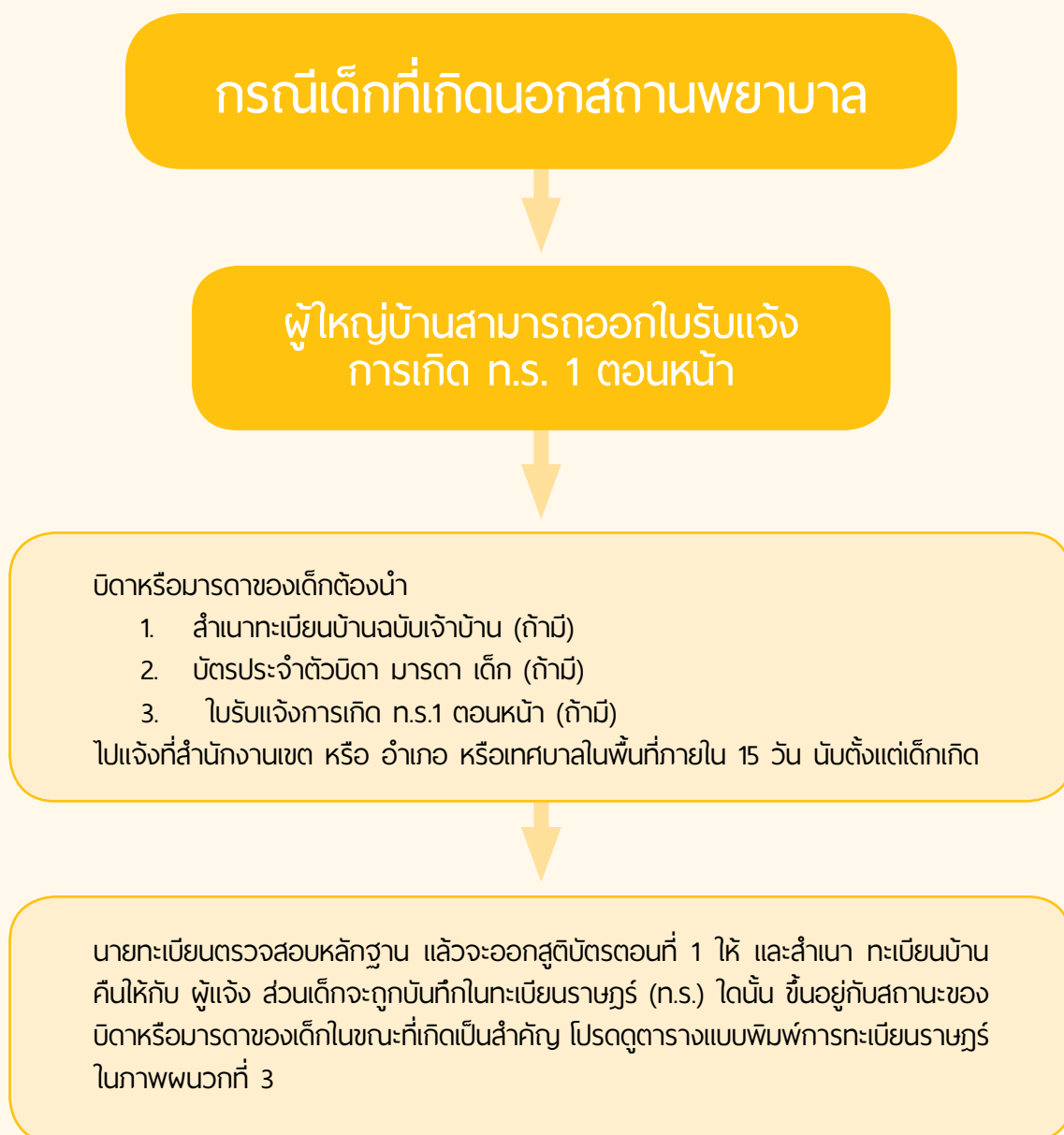
1. สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้าน (ถ้ามี)
2. บัตรประจำตัวประชาชนผู้แจ้ง
3. บัตรประจำตัวบิดา มารดา เด็ก (ถ้ามี)

4. หนังสือรับรองการเกิดจากสถานพยาบาล น.ร. 1/1
ไปแจ้งที่สำนักงานเขต หรือ อำเภอ หรือเทศบาลในพื้นที่ภายใน
15 วัน นับตั้งแต่เด็กเกิด

นายทะเบียนตรวจสอบหลักฐานและออกสูติบัตรให้
ส่วนเด็กจะถูกบันทึกในทะเบียนราษฎร (ท.ร.) ไตนั้น ขึ้นอยู่กับ
สถานะของบิดาหรือมารดาของเด็กในขณะที่เกิดเป็นสำคัญ
โปรดดูตารางแบบพิมพ์การทะเบียนราษฎรในภาพผนวกที่ 3

ภาคผนวกที่ 2

แผนผังการจดทะเบียนการเกิด กรณีเกิดนอกสถานพยาบาล

หมายเหตุ

กรณีแจ้งเกิดย้อนหลังหรือแจ้งเกิดเกินกำหนด 15 วัน นับตั้งแต่วันเกิด

1. มีโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท
2. นายทะเบียนตรวจสอบหลักฐาน และสอบสวนผู้แจ้งเกิด พยานผู้รู้เห็นการเกิด บิดา หรือมารดาถึงสาเหตุที่ทำให้มาแจ้งเกิดเกินกำหนดเวลา
3. นายทะเบียนไม่ต้องนำเสนอนายอำเภอในท้องที่เพื่อพิจารณาอนุมัติออกสูติบัตร (เฉพาะกรณีแจ้งเกิดเกินกำหนดไม่เกิน 7 ปี)
4. ในกรณีไม่มีหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.1/1 หรือใบรับแจ้งการเกิด ท.ร.1 ตอนหน้า ก็สามารถขอแจ้งเกิดย้อนหลังได้

ภาคผนวกที่ 3

แบบพิมพ์การทะเบียนราษฎรต่าง ๆ

(1) ท.ร.1	เป็นสูติบัตรใช้สำหรับคนที่มีสัญชาติไทยและแจ้งการเกิดภายในกำหนด
(2) ท.ร.1/1	เป็นหนังสือรับรองการเกิด ใช้สำหรับโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีผู้รักษาพยาบาลโดยอาชีพ
(3) ท.ร.1 ตอนหน้า	เป็นใบรับแจ้งการเกิดจากผู้ใหญ่บ้าน
(3ทวิ) ท.ร.1/ก	เป็นแบบรับรองรายการทะเบียนคนเกิดที่คัดรายการจากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร
(4) ท.ร.2	เป็นสูติบัตรใช้สำหรับคนที่มีสัญชาติไทยและแจ้งการเกิดเกินกำหนด
(5) ท.ร.3	เป็นสูติบัตรใช้สำหรับคนที่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทย
(6) ท.ร.4	เป็นมรณบัตรใช้สำหรับคนที่มีสัญชาติไทยและคนต่างด้าวที่มีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว
(7) ท.ร.4/1	เป็นหนังสือรับรองการตายใช้สำหรับโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีผู้รักษาพยาบาลโดยอาชีพ
(8) ท.ร.4 ตอนหน้า	เป็นใบรับแจ้งการตาย
(8 ทวิ) ท.ร.4/ก	เป็นแบบรับรองรายการทะเบียนคนตายที่คัดรายการจากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร
(9) ท.ร.5	เป็นมรณบัตร ใช้สำหรับคนที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแต่อยู่ในลักษณะชั่วคราว หรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง
(10) ท.ร.7	เป็นใบแจ้งการย้ายที่อยู่ใช้สำหรับคนที่มีชื่อและรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน (ท.ร.13)
(11) ท.ร.13	เป็นทะเบียนบ้านใช้สำหรับคนที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแต่อยู่ในลักษณะชั่วคราว หรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง
(12) ท.ร.14	เป็นทะเบียนบ้านใช้สำหรับคนที่มีสัญชาติไทยและคนต่างด้าวที่มีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว
(13) ท.ร.14/1	เป็นแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรจากฐานข้อมูลการทะเบียนของสำนักทะเบียนกลาง
(14) ท.ร.98 ค.	เป็นแบบการให้เลขประจำตัวประชาชนใช้สำหรับบุคคลต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย หรือได้รับสัญชาติไทย
ท.ร.38/1	เป็นทะเบียนประวัติสำหรับคนที่แสดงตนเป็นแรงงานต่างด้าวไร้รัฐจากประเทศลาว หรือเมียนมาหรือกัมพูชา
ท.ร.38 ก	เป็นทะเบียนประวัติสำหรับลงรายการบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน
ท.ร.38 ข.	เป็นแบบรับรองรายการทะเบียนประวัติของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ซึ่งคัดจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์
ท.ร.03	สูติบัตร ของลูกแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว (มีทะเบียนประวัติ ท.ร.38/1)
ท.ร.031	สูติบัตรของบุตรผู้ที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน /บิดามารดาไม่มีสิทธิอาศัย และหรือไม่มีเอกสารแสดงตน
ท.ร.20/1	หนังสือรับรองการเกิด เป็นการแจ้งเกิด สำหรับผู้ที่มีเลขประจำตัว 13 หลักแล้ว

ภาคผนวกที่ 4

ความหมายของเลขประจำตัวประชาชนทั้ง 13 หลัก

เลขหลักที่ / ประเภท	ความหมายของเลขแต่ละหลัก/ประเภท	
หลักที่ 1	ประเภท 0	ได้แก่ บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน
	ประเภท 00	ได้แก่ ผู้ที่ถือบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสัญชาติไทย กลุ่มแรงงานข้ามชาติ 4 สัญชาติ เมียนมา ลาว กัมพูชาและเวียดนาม
	ประเภท 000	ได้แก่ ผู้ที่ถือบัตรประจำตัวผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมาที่อยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวที่หน่วยงานราชการไทยจัดให้
	ประเภทที่ 1	ได้แก่ คนที่เกิดและมีสัญชาติไทย ได้แจ้งเกิดภายในกำหนดเวลา (ตั้งแต่ 1 มกราคม 2527)
	ประเภทที่ 2	ได้แก่ คนที่เกิดและมีสัญชาติไทย ได้แจ้งเกิดเกินกำหนดเวลา (ตั้งแต่ 1 มกราคม 2527)
	ประเภทที่ 3	ได้แก่ คนไทยและคนต่างด้าวที่มีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และมีที่อยู่ในทะเบียนบ้าน ในสมัยเริ่มแรก (1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2527)
	ประเภทที่ 4	ได้แก่ คนไทยและคนต่างด้าวที่มีใบสำคัญคนต่างด้าวแต่แจ้งย้ายเข้า โดยยังไม่มีเลขประจำตัวประชาชนในสมัยเริ่มแรก (1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2527)
	ประเภทที่ 5	ได้แก่ คนไทยที่ได้รับอนุมัติให้เพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนบ้านในกรณีตักสำรวจหรือกรณีอื่น ๆ
	ประเภทที่ 6	ได้แก่ ผู้ที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่จะอยู่ในลักษณะชั่วคราว
	ประเภทที่ 7	ได้แก่ บุตรของบุคคลประเภทที่ 6 ซึ่งเกิดในประเทศไทย
ประเภทที่ 8	ได้แก่ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย คือ ได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว คนที่ได้รับการแปลงสัญชาติเป็นสัญชาติไทย และคนที่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทย	
หลักที่ 2 ถึงหลักที่ 5	หมายถึงรหัสของสำนักทะเบียนที่ท่านมีชื่อในทะเบียนบ้านในขณะให้เลข สำหรับเด็กเกิดใหม่จะหมายถึงถิ่นที่เกิดเลยทีเดียว โดยหลักที่ 2 และ 3 หมายถึงจังหวัด หลักที่ 4 และ 5 หมายถึงอำเภอ หรือเทศบาล	
หลักที่ 6 ถึงหลักที่ 10	หมายถึงกลุ่มที่ของบุคคลแต่ละประเภทตามหลักแรก หรือหมายถึงเล่มที่ ของสูติบัตร แล้วแต่กรณี	
หลักที่ 11 และ 12	หมายถึงลำดับที่ของบุคคลในแต่ละกลุ่มประเภท หรือหมายถึงใบที่ของสูติบัตรแต่ละเล่ม แล้วแต่กรณี	
หลักที่ 13	คือ ตัวเลขตรวจสอบความถูกต้องของเลข 12 หลักแรก	

หมายเหตุ : ในกรณีที่เด็กมีสถานะหรือถือเอกสารมากกว่า 1 ประเภท ให้ยึดถือเอกสารที่เป็นคุณกับเด็กสูงสุด

ภาคผนวกที่ 5

การขออนุญาตออกนอกพื้นที่ควบคุมกรณีผู้ที่ถือบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนและผู้ถือบัตรผู้ไม่มีสัญชาติไทย

ขั้นตอนเกี่ยวกับคนต่างด้าวขออนุญาตออกนอกเขตพื้นที่ควบคุมตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่ควบคุมและการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกที่เข้าในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวออกนอกเขตพื้นที่ควบคุม ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2559

เอกสารประกอบการยื่นคำขอ	การยื่นคำขอ
<ul style="list-style-type: none"> บัตรประจำตัว หรือสำเนาทะเบียนประวัติ รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป (**กรณีออกด้วยหนังสือธรรมดา) 	<ul style="list-style-type: none"> ในเขตพื้นที่จังหวัด = นายอำเภอที่ผู้ขอมิถุมีสำเนา ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร = ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง
กรณีทำงาน <ul style="list-style-type: none"> ต้องมีสำเนาบัตรประจำตัวนายจ้าง สำเนาเอกสารที่อยู่อาศัยระหว่างทำงาน หลักฐานจากสำนักงานจัดหางาน หรือ กรณีเหตุจำเป็นอื่น ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงเหตุผลความจำเป็น 	<p>*ต้องดำเนินการตรวจสอบเอกสารหลักฐาน หากไม่ครบถ้วนถูกต้อง ให้แจ้งผู้ยื่นคำร้องทราบทันที ภายใน 1 วันทำการ</p>
การพิจารณาอนุญาต	
<p>1. กรณีมีเหตุจำเป็น - อนุญาตให้ออกนอกเขตพื้นที่ได้ครั้งละไม่เกิน 15 วัน</p> <p>2. กรณีเพื่อไปทำงาน - พิจารณาจากระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานจากกรมการจัดหางาน (ให้ไปติดต่อสำนักงานจัดหางานก่อน จากนั้นนำเอกสารหลักฐานที่ออกจากกรมการจัดหางานมายื่นขออนุญาตไม่เกิน 2 ปี)</p> <p>*มีระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาต 2 วันทำการ (รวมระยะเวลาดำเนินการ 3 วันทำการ)</p>	
การรายงานตัว	<ul style="list-style-type: none"> เข้ามาในเขตพื้นที่จังหวัด = นายอำเภอแห่งท้องที่ที่ไปพักอาศัยอยู่ เข้ามาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร = ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง <p>(1) ผู้ได้รับอนุญาตออกนอกเขตเกิน 7 วัน ต้องไปรายงานตัวต่อผู้มีอำนาจ ภายใน 48 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่เดินทางไปถึง</p> <p>(2) ผู้ได้รับอนุญาตออกนอกเขตเกิน 6 เดือน ต้องมารายงานตัวต่อผู้มีอำนาจทุก 6 เดือน</p>
การขออนุญาตให้อาศัยอยู่ต่อเนื่องด้วยเหตุจำเป็น	<ul style="list-style-type: none"> นายอำเภอแห่งท้องที่ที่ไปพักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดปลายทาง ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง กรณีที่พักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร <p>เช่น เจ็บป่วย อยู่ระหว่างการรักษาในสถานพยาบาล (**อนุญาตได้ครั้งเดียว และไม่เกิน 15 วัน**)</p>
ประเภทกลุ่มบุคคลที่สามารถอนุญาตให้ออกนอกเขตพื้นที่จังหวัดได้	
<p>(1) กลุ่มชนกลุ่มน้อย / กลุ่มชาติพันธุ์ 18 กลุ่ม ที่รัฐบาลได้สำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติ และเป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่เป็นเวลานานตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555 ซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัด 42 จังหวัด โดยกำหนดเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยเลข 6 หรือ 7 และ เลขหลักที่ 6,7 กำหนดกลุ่ม 50 - 72 (6-xxxx-50xxx-xx-x)</p> <p>(2) กลุ่มคนที่ได้รับการสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ซึ่งได้รับการสำรวจและอาศัยอยู่ในพื้นที่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยกำหนดเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยเลข 0 และเลขหลักที่ 6,7 กำหนดกลุ่ม 89 (0-xxxx-89xxx-xx-x)</p> <p>(3) บุคคลประเภท 0 กลุ่มทั่วไป กำหนดเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยเลข 0 และ เลขหลักที่ 6,7 กำหนดกลุ่ม 00 (0-xxxx-00xxx-xx-x) จะอนุญาตให้ออกนอกเขตพื้นที่ควบคุมได้ จะต้องแสดงเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องว่าเป็นบุตรหลานของบุคคลตามข้อ 1 ของประกาศดังกล่าว</p>	

หมายเหตุ: กรณีคนต่างด้าวขออนุญาตออกนอกเขตพื้นที่เพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2553

ภาคผนวกที่ 7

ตารางสรุปสิทธิ / สวัสดิการที่สำคัญของเด็กย้ายถิ่นตามที่กฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทยรับรอง

เด็กกลุ่มต่าง ๆ	สิทธิในการจดทะเบียนการเกิด	สิทธิในการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรไทย	สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สิทธิในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ	สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม	สิทธิในการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐกรณีเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา	สิทธิในการทำงาน	สิทธิในการได้รับการคุ้มครองแรงงาน	สิทธิในการเดินทางและการย้ายภูมิลำเนา	สิทธิในการรวมกลุ่ม	สิทธิในการพัฒนาสถานะบุคคล
เด็กอายุตั้งแต่ 0-15 ปี (เกิดนอกไทย) ที่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานติดตามผู้ปกครองที่เป็นแรงงานอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายโดยไม่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรไทยและไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตาม		X	X	X	X	X	X	X		X	X
เด็กข้ามชาติที่อายุตั้งแต่ 15 ปี (เกิดนอกไทย) แต่ไม่เกิน 18 ปี ที่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานติดตามผู้ปกครองที่เป็นแรงงานอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรไทย แต่อายุเกินที่จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ติดตามและไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นแรงงาน			X		X	X	ต้องขึ้นทะเบียนแรงงาน	X		X	X
เด็กที่เกิดในประเทศไทยที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด	X	X	X		X	X				X	X
เด็กที่ถูกกบฏหรือตั้งหรือไม่ปรากฏบิดา และมารดา(คนไม่ปรากฏ)ที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด	X	X อยู่ภายใต้การดูแลของสถานสงเคราะห์	X	อยู่ภายใต้การดูแลของสถานสงเคราะห์	X	X		X		X	X
เด็กข้ามชาติในสถานการศึกษาและสถานศึกษาหมายเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วย P หรือ G หรืออื่น ๆ	กรณีเกิดไทยก็แจ้งเกิดได้		X		X	X		X		X	X

เด็กกลุ่มต่าง ๆ	สิทธิในการจดทะเบียนการเกิด	สิทธิในการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรไทย	สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สิทธิในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ	สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม	สิทธิในการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐกรณีเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา	สิทธิในการทำงาน	สิทธิในการได้รับคุ้มครองแรงงาน	สิทธิในการเดินทางและย้ายภูมิลำเนา	สิทธิในการรวมกลุ่ม	สิทธิในการพัฒนาสถานะบุคคล
เด็กข้ามชาติในศูนย์การเรียนรู้ (Migrant Learning Center :MLC)	กรณีเกิดไทยก็แจ้งเกิดได้		X		X	X		X		X	X
เด็กที่เกิดในประเทศไทยและจดทะเบียนการเกิด (สูติบัตร)	X	ขึ้นอยู่กับสถานะของบิดา/มารดาหรือตามสิทธิของเด็กตามแต่กรณี	X	สิทธิประกันสุขภาพตามพ่อหรือแม่หรือซื้อประกันสุขภาพ	X	X	X	X	เดินทางพร้อมพ่อแม่/แม่ได้	X	X
เด็กที่ถือบัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน	ถ้าเกิดไทยแจ้งเกิดรับท.ร.20/1	X	X	X	X	X	X	X	ต้องขออนุญาต	X	X
เด็กที่ถือบัตรผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย	ถ้าเกิดไทยแจ้งเกิดรับท.ร.20/1	X	X	X	X	X	X	X	ต้องขออนุญาต	X	X
เด็กผู้ลี้ภัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	X	X เฉพาะในพื้นที่พักพิงชั่วคราว	X		X	X		X	ต้องขออนุญาตออกนอกพื้นที่ที่ย้ายภูมิลำเนาไม่ได้	X	X
เด็กผู้ลี้ภัยในเมือง	ถ้าเกิดไทยแจ้งเกิดได้		X		X			X		X	X

เด็กกลุ่มต่าง ๆ	สิทธิในการจดทะเบียนการเกิด	สิทธิในการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรไทย	สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สิทธิในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ	สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม	สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐกรณีเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา	สิทธิในการทำงาน	สิทธิในการคุ้มครองคุ้มครองแรงงาน	สิทธิในการเดินทางและย้ายถิ่นฐาน	สิทธิในการรวมกลุ่ม	สิทธิในการพัฒนาสถานะบุคคล
เด็กที่มีบิดาหรือมารดาเป็นคนสัญชาติไทย แต่ยังไม่ได้รับการรับรองสัญชาติไทย	X	X	X	ระหว่างที่รอการรับรองสัญชาติและเกิดไทยสามารถขอประกันสุขภาพได้	X	X	X	X	X	X	X
เด็กที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือแรงงานบังคับ		อยู่ชั่วคราวภายใต้การดูแลของ พ.ม.	อยู่ภายใต้การดูแลของ พ.ม.	อยู่ภายใต้การดูแลของ พ.ม.	X	X	X	X		X	X
เด็กขอทาน	กรณีเกิดไทยแต่แจ้งเกิดไม่ได้		X	X	X	X		X		X	X

ภาคผนวกที่ 8

องค์การสหประชาชาติ

CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

การเผยแพร่ : บุคคลทั่วไป
16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560
ต้นฉบับ : ภาษาอังกฤษ

คณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัวและคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก

ข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และฉบับที่ 22 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งระบุถึงหลักการทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ¹

I. คำนำ

1. ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับนี้ได้รับการรับรองพร้อมกับข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งระบุถึงพันธกรณีของรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ในประเทศที่เป็นต้นทาง ทางผ่าน จุดหมาย และประเทศที่เด็กเหล่านี้กลับไปพำนักอาศัย แม้ว่าข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับดังกล่าวและฉบับนี้จะเป็นเอกสารที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง แต่ก็มีเนื้อหาที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน จึงควรได้รับการอ่านและนำไปปฏิบัติร่วมกัน กระบวนการร่างข้อคิดเห็นดังกล่าวประกอบด้วยการศึกษาหารือในระดับโลกและระดับภูมิภาคระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 ที่กรุงเทพมหานคร กรุงเบรุต กรุงเบอร์ลิน กรุงดาการ์ กรุงเจนีวา กรุงมาดริด และกรุงเม็กซิโก ซิตี้ ร่วมกับบรรดาผู้แทนจากองค์กรที่มีบทบาทสำคัญและผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงเด็ก ๆ และองค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน นอกจากนี้ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 คณะกรรมการทั้งสองชุดยังได้รับเอกสารที่เป็นประโยชน์มากกว่า 80 ฉบับจากรัฐต่าง ๆ บรรดาหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ องค์กรภาคประชาสังคม สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ
2. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ประกอบด้วยพันธกรณีที่มีผลผูกพันทางกฎหมายทั้งในลักษณะทั่วไปและเจาะจง สำหรับการคุ้มครองสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ

1 ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับนี้ควรได้รับการอ่านร่วมกับข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว และฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งระบุถึงพันธกรณีของรัฐในด้านสิทธิมนุษยชนของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศในบรรดาประเทศที่เป็นต้นทาง ทางผ่าน จุดหมาย และประเทศที่แรงงานเหล่านี้กลับไปพำนักอาศัย

3. ในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศนั้น เด็กอาจตกอยู่ในสถานการณ์ที่อ่อนแอและล่อแหลมต่ออันตรายด้วยการที่ยังเป็นเด็ก อีกทั้งเป็นเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เนื่องจาก ก) เป็นเด็กที่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานโดยลำพังหรือร่วมกับครอบครัว หรือ ข) เป็นเด็กที่เกิดในระหว่างที่พ่อแม่อยู่ในประเทศจุดหมายของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน หรือ ค) เป็นเด็กที่ยังคงอาศัยอยู่ในประเทศถิ่นกำเนิด ในขณะที่พ่อแม่ หรือทั้งพ่อและแม่ได้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง เด็กเหล่านี้ยังคงตกอยู่ในภาวะล่อแหลมต่ออันตรายเพิ่มขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับต้นกำเนิดทางชาติ ชาติพันธุ์ หรือสังคม เพศ เพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศ ศาสนา ความทุพพลภาพ สถานะของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานหรือการพำนักอาศัย สถานะของความเป็นพลเมือง อายุ สถานะทางเศรษฐกิจ ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นด้านอื่น ๆ หรือสถานะอื่น ๆ
4. ด้วยอำนาจที่ได้รับมอบหมายที่สนับสนุนกันและกัน และความยึดมั่นร่วมกันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งสำหรับการคุ้มครองเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ คณะกรรมการทั้งสองชุดจึงได้ตัดสินใจที่จะจัดทำข้อคิดเห็นทั่วไปเหล่านี้ขึ้น โดยประเด็นสำคัญก็คือ แม้ว่าข้อคิดเห็นฉบับนี้จะยึดโยงกับบทบัญญัติของอนุสัญญาทั้งสองฉบับ แต่ก็ใช้บรรทัดฐานด้านสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติและหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ด้วยเหตุนี้ คำแนะนำในข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้จึงมีผลผูกพันต่อรัฐภาคีของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพสมาชิกในครอบครัว และรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างเท่าเทียมกัน

ความเป็นมา

5. ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินงานของคณะกรรมการทั้งสองชุด ในด้านสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ อันได้แก่
 - ก) ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2548) ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งระบุถึงการปฏิบัติต่อเด็กที่อยู่นอกประเทศถิ่นกำเนิดและอยู่ตามลำพังหรือถูกแยกจากพ่อแม่ โดยให้ข้อเสนอแนะอย่างเจาะจงสำหรับการปฏิบัติต่อผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เป็นเด็กซึ่งอยู่นอกประเทศถิ่นกำเนิด และอยู่ตามลำพังหรือถูกแยกจากพ่อแม่
 - ข) การปรึกษาหารือทั่วไปที่คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กจัดขึ้นเป็นเวลาหนึ่งวัน ที่กรุงเจนีวาในปี พ.ศ. 2555 ในประเด็นสิทธิของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ โดยคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กได้จัดทำร่างเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาของกิจกรรมดังกล่าว และได้รับรองรายงานซึ่งประกอบด้วยบทสรุปและข้อเสนอแนะจากการปรึกษาหารือทั่วไปดังกล่าว²
 - ค) การรับรองหลักการดำเนินงานสำหรับเด็กที่อยู่ระหว่างการเดินทางและเด็กอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน³ ซึ่งคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัวได้ให้การรับรองในปี พ.ศ. 2559 นอกจากนี้ คณะกรรมการทั้งสองชุดยังเป็นสมาชิกของคณะทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานเพื่อยุติการควบคุมตัวผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เป็นเด็ก (Inter-Agency Working Group to End Child Immigration Detention) อีกด้วย
 - ง) การที่คณะกรรมการทั้งสองชุดได้ให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐภาคีของอนุสัญญาทั้งสองฉบับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงสองถึงสามปีที่ผ่านมาในประเด็นต่าง ๆ ด้านสิทธิมนุษยชนที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ
6. ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับนี้ยังยึดโยงกับมติและรายงานฉบับอื่น ๆ ขององค์การสหประชาชาติ เอกสารที่จัดทำโดยบรรดากลไกด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ และความริเริ่มขององค์การสหประชาชาติและองค์การภาคประชาสังคม ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่
 - ก) คำแถลงของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Committee on Economic, Social and Cultural Rights) ในเรื่องหน้าที่ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - E/C.12/2017/1) ซึ่งรัฐต่าง ๆ ต้องดำเนินการให้กับผู้ลี้ภัยและผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ย้ำว่า “การคุ้มครองเด็กจากการถูกเลือกปฏิบัติต้องไม่จำกัดไว้สำหรับเด็กที่มีสถานะปกติในประเทศที่เด็กคนนั้นพำนักอาศัยอยู่เท่านั้น” และ “เด็กทั้งหมดที่อยู่ในรัฐ รวมถึงเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่เปราะบาง ล้วนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา อาหารที่เพียงพอ และการบริการดูแลสุขภาพที่มีค่าบริการไม่สูงเกินฐานะของพวกเขา”

2 www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/Discussion2012.aspx.

3 ดูรายละเอียดได้ที่ www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CMW/Recommended-principle_EN.pdf.

- ข) ปฏิญญานิวยอร์กว่าด้วยผู้ลี้ภัยและผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน (The New York Declaration for Refugees and Migrants) ซึ่งผู้นำและรัฐบาลของรัฐต่าง ๆ ได้ร่วมลงนาม โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐานของเด็กทุกคนที่เป็นผู้ลี้ภัยและผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน โดยไม่คำนึงถึงสถานะของเด็กเหล่านั้น และจะคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก อีกทั้งจะปฏิบัติตามพันธกรณีของตนภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก⁴

วัตถุประสงค์และขอบข่ายของข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้

- วัตถุประสงค์ของข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้คือการให้คำแนะนำสำหรับมาตรการทางนิติบัญญัติ นโยบาย และมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมซึ่งรัฐต่าง ๆ ควรนำไปดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาสองฉบับนี้ และการคุ้มครองสิทธิเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศเป็นไปอย่างครบถ้วน
- คณะกรรมการทั้งสองชุดยอมรับว่าปรากฏการณ์ของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภูมิภาคของโลก ทุกสังคม และเด็กนับล้านคน โดยเด็กเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่า การอพยพโยกย้ายถิ่นฐานอาจเป็นประโยชน์ต่อบุคคล ครอบครัว และชุมชนในประเทศที่เป็นต้นทาง ทางผ่าน จุดหมาย และประเทศที่บุคคลเหล่านี้กลับไปพำนักอาศัย แต่ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่ไม่ปลอดภัย และ/หรือไม่ปกติ ก็มักเกี่ยวข้องกับกรณีสิทธิมนุษยชน รวมถึงสิทธิเด็กซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- ข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้เน้นถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเด็กคนนั้นจะอพยพโยกย้ายถิ่นฐานร่วมกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู อยู่ตามลำพังหรือถูกแยกจากพ่อแม่ ได้กลับสู่ประเทศต้นทางแล้ว เป็นเด็กที่เกิดในระหว่างที่พ่อแม่อยู่ในประเทศที่เป็นทางผ่านหรือจุดหมายของการย้ายถิ่นฐาน หรือยังคงอาศัยอยู่ในประเทศต้นทางในขณะที่พ่อแม่หรือแม่ หรือทั้งพ่อและแม่ได้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงสถานะของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานหรือการพำนักอาศัยของเด็กหรือพ่อแม่ ทั้งนี้ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รัฐภาคีจะเคารพ และประกันสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาแก่เด็กทั้งหมดโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าประเภทใด ๆ ซึ่งรวมถึงการไม่เลือกปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกพิจารณาว่าเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่อยู่ในสถานการณ์ปกติหรือไม่ปกติ ผู้แสวงหาที่พักพิง ผู้ลี้ภัย บุคคลไร้สัญชาติ และ/หรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมถึงในสถานการณ์ของการกลับคืนหรือการถูกส่งตัวกลับประเทศต้นทาง ไม่ว่าจะเด็ก หรือพ่อแม่ หรือผู้ปกครองตามกฎหมายของเด็กจะมีสัญชาติใด หรือเป็นบุคคลไร้สัญชาติ หรือเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน⁵
- ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับนี้ควรได้รับการอ่านร่วมกับข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับอื่นของคณะกรรมการทั้งสองชุดที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกัน โดยข้อคิดเห็นทั่วไปเหล่านั้น และความท้าทายซึ่งมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องที่เด็กต้องเผชิญในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศคือที่มาของข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับนี้ ซึ่งควรถูกถือเป็นคำแนะนำของคณะกรรมการทั้งสองชุดที่ต้องปฏิบัติตาม ในประเด็นด้านสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ

II. มาตรการทั่วไปสำหรับการดำเนินการตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เพื่อการคุ้มครองเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ

- รัฐต่าง ๆ ควรประกันว่าเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ จะได้รับการปฏิบัติในฐานะของเด็กเป็นลำดับแรกและลำดับสูงสุด รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาสองฉบับนี้ ด้วยการเคารพ คุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเด็ก หรือพ่อแม่ หรือผู้ปกครองตามกฎหมายของเด็กจะมีสถานะเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานก็ตาม
- พันธกรณีของรัฐภาคีภายใต้อนุสัญญาสองฉบับนี้ ครอบคลุมถึงเด็กแต่ละคนที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐ ซึ่งรวมถึงเขตอำนาจนอกเขตแดนที่รัฐภาคีสามารถควบคุมได้ รัฐภาคีย่อมไม่สามารถลดทอนพันธกรณีเหล่านี้โดยพลการและโดยฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะโดยการแยกพื้นที่ใด ๆ ออกจากอาณาเขตของรัฐ หรือกำหนดให้บางพื้นที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐหรืออยู่ในเขตอำนาจเพียงบางส่วน ซึ่งรวมถึงบริเวณที่เป็นน่านน้ำสากลหรือทางผ่านซึ่งมีการใช้กลไกควบคุมการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของรัฐ พันธกรณีเหล่านี้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดภายในเขตแดนของรัฐ ซึ่งรวมถึงเด็กที่เข้าไปอยู่ในเขตอำนาจของรัฐระหว่างการพยายามเข้าสู่อาณาเขตของรัฐดังกล่าว

4 มติสมัชชาสหประชาชาติที่ 71/1 ย่อหน้า 32

5 ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 6 ย่อหน้า 12 ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก

13. คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นถึงความสำคัญเป็นลำดับแรกของสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ดังนั้นรัฐต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องบูรณาการอนุสัญญาทั้งสองฉบับกับกรอบการดำเนินงาน นโยบาย การปฏิบัติ และ/หรือมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน
14. คณะกรรมการทั้งสองชุดสนับสนุนให้รัฐภาคีประกันว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านสิทธิของเด็ก จะมีบทบาทนำและมีอำนาจตัดสินใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับนโยบาย การปฏิบัติ และการตัดสินใจที่ส่งผลต่อสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ แผนงานหลักของระบบการคุ้มครองเด็กอย่างรอบด้านในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับสถานการณ์ของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงเด็กที่อยู่ในประเทศที่เป็นต้นทาง ทางผ่าน จุดหมาย และประเทศที่เด็กกลับไปพำนักอาศัย ทั้งนี้ นอกจากการดำเนินงานตามหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานด้านการคุ้มครองเด็กแล้ว หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานและนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อสิทธิของเด็ก ๆ ก็ควรประเมินและให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อเด็กและความต้องการของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ในทุกขั้นตอนของการจัดทำนโยบายและดำเนินการ
15. รัฐภาคีควรพัฒนานโยบายที่มุ่งส่งเสริมสิทธิของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน หรือการพิจารณาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการเมือง
16. รัฐภาคีควรกำหนดนโยบายด้านสิทธิเด็กที่เป็นระบบสำหรับการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ เพื่อใช้กำหนดนโยบายที่มุ่งให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กอย่างรอบด้าน โดยข้อมูลดังกล่าวควรถูกจำแนกเป็นกลุ่มตามสัญชาติ สถานะของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เพศ อายุ ชาติพันธุ์ ความทุพพลภาพ และสถานะอื่น ๆ ที่ควรให้ความสำคัญเพื่อติดตามตรวจสอบปัญหาการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนกัน (intersectional discrimination) คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลการดำเนินงานด้านสิทธิของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการใช้วิธีการที่เน้นเรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานอย่างไม่ปลอดภัยของเด็ก และ/หรือครอบครัว ข้อมูลนี้ควรถูกเปิดเผยแก่เด็กและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด โดยให้การเคารพต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวและมาตรฐานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ควรเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเก็บรวบรวมและประเมินผลจากข้อมูลดังกล่าวด้วย
17. ข้อมูลส่วนตัวของเด็ก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลทางชีวภาพ (biometric) ควรถูกใช้เฉพาะเพื่อความมุ่งหมายในการคุ้มครองเด็กเท่านั้น โดยมีกฎระเบียบที่เหมาะสมและการควบคุมอย่างเคร่งครัดสำหรับการเก็บรวบรวม การใช้ การเก็บรักษา และการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว คณะกรรมการทั้งสองชุดสนับสนุนให้ใช้มาตรฐานที่เข้มงวดในการพัฒนาและการใช้งานของระบบข้อมูล รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และ/หรือระหว่างประเทศให้ปลอดภัยจากบุคคลภายนอก รัฐภาคีควรใช้ “ไฟร์วอลล์” และห้ามการแบ่งปันและการใช้ข้อมูลส่วนตัวของเด็ก ๆ เพื่อการบังคับใช้กฎหมายคนเข้าเมือง และความมุ่งหมายอื่น ๆ เช่น การคุ้มครอง การเยียวยา งานด้านทะเบียนราษฎร และการเข้าถึงบริการต่าง ๆ กลไกและมาตรการเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการรักษาหลักการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และคุ้มครองสิทธิของเด็กตามที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดไว้
18. คณะกรรมการทั้งสองชุดมีความเห็นว่า ในการส่งเสริมสิทธิของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศอย่างครบถ้วน นั้น นโยบายและวิธีปฏิบัติที่ควรจะพัฒนาขึ้นและดำเนินการควรประกอบด้วย ก) นโยบายร่วมที่ครอบคลุมอย่างรอบด้าน ระหว่างหน่วยงานด้านการคุ้มครองเด็ก หน่วยงานด้านสวัสดิการ และหน่วยงานหลักอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงหน่วยงานด้านการคุ้มครองทางสังคม สุขภาพ การศึกษา ความยุติธรรม การอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน และเพศ รวมถึงระหว่างหน่วยงานด้านการปกครองในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ข) ทรัพยากรซึ่งรวมถึงงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการดำเนินการตามนโยบายและแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ ค) การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอสำหรับเจ้าพนักงานด้านการคุ้มครองเด็ก เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในประเด็นสิทธิเด็กผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ผู้ลี้ภัย บุคคลไร้สัญชาติ รวมทั้งการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนกัน (intersectional discrimination)

III. หลักการพื้นฐานของอนุสัญญาทั้งสองฉบับในด้านสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ

19. รัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีหน้าที่ดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ทั้งด้านนิติบัญญัติ การกำหนดนโยบาย และการกำหนดวิธีปฏิบัติ เพื่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักการและบทบัญญัติของอนุสัญญาดังกล่าว (บทบัญญัติข้อ 4) ในการดำเนินมาตรการทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก รัฐภาคีจะยึดหลักการว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (บทบัญญัติข้อ 2) ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก (บทบัญญัติข้อ 3) สิทธิที่จะมีชีวิต มีการอยู่รอด และมีการพัฒนา (บทบัญญัติข้อ 6) สิทธิของเด็กที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเขาหรือเธอ และความคิดเห็นดังกล่าวจะได้การพิจารณา (บทบัญญัติข้อ 12) รัฐภาคีควรใช้มาตรการต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงเครื่องมือทางนิติบัญญัติ และนโยบาย ที่มุ่งประกันว่าหลักการเหล่านี้จะได้รับการปฏิบัติตาม และควรให้ความสำคัญกับนโยบายทั้งหมดที่ส่งผลต่อเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ รวมถึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์และตีความหมายของพันธกรณีที่ได้อธิบายไว้ในข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2560) ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งระบุถึงพันธกรณีของรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ในประเทศที่เป็นต้นทาง ทางผ่าน จุดหมาย และประเทศที่เด็กเหล่านี้กลับไปพำนักอาศัย
20. คณะกรรมการทั้งสองชุดยืนยันถึงการดำเนินการตามบทบัญญัติข้อ 41 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และบทบัญญัติข้อ 81 ของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และย้ำว่าในกรณีที่มีมาตรฐานต่างกัน ควรปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมายของประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศที่ส่งเสริมสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศมากที่สุด นอกจากนี้ การตีความหมายของอนุสัญญาทั้งสองฉบับโดยเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประกันให้รัฐภาคีดำเนินการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ความท้าทายที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเด็กเหล่านี้ต้องเผชิญ
- ก การไม่เลือกปฏิบัติ (บทบัญญัติข้อ 1 และข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และบทบัญญัติข้อ 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก)
21. การไม่เลือกปฏิบัติเป็นหลักการพื้นฐานซึ่งครอบคลุมทุกแง่มุมที่เกี่ยวกับเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ⁶ เด็กทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับหรือได้รับผลกระทบจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศพึงได้รับสิทธิอย่างครบถ้วน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ อัตลักษณ์ทางเพศหรือเพศวิถี ชาติพันธุ์หรือต้นกำเนิดทางชาติ ความทุพพลภาพ ศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจ สถานะของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานหรือสถานะทางเอกสาร สถานะไร้สัญชาติ เชื้อชาติ สีผิว สถานะด้านการสมรสหรือสถานะครอบครัว สถานะด้านสุขภาพหรือสถานะอื่น ๆ ทางสังคม กิจกรรม ความคิดเห็นที่แสดงออกมา หรือความเชื่อของเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือสมาชิกในครอบครัวของเด็ก หลักการนี้ใช้ได้อย่างสมบูรณ์กับเด็กทุกคนและกับพ่อแม่ของเด็ก ไม่ว่าจะอพยพโยกย้ายถิ่นฐานจะเกิดจากเหตุผลใด และไม่ว่าเด็กจะกำลังเดินทางหรือได้ตั้งถิ่นฐานแล้ว การมีอยู่หรือไม่อยู่ในระบบทะเบียน หรือมีสถานะอื่น ๆ
22. หลักการว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติต้องเป็นศูนย์กลางของนโยบายและกระบวนการทั้งหมดในด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งรวมถึงมาตรการควบคุมชายแดน และไม่คำนึงถึงสถานะของเด็กหรือพ่อแม่ที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน การปฏิบัติที่แตกต่างกันต่อผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเหมาะสมเพื่อความมุ่งหมายอันชอบธรรม และสอดคล้องกับผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก รวมถึงบรรทัดฐานและมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ในทำนองเดียวกัน รัฐภาคีควรประกันว่าเด็กที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานและครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกับสังคมที่พวกเขาเข้าไปพำนักอาศัย โดยได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกับพลเมืองของรัฐ
23. คณะกรรมการทั้งสองชุดเสนอแนะให้รัฐภาคีดำเนินการอย่างเพียงพอเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทุกชนิด และให้การคุ้มครองแก่เด็กจากการเลือกปฏิบัติในรูปแบบที่ซับซ้อนและทับซ้อนตลอดกระบวนการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน รวมถึงในระหว่างที่เด็กอยู่ในประเทศถิ่นกำเนิด และภายหลังจากที่เด็กได้กลับไปอยู่ในประเทศถิ่นกำเนิดแล้ว และ/หรือการเลือกปฏิบัติที่เป็นผลมาจากสถานะของเด็กที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ในอันที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว รัฐภาคีควรเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการขจัดความเกลียดกลัวต่างชาติ ลัทธิเหยียดผิว และการเลือกปฏิบัติ และดำเนินมาตรการทั้งหมดที่เหมาะสมเพื่อขจัดทัศนคติและพฤติกรรมเหล่านั้น รวมถึงเก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลล่าสุดที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ นอกจากนี้รัฐต่าง ๆ ควรส่งเสริมให้ครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศได้เข้าร่วมอย่างกลมกลืนในสังคมของรัฐ และดำเนินแผนงานเพื่อยกระดับความรู้เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน และแก้ไขปัญหาการมีทัศนคติเชิงลบต่อผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อคุ้มครองเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานและครอบครัวของเด็กจากความ

6 ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 6 ย่อหน้า 18 ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก

รุนแรง การถูกเลือกปฏิบัติ การรังควาน และการกลั่นแกล้ง รวมถึงเพื่อให้พวกเขาได้รับสิทธิอย่างครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาทั้งสองฉบับ และอนุสัญญาฉบับอื่น ๆ ที่รัฐได้ให้สัตยาบัน⁷ โดยควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับความท้าทายและความเสี่ยงทางด้านเพศและด้านอื่น ๆ ที่อาจก่อปัญหาทับซ้อนขึ้น

24. รัฐภาคีควรทำการวิเคราะห์เพศภาวะ (gender analysis) อย่างถี่ถ้วน ถึงผลกระทบจากนโยบายและแผนงานด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เด็กทุกเพศได้รับ และควรทบทวนและแก้ไขข้อกฎหมายและการปฏิบัติที่จำกัดโอกาสของเด็กหญิง หรือไม่ยอมรับว่าเด็กหญิงมีขีดความสามารถหรือมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง
25. คณะกรรมการทั้งสองชุดเสนอแนะให้รัฐภาคีให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อเด็กพิการที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานหรือผู้ลี้ภัย และดำเนินนโยบายและแผนงานที่จำเป็น สำหรับการประกันให้เด็กเหล่านี้ได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐานอย่างครบถ้วนเหมือนกับเด็กที่เป็นพลเมืองของรัฐ โดยคำนึงถึงบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)
26. คณะกรรมการทั้งสองชุดมีความเห็นว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติเฉพาะในแง่กฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ทำให้เกิดความเสมอภาคในทางปฏิบัติ รัฐภาคีจึงควรดำเนินการเพื่อให้เด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ได้รับสิทธิตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาทั้งสองฉบับอย่างครบถ้วน ด้วยการดำเนินมาตรการป้องกัน ลดทอน ขจัดเงื่อนไข และทัศนคติที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อเด็กเหล่านี้ หรือส่งผลให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีควรจัดบันทึกอย่างเป็นระบบ ถึงการกระทำที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อเด็กและครอบครัวในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ทำการสอบสวนและกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมเพื่อยุติการกระทำดังกล่าว

ข ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (บทบัญญัติข้อ 3 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก)

27. บทบัญญัติข้อ 3 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายปกครอง และองค์กรนิติบัญญัติ เพื่อประกันว่าผลประโยชน์สูงสุดของเด็กจะได้รับการพิจารณาและคำนึงถึงเป็นลำดับแรกในการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก การที่คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กได้ระบุไว้ในข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 14 ย่อหน้า 6 ว่า ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการคำนึงถึงเป็นลำดับแรกและเป็นสิทธิที่สำคัญ ซึ่งตีความได้ว่าเป็นหลักการและระเบียบปฏิบัติที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย และใช้ได้ทั้งกับเด็กแต่ละคนและกลุ่มเด็ก ในข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับดังกล่าว ซึ่งได้รับการพิจารณาว่าเป็นข้อเสนอแนะหลักในประเด็นนี้สำหรับรัฐภาคี คณะกรรมการฯ ยังได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการตามหลักการผลประโยชน์สูงสุดของเด็กอีกด้วย
28. คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กยอมรับว่าการกระทำที่ได้รับการพิจารณาและถูกกำหนดว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กนั้น อาจขัดแย้งกับผลประโยชน์หรือสิทธิอื่น ๆ (เช่น ผลประโยชน์หรือสิทธิของเด็กอื่น ๆ สาธารณชน หรือพ่อแม่) และต้องได้รับการแก้ไขเป็นรายกรณีเพื่อหาทางออกที่ประนีประนอมผลประโยชน์ของทุกฝ่ายอย่างรอบคอบ คณะกรรมการฯ ได้เน้นย้ำในข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 14 ย่อหน้า 39 ว่า การที่ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กต้องได้รับการคำนึงถึงเป็นลำดับแรกนั้น มีความหมายว่าผลประโยชน์ของเด็กมีความสำคัญลำดับสูง และไม่ได้เป็นเพียงหนึ่งในข้อพิจารณาที่หลากหลาย จึงควรให้น้ำหนักมากเป็นพิเศษกับการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กสูงสุด ในย่อหน้า 82 ของข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับดังกล่าว คณะกรรมการฯ ยังได้เน้นว่าการพิจารณาและการกำหนดว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กนั้น เป็นการดำเนินการเพื่อประกันให้เด็กได้รับสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างครบถ้วน และมีพัฒนาการอย่างกลมกลืน
29. รัฐภาคีต้องประกันให้ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กได้รับการเคารพอย่างสมบูรณ์ ในกฎหมาย การวางแผน และการดำเนินงานด้านคนเข้าเมือง และในการประเมินด้านนโยบายและการตัดสินใจเกี่ยวกับกรณีของเด็กแต่ละคน รวมถึงในการอนุมัติหรือปฏิเสธคำร้องขอเข้าเมืองหรือขอพำนักอาศัยในประเทศ การตัดสินใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน การจำกัดสิทธิของเด็ก และ/หรือสิทธิของพ่อแม่หรือผู้ปกครองตามกฎหมายของเด็ก การตัดสินใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของครอบครัว และการควบคุมตัวเด็ก ซึ่งต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก
30. ข้อความที่ให้หลักประกันเกี่ยวกับผลประโยชน์สูงสุดของเด็กควรได้รับการระบุไว้อย่างชัดเจน ในกระบวนการตัดสินใจทางการปกครองหรือตุลาการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมือง การพำนักอาศัย การกลับสู่ถิ่นกำเนิด การจัดที่อยู่อาศัยให้เด็กหรือการดูแลเด็ก และการควบคุมตัวหรือขับไล่ผู้ปกครองของเด็กเนื่องจากเขาหรือเธอมีสถานะเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน

7 เรื่องเดียวกัน ย่อหน้า 70

31. เพื่อให้การปฏิบัติตามหลักการผลประโยชน์สูงสุดในระดับการเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน หรือในการตัดสินใจซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเด็กนั้น คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นถึงความจำเป็นในการดำเนินการพิจารณาและกระบวนการกำหนดประโยชน์สูงสุดอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน หรือการตัดสินใจอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เป็นเด็ก โดยคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กได้อธิบายไว้ในข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 14 ว่า ควรทำการพิจารณาและกำหนดว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กก่อนที่จะทำการตัดสินใจ ทั้งนี้ “การพิจารณาประโยชน์สูงสุด” ประกอบด้วยการให้น้ำหนัก และรักษาสมดุลระหว่างองค์ประกอบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในสถานการณ์หนึ่ง สำหรับเด็กคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง “การกำหนดประโยชน์สูงสุด” เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นทางการและเข้มงวด ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อกำหนดว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยอาศัยผลจากการพิจารณาประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ การพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กยังเป็นการดำเนินการที่จะแจ้งสำหรับแต่ละรายกรณีตามเงื่อนไขเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม ซึ่งรวมถึงอายุ เพศ และวุฒิภาวะ โดยไม่คำนึงถึงการที่เด็กคนนั้นหรือกลุ่มนั้นเป็นชนกลุ่มน้อย หรืออยู่ในบริบทใดทางสังคม และวัฒนธรรม
32. คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นว่ารัฐภาคีควร
- (ก) ให้ความสำคัญลำดับสูงแก่ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก ในกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติของรัฐ
 - (ข) ประกันว่าหลักการผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก จะได้รับการบูรณาการ ตีความหมาย และนำไปใช้อย่างสม่ำเสมอ ในกระบวนการพิจารณา และตัดสินใจทางนิติบัญญัติ การปกครอง และตุลาการ และในนโยบายและแผนงานด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับและส่งผลกระทบต่อเด็ก รวมถึงในนโยบายและบริการคุ้มครองดูแลพลเมืองที่อยู่ในต่างประเทศ ทั้งนี้ ควรจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการดำเนินการตามหลักการนี้ให้มีประสิทธิผล
 - (ค) ประกันให้การพิจารณาและการกำหนดประโยชน์สูงสุดทุกครั้ง เป็นการดำเนินงานที่ให้น้ำหนักอย่างเหมาะสมต่อการเคารพสิทธิของเด็ก ในระยะสั้นและระยะยาว ในกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก และประกันให้มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งรวมถึงการจัดให้เด็กมีผู้แทนทางกฎหมายที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีอิสระโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย การพิจารณาประโยชน์สูงสุดควรกระทำโดยโดยทีมสหวิชาชีพที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน และโดยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการคุ้มครองเด็ก หน่วยงานด้านสวัสดิการสำหรับเด็ก และผู้เกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้แทนทางกฎหมายของเด็ก และตัวเด็กเอง
 - (ง) พัฒนาระบบการและกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำหนดว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก และให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกแก่การกระทำนั้นในการดำเนินงานสำหรับเด็กที่อยู่ระหว่างการเดินทางเข้าสู่รัฐ การพำนักอาศัยในรัฐ การกลับไปตั้งถิ่นฐาน และการกลับสู่ถิ่นกำเนิด รวมถึงพัฒนากลไกที่มุ่งติดตามตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าวอย่างครบถ้วน
 - (จ) พิจารณาและกำหนดประโยชน์สูงสุดของเด็ก ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานและการแสวงหาที่พักพิง ซึ่งอาจส่งผลให้พ่อแม่ของเด็กถูกกักขังหรือถูกส่งตัวกลับเนื่องจากมีสถานะเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน⁸ ควรกำหนดให้ต้องใช้กระบวนการกำหนดประโยชน์สูงสุดในการตัดสินใจที่อาจทำให้เด็กถูกแยกจากครอบครัวหรือถูกควบคุมตัว ซึ่งต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกรณีของการรับบุตรบุญธรรม
 - (ฉ) ทำการพิจารณาประโยชน์สูงสุดเป็นรายกรณี เพื่อใช้ในกระบวนการตัดสินใจตามแนวปฏิบัติสำหรับการเลี้ยงดูทดแทนสำหรับเด็ก (Guidelines for the Alternative Care of Children)⁹ เกี่ยวกับประเภทของที่พักอาศัยที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็กที่อยู่ตามลำพังหรือถูกแยกจากพ่อแม่หรือเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ โดยควรเลือกที่อยู่อาศัยประเภทที่อยู่ในชุมชนก่อนหากเป็นไปได้ มาตรการใด ๆ ที่ให้การคุ้มครองแก่เด็กแต่ส่งผลให้เด็กถูกจำกัดเสรีภาพ ควรดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เท่าที่จำเป็นภายใต้ระบบการคุ้มครองเด็กและมาตรฐานเดียวกับระบบดังกล่าว โดยต้องดำเนินการในระดับที่เหมาะสมสำหรับการปกป้องเด็กไม่ให้ทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวควรเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเลี้ยงดูเด็กแบบองค์รวม และไม่มี ความเชื่อมโยงกับนโยบาย การปฏิบัติ และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน
 - (ช) ทำการพิจารณาประโยชน์สูงสุดสำหรับกรณีที่น่าจะไปสู่การขังครอบครัวผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานออกเนื่องจากมีสถานะเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อประเมินว่าการเนรเทศมีผลกระทบต่อสิทธิ พัฒนาการ และสุขภาพจิตของเด็ก

8 ย่อหน้า 73-74 รายงานของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก จากการปรึกษาหารือทั่วไปซึ่งจัดขึ้นเป็นเวลาหนึ่งวันในปี พ.ศ. 2555 ในประเด็นสิทธิของเด็กทั้งหมดในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ดูรายละเอียดได้ที่ www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DG2012ReportAndRecommendatio ns.pdf

9 มติสมัชชาสหประชาชาติที่ 64/142 ภาคผนวก

- (ข) ประกันให้เด็กได้รับการระบุตัวโดยทันทีในกระบวนการควบคุมชายแดนและกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานภายในเขตอำนาจของรัฐ ทั้งนี้ บุคคลที่อ้างว่าตนเองเป็นเด็กจะต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะของเด็ก และส่งต่อไปยังหน่วยงานด้านการคุ้มครองเด็กหรือบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยทันที รวมถึงทำการแต่งตั้งผู้ปกครองสำหรับเด็กที่อยู่ตามลำพังหรือถูกแยกจากพ่อแม่
- (ฅ) ให้แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักการผลประโยชน์สูงสุดของเด็กสำหรับเด็กที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งรวมถึงเด็กที่เดินทางผ่าน และพัฒนากลไกที่มุ่งติดตามตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวอย่างถูกต้อง
- (ง) พัฒนาระบบการกำหนดประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กที่อยู่ตามลำพังและเด็กที่อยู่กับครอบครัว เพื่อหาวิธีการที่แก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน มั่นคง และยั่งยืน รวมถึงเพื่อดำเนินการตามวิธีดังกล่าว¹⁰ ซึ่งรวมถึงการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวเข้ากับสังคมในประเทศที่พำนักอาศัยอยู่ การส่งกลับประเทศถิ่นกำเนิด หรือการตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม วิธีการดังกล่าวอาจครอบคลุมถึงการแก้ปัญหาหระยะปานกลาง และเปิดโอกาสให้เด็กและครอบครัวได้รับสถานะของการเป็นผู้พำนักอาศัยเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก การดำเนินกระบวนการกำหนดประโยชน์สูงสุดควรได้รับการแนะนำโดยหน่วยงานด้านการคุ้มครองเด็กซึ่งอยู่ภายใต้ระบบการคุ้มครองเด็ก ทั้งนี้ ควรจัดให้เด็กได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิธีและแผนการแก้ปัญหา เพื่อให้สอดคล้องกับข้อคิดเห็นฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2552) ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งระบุถึงสิทธิของเด็กที่จะได้รับโอกาสมีสิทธิมิเสีย
- (จ) ในกรณีที่มีการกลับสู่ประเทศถิ่นกำเนิดถูกกำหนดว่าเป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก ควรจัดทำแผนดำเนินการรายกรณี เพื่อให้เด็กได้คืนสู่สังคมของเขาหรือเธออย่างยั่งยืน และหากเป็นไปได้ ควรจัดทำแผนดังกล่าวร่วมกับเด็ก คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นว่าประเทศที่เป็นต้นทางทางผ่าน จุดหมาย และประเทศที่เด็กกลับไปพำนักอาศัย ควรจัดทำกรอบการทำงานที่ครอบคลุมอย่างรอบด้าน โดยมีทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานตามนโยบาย และมีกลไกประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ กรอบการทำงานดังกล่าวควรประกันให้เด็กที่กลับสู่ประเทศถิ่นกำเนิดหรือประเทศที่สาม ได้คืนสู่สังคมอย่างกลมกลืน ด้วยวิธีการที่เน้นถึงสิทธิของเด็ก โดยมีมาตรการที่ให้การคุ้มครองเด็กโดยทันที และมาตรการสำหรับการแก้ปัญหาหระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าถึงบริการและการสนับสนุนด้านการศึกษา สุขภาพ จิตสังคม ชีวิตครอบครัว การเข้าร่วมในสังคม ความยุติธรรม และการคุ้มครองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ในสถานการณ์ทั้งหมดนี้ ควรประกันให้มีการติดตามผลด้วยวิธีการที่เน้นถึงสิทธิของเด็กโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการติดตามและประเมินผลโดยหน่วยงานอิสระ คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นว่า ควรดำเนินมาตรการส่งเด็กกลับสู่ประเทศถิ่นกำเนิดและมาตรการคืนเด็กสู่สังคม ในลักษณะที่ยั่งยืนตามความหมายของสิทธิของเด็กที่จะมีชีวิต มีการอยู่รอด และมีการพัฒนา

33. รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติข้อ 3 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ด้วยการประกันว่าการตัดสินใจส่งเด็กกลับประเทศถิ่นกำเนิด จะต้องขึ้นอยู่กับพยานหลักฐาน และต้องดำเนินการเป็นรายกรณีตามกระบวนการที่มีมาตรฐานเหมาะสม ซึ่งรวมถึงการพิจารณาและกำหนดว่าการกระทำใดเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็ก กระบวนการดังกล่าวควรประกันว่าเด็กจะมีความปลอดภัย ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม และได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างครบถ้วนเมื่อกลับถึงประเทศถิ่นกำเนิด นอกจากนี้ ข้อพิจารณาต่าง ๆ เช่นข้อพิจารณาเกี่ยวกับการควบคุมการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ย่อมไม่สามารถหักล้างข้อพิจารณาด้านผลประโยชน์สูงสุดของเด็กได้ คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นว่าการส่งเด็กกลับประเทศถิ่นกำเนิด เป็นเพียงหนึ่งในวิธีการที่หลากหลายสำหรับการแก้ปัญหาให้แก่เด็กที่อยู่ตามลำพัง เด็กที่ถูกแยกจากพ่อแม่ และเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ วิธีการเหล่านั้นได้แก่การจัดให้เด็กเข้าร่วมในสังคมของประเทศที่เด็กพำนักอาศัยในลักษณะชั่วคราวหรือถาวร ตามความเหมาะสมสำหรับสถานการณ์ของเด็กแต่ละคน การจัดให้เด็กตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามเพื่ออยู่ร่วมกับครอบครัว หรือวิธีการอื่น ๆ ที่สามารถระบุได้เป็นรายกรณีภายใต้หลักความร่วมมือที่มีอยู่ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยขอบเขตอำนาจ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การระบุตัวบุคคล การบังคับใช้กฎหมาย และการปฏิบัติงานร่วมกัน ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของผู้ปกครอง และมาตรการคุ้มครองเด็ก (Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children)

ค สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะได้รับการพิจารณา และสิทธิในการมีส่วนร่วม (บทบัญญัติข้อ 12 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก)

34. บทบัญญัติข้อ 12 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเน้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของเด็ก ซึ่งหมายถึงสิทธิของเด็กที่จะแสดงความคิดเห็นโดยเสรี และความคิดเห็นดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็ก

¹⁰ วิธีการที่แก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน มั่นคง และยั่งยืน คือวิธีการที่สนองตอบผลประโยชน์สูงสุด และสวัสดิภาพของเด็กในระยะเวลาได้อย่างยั่งยืนและมั่นคงมากที่สุดเท่าที่มีความเป็นไปได้ โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่ประกันว่าเด็กจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในสภาพแวดล้อมที่สนองตอบต่อความจำเป็นของเขาหรือเธอ และเอื้ออำนวยให้เขาหรือเธอได้รับสิทธิอย่างครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

35. คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กได้ย้ำไว้ในข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 12 ว่า มาตรการที่เพียงพอสำหรับประกันสิทธิของเด็กที่จะได้รับโอกาสมีสิทธิมีเสียงควรถูกใช้ในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ เนื่องจากเด็กที่เข้าสู่ประเทศอาจตกอยู่ในสถานการณ์ที่อ่อนแอและล่อแหลมต่ออันตรายมากเป็นพิเศษ¹¹ ด้วยเหตุนี้การเคารพต่อสิทธิของเด็กที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตของตนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงกระบวนการพิจารณาด้านคนเข้าเมืองและผู้แสวงหาที่พักพิง เพื่อให้เจ้าหน้าที่เหมาะสมต่อความคิดเห็นของเด็ก ทั้งนี้เด็กอาจมีแผนการและปัจจัยผลักดันของตนเองสำหรับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน นโยบายและการตัดสินใจจึงไม่อาจมีประสิทธิผลหรือมีความเหมาะสมได้หากขาดการมีส่วนร่วมของเด็ก คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กได้ย้ำด้วยว่า เด็กเหล่านี้ควรได้รับข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของตน บริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ ช่องทางการสื่อสาร กลไกการร้องทุกข์ กระบวนการด้านคนเข้าเมือง กระบวนการด้านผู้แสวงหาที่พักพิง และผลของการดำเนินกระบวนการเหล่านี้ ทั้งนี้ เด็กควรได้รับข้อมูลที่เป็นภาษาของเด็กในเวลาที่เหมาะสม ด้วยวิธีการที่เป็นมิตรต่อเด็กและเหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อให้ความคิดเห็นของเด็กได้รับการพิจารณาและให้นำหน้าอย่างเหมาะสมในกระบวนการเหล่านี้¹²
36. รัฐภาคีควรแต่งตั้งผู้แทนทางกฎหมายที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับเด็กทุกคน รวมถึงเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ และแต่งตั้งผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้วให้เป็นผู้ปกครองสำหรับเด็กที่อยู่ตามลำพังและเด็กที่ถูกแยกจากพ่อแม่ โดยควรดำเนินการดังกล่าวอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้หลังจากเด็กเดินทางมาถึง และโดยไม่ได้คิดค่าใช้จ่าย¹³ รวมถึงประกันให้มีกลไกร้องทุกข์สำหรับเด็ก และควรเปิดโอกาสให้เด็กมีล่ามตลอดกระบวนการ เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ด้วยภาษาของตนเอง และ/หรือเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่มีความคุ้นเคยกับชาติพันธุ์ ศาสนา และภูมิหลังทางวัฒนธรรมของเด็ก ล่ามวิชาชีพเหล่านี้ควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความจำเป็นของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงความจำเป็นทางเพศ วัฒนธรรม ศาสนา และความจำเป็นด้านอื่น ๆ ที่ทับซ้อนกัน
37. รัฐภาคีควรดำเนินมาตรการทั้งหมดที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้กับการมีส่วนร่วมของเด็ก รวมถึงเปิดโอกาสให้เด็กมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางการปกครองหรือตุลาการ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีของเด็กหรือครอบครัวของเด็ก รวมถึงในการตัดสินใจด้านการดูแลสถานที่พักพิง หรือสถานะของการเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ความคิดเห็นของเด็กควรได้รับการพิจารณาโดยอิสระจากพ่อแม่ และควรคำนึงถึงเงื่อนไขเฉพาะตัวของเด็กในการพิจารณาสำหรับกรณีของครอบครัว กระบวนการเหล่านี้ควรประกอบด้วยการศึกษาประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยคำนึงถึงเหตุผลของเด็กในการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กได้เน้นถึงความสำคัญของความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิที่ความคิดของเด็กจะได้รับการพิจารณากับผลประโยชน์สูงสุดของเด็กด้วยการระบุว่าการปฏิบัติตามบทบัญญัติข้อ 3 ย่อมไม่อาจกระทำได้อย่างถูกต้องหากขาดการเคารพในองค์ประกอบของบทบัญญัติข้อ 12 และระบุด้วยว่า บทบัญญัติข้อ 3 สนับสนุนการปฏิบัติตามบทบัญญัติข้อ 12 ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อเขาหรือเธอ¹⁴
38. รัฐภาคีควรดำเนินมาตรการทั้งหมดที่เหมาะสม เพื่อประกันสิทธิของเด็กที่จะได้มีโอกาสมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการด้านคนเข้าเมืองที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ของเด็ก โดยเฉพาะสำหรับการตัดสินใจที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็ก เช่นสิทธิที่จะไม่ถูกแยกจากพ่อแม่ ยกเว้นในกรณีที่มีการแยกเช่นว่านี้เป็นเรื่องจำเป็นเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (บทบัญญัติข้อ 9 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก)
39. รัฐภาคีควรใช้มาตรการต่าง ๆ ที่มุ่งเปิดโอกาสสำหรับการมีส่วนร่วมของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ในการออกแบบ ดำเนินการ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลของนโยบายที่อาจส่งผลกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อเด็กหรือกลุ่มเด็ก รวมถึงในด้านนโยบายและบริการทางสังคม รัฐภาคีควรดำเนินการเตรียมความพร้อมของเด็กหญิงและเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ สำหรับการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพ และเท่าเทียมกับเด็กชายในบทบาทผู้นำทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมทุกระดับ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของเด็กในประเทศถิ่นกำเนิด เป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดสำหรับการกำหนดนโยบายและกระบวนการ ที่มุ่งจัดการกับปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของเด็ก และ/หรือพ่อแม่ รวมถึงการกำหนดนโยบายด้านนี้ นอกจากนี้ รัฐภาคีควรใช้มาตรการต่าง ๆ ที่มุ่งเปิดโอกาสให้เด็กที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ มีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ โดยผ่านทางการศึกษาหรือ การร่วมมือ และการดำเนินการที่เด็กเป็นผู้นำ รวมถึงมาตรการที่มุ่งประกันให้องค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งรวมถึงสมาคมเด็กและองค์กรที่เด็กเป็นผู้นำ สามารถมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านนโยบาย และในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ทั้งนี้ ควรจัดข้อจำกัดทั้งหมดสำหรับการรวมกลุ่มกันโดยเสรีของเด็ก ซึ่งรวมถึงการรวมกลุ่มกันในลักษณะสมาคมที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย

11 ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 12 ย่อหน้า 123 ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก

12 เรื่องเดียวกัน ย่อหน้า 124

13 เรื่องเดียวกัน ย่อหน้า 123-124.

14 เรื่องเดียวกัน ย่อหน้า 74.

ง สิทธิที่จะมีชีวิต อุดรุด และมีการพัฒนาของเด็ก (บทบัญญัติข้อ 9 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และบทบัญญัติข้อ 6 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก)

40. บทบัญญัติข้อ 6 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเน้นถึงพันธกรณีของรัฐบาล¹⁵ ในการประกันสิทธิของเด็กที่จะมีชีวิต อุดรุด และมีพัฒนา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ ศิลธรรม จิตวิญญาณ และสังคม¹⁵ ทั้งนี้ ที่จุดใดจุดหนึ่งระหว่างกระบวนการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน สิทธิของเด็กที่จะมีชีวิตและอยู่รอดอาจถูกคุกคามจากความรุนแรงซึ่งกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ความรุนแรงในค่ายพักพิง ปฏิบัติการผลักดันหรือสกัดกั้น การใช้กำลังเกินกว่าเหตุโดยหน่วยงานควบคุมชายแดน การที่ไม่ช่วยเหลือให้รอดชีวิต สภาพเลวร้ายของการเดินทาง หรือการเข้าถึงบริการพื้นฐานได้อย่างจำกัด เด็กที่อยู่ตามลำพังและเด็กที่ถูกแยกจากพ่อแม่อาจตกอยู่ในภาวะล่อแหลมต่ออันตรายเพิ่มขึ้น และอาจต้องเผชิญกับความเสียหายมากขึ้น เช่น เสี่ยงต่อความรุนแรงเกี่ยวกับเพศ ความรุนแรงทางเพศ การตกเป็นเหยื่อการค้าเด็กเพื่อการแสวงประโยชน์ทางเพศหรือด้านแรงงาน หรือเสี่ยงต่อความรุนแรงในรูปแบบอื่น ๆ เด็กที่เดินทางร่วมกับครอบครัวมักจะได้พบเห็นหรือได้ประสบกับความรุนแรง แม้ว่าการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานอาจเปิดโอกาสให้ผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานมีสภาพการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และหนีพ้นจากการถูกละเมิด แต่กระบวนการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานก็อาจทำให้เกิดความเสี่ยง ซึ่งรวมถึงการถูกทำร้ายร่างกาย การบอบช้ำทางจิตใจ การถูกกีดกันทางสังคม การถูกเลือกปฏิบัติ การถูกแสวงประโยชน์ทางเพศและทางเศรษฐกิจ การถูกแยกจากครอบครัว และการถูกจับกุมและกักขังโดยหน่วยงานด้านคนเข้าเมือง¹⁶ นอกจากนี้ อุปสรรคที่เด็กอาจประสบในการพยายามเข้าถึงบริการด้านการศึกษา สถานที่พักอาศัยที่เพียงพอ อาหารและน้ำดื่มที่ปลอดภัยและเพียงพอ หรือบริการด้านสุขภาพ ก็อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ ศิลธรรม และสังคมของเด็กที่ เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานและลูกของผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานอีกด้วย
41. คณะกรรมการทั้งสองชุดยอมรับว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้เด็กต้องใช้การเดินทางอพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เสี่ยงต่อชีวิตและมีอันตรายอย่างยิ่งได้แก่ การที่เด็กและครอบครัวไม่มีช่องทางปกติที่ปลอดภัยสำหรับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน มาตรการควบคุมและตรวจตราชายแดนซึ่งมุ่งปราบปรามแทนที่จะมุ่งอำนวยความสะดวกและจัดระเบียบการเดินทาง การใช้วิธีกักขังและเนรเทศ การขาดโอกาสสำหรับการได้อยู่ร่วมกันของครอบครัว ในเวลาที่เหมาะสม และการขาดช่องทางสำหรับการจัดระเบียบสถานการณ์ของผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน
42. ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการทั้งสองชุด พันธกรณีของรัฐบาลภายใต้บทบัญญัติข้อ 6 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และบทบัญญัติข้อ 9 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสิทธิของเด็กที่จะมีชีวิต อุดรุด และมีพัฒนา รัฐต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐที่เป็นทางผ่านและจุดหมายของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ควรให้การใส่ใจเป็นพิเศษกับการคุ้มครองเด็กนอกระบบทะเบียนที่อยู่ตามลำพัง ถูกแยกจากครอบครัว หรืออยู่ร่วมกับครอบครัว เด็กที่แสวงหาที่พักพิง เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการขายนเด็ก การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กเพื่อการค้า และการแต่งงานของเด็ก นอกจากนี้รัฐต่าง ๆ ควรพิจารณาสถานการณ์เสี่ยงต่าง ๆ ที่เด็กอาจประสบเนื่องจากปัจจัยด้านเพศ หรือปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความยากจน ความทุพพลภาพ ศาสนา เพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งอาจทำให้ตลอดกระบวนการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเด็กมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจากการละเมิดทางเพศ การแสวงประโยชน์ ความรุนแรง และการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ นโยบายและมาตรการสำหรับเด็กเหล่านี้ รวมถึงมาตรการที่ช่วยให้เด็กเข้าถึงการเยียวยาทางศาลยุติธรรมและทางอื่น ๆ ที่ปลอดภัย เป็นมิตร และคำนึงถึงเพศสภาพของเด็ก ควรถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ ด้วยการมุ่งส่งเสริมให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตต่อไปโดยได้รับการเคารพ และคุ้มครองสิทธิอย่างครบถ้วน
43. คณะกรรมการทั้งสองชุดยังถึงความเชื่อมโยงระหว่างบทบัญญัติข้อ 2 ข้อ 6 และข้อ 27 (1) ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งกำหนดว่ารัฐภาคีควรประกันให้เด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ได้มีมาตรฐานการดำรงชีพที่เพียงพอสำหรับพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และศีลธรรม ไม่ว่าเด็กเหล่านี้และครอบครัวจะมีสถานะใด
44. คณะกรรมการทั้งสองชุดมีความกังวลว่านโยบายและการปฏิบัติที่ปฏิเสธหรือจำกัดสิทธิพื้นฐานของผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งรวมถึงสิทธิของแรงงานและสิทธิอื่น ๆ ทางสังคม ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับสัญชาติ สถานะไร้สัญชาติ ต้นกำเนิดทางชาติพันธุ์ หรือสถานะของการเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานของคนเหล่านี้ อาจส่งผลกระทบต่อโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อสิทธิของเด็กที่จะมีชีวิต อุดรุด และมีพัฒนา อีกทั้งนโยบายเหล่านี้ยังอาจเป็นอุปสรรคต่อการออกแบบนโยบายด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่ครอบคลุมอย่างรอบด้าน รวมถึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเพื่อนำประเด็นด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้าเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายหลักด้านการพัฒนาของรัฐ ดังนั้น รัฐบาลจึงควรดำเนินการอย่างสอดคล้องกับบทบัญญัติข้อ 18 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ด้วยการประกันว่าพัฒนาการและผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก จะได้รับการคำนึงถึงอย่างเต็มที่ในนโยบายและการตัดสินใจต่าง ๆ ที่มุ่งจัดระเบียบการเข้าถึงสิทธิทางสังคมของพ่อแม่ของเด็ก โดยไม่คำนึงถึงสถานะผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานของพวกเขา ในทำนองเดียวกัน สิทธิที่จะมีการพัฒนาและผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก ควรได้รับการพิจารณาเมื่อรัฐต่าง ๆ

15 ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2546) ย่อหน้า 12 ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งระบุถึงมาตรการทั่วไปสำหรับการดำเนินการตามอนุสัญญา

16 ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 20 (พ.ศ. 2559) ย่อหน้า 76 ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งระบุถึงการดำเนินการด้านสิทธิของเด็กวัยหนุ่มสาว

ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่อยู่ในสถานการณ์ไม่ปกติซึ่งพำนักอาศัยอยู่ในรัฐ ทั้งในลักษณะทั่วไปและเป็นรายกรณี รวมถึงในการใช้กลไกจัดระเบียบสถานการณ์ของผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวของผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานได้อยู่ร่วมกัน และเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานและครอบครัว ถูกแสวงประโยชน์และถูกส่งคมกีดกัน

จ การไม่ผลักดันกลับประเทศต้นทางโดยไม่สมัครใจ และการห้ามขับออกจากประเทศเป็นกลุ่ม (บทบัญญัติข้อ 9 ข้อ 10 และข้อ 22 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และบทบัญญัติข้อ 6 ข้อ 22 และข้อ 37 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก)

45. รัฐภาคีควรเคารพต่อพันธกรณีด้านการไม่ผลักดันกลับประเทศต้นทาง ซึ่งเป็นพันธกรณีที่สืบเนื่องมาจากกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สิทธิมนุษยชน มนุษยธรรม และผู้ลี้ภัย รวมถึงกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ¹⁷ คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นว่าหลักการไม่ผลักดันกลับประเทศต้นทาง ได้รับการตีความโดยองค์การระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และศาลสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ว่าเป็นหลักประกันที่มาจากข้อกำหนดในการเคารพ คุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชน พันธกรณีนี้ห้ามรัฐไม่ให้ขับบุคคลออกนอกเขตอำนาจของรัฐ หากบุคคลนั้นต้องเสี่ยงต่ออันตรายที่ไม่อาจแก้ไขได้เมื่อกลับสู่ประเทศต้นทาง ซึ่งรวมถึงการลงโทษ การทรมาน และการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะบุคคลนั้นมีสถานะเป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ผู้แสวงหาที่พักพิง หรือสถานะอื่น ๆ หรือมีสัญชาติใด
46. คณะกรรมการทั้งสองชุดมีความกังวลว่ารัฐภาคีจำนวนหนึ่งเลือกที่จะตีความหมายของหลักการไม่ผลักดันกลับประเทศต้นทางในแบบที่แคบ คณะกรรมการทั้งสองชุดได้ระบุไว้ว่า¹⁸ รัฐต้องไม่ปฏิเสธเด็กซึ่งอยู่ที่ชายแดน หรือส่งเด็กกลับไปสู่ประเทศที่มีเหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่าเด็กจะเสี่ยงต่ออันตรายที่ไม่อาจแก้ไขได้ในประเทศที่ส่งเด็กกลับ หรือในประเทศที่ส่งเด็กกลับทอดทิ้งสอง หรือทอดทิ้ง ไป โดยอันตรายดังกล่าวได้แก่อันตรายด้านต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในบทบัญญัติข้อ 6 (1) และข้อ 37 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พันธกรณีด้านการไม่ผลักดันกลับประเทศต้นทางครอบคลุมถึงการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองโดยอนุสัญญา ซึ่งฝ่ายรัฐไม่ได้เป็นผู้กระทำ รวมถึงการละเมิดโดยบังเอิญ และการละเมิดที่ส่งผลโดยอ้อมจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของฝ่ายรัฐ
47. คณะกรรมการทั้งสองชุดได้ย้ำว่าบทบัญญัติข้อ 22 (1) ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว ตราสารระหว่างประเทศทางด้านสิทธิมนุษยชน และตราสารระดับภูมิภาคทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับอื่น ๆ ได้ห้ามการขับออกเป็นกลุ่ม และกำหนดให้การถูกขับออกแต่ละกรณีต้องได้รับการตรวจสอบและตัดสินใจเป็นรายบุคคล โดยประกันให้กระบวนการพิจารณาดังกล่าวเป็นไปตามมาตรฐาน และประกันให้บุคคลที่กำลังถูกตรวจสอบมีสิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม รัฐภาคีควรใช้มาตรการทั้งหมดที่จำเป็นสำหรับการป้องกันการขับเด็กที่เป็นผู้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานและครอบครัวออกนอกอาณาเขตในลักษณะที่เป็นกลุ่ม

IV ความร่วมมือระหว่างประเทศ

48. คณะกรรมการทั้งสองชุดเน้นว่ารัฐภาคีควรใช้การตีความหมายของอนุสัญญาทั้งสองฉบับอย่างครอบคลุม เพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับทวิภาคี ระดับภูมิภาค และระดับโลก เพื่อประกันสิทธิของเด็กทุกคนในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงแนวทางที่ระบุไว้ในข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้
49. คณะกรรมการทั้งสองชุดเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานอย่างสอดคล้องกันระหว่างประเทศที่เป็นต้นทาง ทางผ่าน จุดหมาย และประเทศที่เด็กเหล่านี้กลับไปพำนักอาศัย รวมถึงบทบาทและความรับผิดชอบของประเทศเหล่านี้ ในการตอบสนองต่อความต้องการและคุ้มครองสิทธิของเด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก
50. คณะกรรมการทั้งสองชุดย้ำว่า ความตกลงระหว่างประเทศทั้งหมดในระดับทวิภาคี ระดับภูมิภาค และระดับโลก ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการควบคุมเขตแดนและการควบคุมการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ควรคำนึงถึงผลกระทบจากการดำเนินงานดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับสิทธิของเด็ก และควรปรับการดำเนินงานตามความจำเป็นเพื่อรักษาสหสิทธิของเด็ก คณะกรรมการทั้งสองชุดมีความกังวลเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนของความตกลงระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีและพหุภาคีที่มุ่งจำกัดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งเป็นวิธีดำเนินงานที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กอย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการทั้งสองชุดสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการอำนวยความสะดวกให้กับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในลักษณะปกติและเป็นระเบียบ ภายใต้การดำเนินงานที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชนอย่างครบถ้วน

17 บทบัญญัติข้อ 33 ของอนุสัญญาว่าด้วยว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย (พ.ศ. 2494) บทบัญญัติข้อ 3 ของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และบทบัญญัติข้อ 16 ของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

18 ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 6 ย่อหน้า 27 ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก และข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2558) ย่อหน้า 50 ของคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งระบุถึงสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกครอบครัวที่อยู่ในสถานการณ์ไม่ปกติ

51. รัฐภาคีควรรับการสนับสนุนด้านเทคนิคจากองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเป็นไปในลักษณะที่ให้การเคารพต่อสิทธิของเด็ก และสอดคล้องกับข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้ องค์กรระหว่างประเทศดังกล่าวได้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติ และองค์กรระดับภูมิภาค

V การเผยแพร่ การใช้ และการรายงานตามข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้

52. รัฐภาคีควรเผยแพร่ข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐบาล หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ด้านการคุ้มครองเด็กและด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน หน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐบาล และหน่วยงานของศาลยุติธรรม โดยควรดำเนินการให้เด็ก นักวิชาชีพ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดรับรู้ถึงข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้ ซึ่งรวมถึงผู้ที่ทำงานเพื่อเด็ก และผู้ที่ทำงานร่วมกับเด็ก (เช่น ผู้พิพากษา นักกฎหมาย หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ครู ผู้ปกครอง นักสังคมสงเคราะห์ ศูนย์บริการด้านสุขภาพ รวมถึงพนักงานของศูนย์พักพิง และหน่วยงานด้านสวัสดิการที่ดำเนินงานโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน) สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม
53. ข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้ควรได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ และเผยแพร่ในรูปแบบที่เป็นมิตรและเหมาะสมต่อเด็ก รวมถึงในรูปแบบที่ผู้พิการสามารถเข้าถึงได้ ควรจัดการประชุม การสัมมนา การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อแบ่งปันวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิบัติตามข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้ ควรนำข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้ประกอบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมขั้นก่อนเริ่มและระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เจ้าหน้าที่ด้านเทคนิค รวมถึงหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ด้านการคุ้มครองเด็กและด้านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้ควรได้รับการเผยแพร่ให้แก่สถาบันสิทธิมนุษยชนทุกแห่งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงองค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน
54. ในรายงานความคืบหน้าตามที่ระบุไว้ในบทบัญญัติข้อ 73 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว และบทบัญญัติข้อ 44 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รัฐภาคีควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรการต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในข้อคิดเห็นทั่วไปร่วมกันฉบับนี้ และผลที่ได้รับจากการดำเนินงานดังกล่าว

VI. การให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติ และการตั้งข้อสงวน

55. รัฐต่าง ๆ ควรให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญาและพิธีสารเลือกรับดังต่อไปนี้
- ก) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว รวมถึงทำคำประกาศที่มีลักษณะผูกพันภายใต้บทบัญญัติข้อ 76 และข้อ 77
 - ข) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
 - ค) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก
 - ง) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ
 - จ) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง กระบวนการติดต่อร้องเรียน
56. รัฐภาคีควรพิจารณาทบทวน เปลี่ยนแปลง หรือถอนข้อสงวนที่ได้ตั้งไว้ใน การให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติ ด้วยความมุ่งหมายที่จะประกันให้เด็กในบริบทของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศได้รับสิทธิภายใต้อนุสัญญาทั้งสองฉบับอย่างครบถ้วน

unicef
for every child

สิ่งตีพิมพ์นี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากสหภาพยุโรป
เนื้อหาในสื่อนี้เป็นความรับผิดชอบของยูนิเซฟแต่เพียงผู้เดียว
และไม่จำเป็นต้องสะท้อนถึงความคิดเห็นของสหภาพยุโรป

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย
19 ถนนพระอาทิตย์
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร: +66 2 356 9499
แฟกซ์: +66 2 280 3563
อีเมล: thailandao@unicef.org
เว็บไซต์: www.unicef.org/thailand